FERENCS KAŠAJI TELECILVĒKS

SHOUT
SHARE
IT

Annotation

FERENČS KASAJI
TELECILVĒKS
Fantastiska hronika
IZDEVNIECĪBA «LIESMA» RlGĀ 1967
No krievu valodas tulkojis Eižens Rauhvargers Mākslinieks Indulis Zvagūzis

-
- PRIEKŠVĀRDI
- TELECILVĒKS
- MICLAN'S TRIBUNE
- BIRMINGS GRIEZ KAŽOKU UZ OTRU PUSI!
- ļ MICLAN'S TRIBUNE ļ
- PĒDĒJA BRĪDĪ
- Slabenden
- IVews Chroiiicle
- MICLAN'S TRIBUNE
- MICLAN'S FUTURE
- Happer
- | MICLAN'S FUTURE
- Slabenden
- CHRONICLE
- Slabenden
- MICLAN'S FUTUREļ
- OTRA DAĻA
- ļ MICLAN'S TRIBUNE
- MICLAN'S FUTURE
- Slabenden
- 9Zapper
- MICLAN'S FUTURE
- CHRONICLE
- BIOROBOTI KONGRESA PILS PRIEKŠA
- (MICLAN'S TRIBUNE, 1968. g. 8. oktobrī)
- (SLABENDEN, 1968. gada 10. oktobrī.)
- PA BIOROBOTU PĒDĀM
- MĒMAIS GAIŠREĢIS PASLUDINA: «MĒS VISI ESAM MĀKSLĪGI CILVĒKI!»
- (CHRONICLE, 1968. gada 15. oktobrī.)

FERENČS KASAJI

TELECILVEKS
Fantastiska hronika

PRIEKŠVĀRDI

1963. gadā Budapeštas Ferenca Mora jaunatnes literatūras redakcija laida klajā Ferenca Kašaji zinātniski fantastisko stāstu «Telecilvēks». Šī grāmata tūliņ saistīja ungāru lasītāju, it īpaši jaunatnes uzmanību.

Stāsta autors Ungārijā vairāk pazīstams ka žurnālists, taču pēdējos gados viņš ar panākumiem darbojas arī zinātniskās fantastikas laukā.

Stāsta vai, autora vārdiem runājot, «fantastiskās hronikas» darbība risinās izdomātā valstī Miklanā 1968.—1969. gadā. Grāmatas sižeta pamatā ir visā pa saulē pazīstama Miklanas zinātnieka profesora Birminga atmiņas par savu dzīvi, kas veltīta televīzijas problēmu pētīšanai.

Birminga ilggadīgo pētījumu un ilgstošo eksperimentu rezultātā tiek radīta principiāli jauna stereo- skopiska biotelevīzijas ierīce. Viņa atklājuma īpatnība turklāt tā, ka televīzijas pārraides laikā izzūd visas ekrāna kontūras un paliek vienīgi noteikta objekta, ari dzīvas būtnes attēls. Kāda eskperimenta laikā zinātnieks pūlas iegūt pats savu attēlu, kas neparedzētu apstākļu dēļ pēkšņi atdzīvojas un sāk patstāvīgas gaitas.

Tā stāstā ienāk Birminga dubultnieks jeb «Tele- birmings», kas, atšķirībā no sava radītāja, tūdaļ aktīvi iesaistās valsts politiskajā un sabiedriskajā dzīvē. Zinātnieku kongresā, kas veltīts cīņai par mieru, televīzijas dubultnieks nāk klajā ar sensacionālu paziņojumu, izklāstīdams teoriju par iespēju radīt tā saucamo tele- cilvēku. Sis paziņojums dziļi satrauc zinātniekus, tai skaitā arī īsto profesoru Birmingu, un visu cilvēci. Daudzi no tiem. tāpat kā šīs teorijas «autors», skaidri apzinās, kādu postu cilvēcei var nodarīt šis atklājums, ja tas tiks izmantots kara mērķiem. Tādēļ «Telebir- mings» sāk strauji rīkoties, pūlēdamies saliedēt zinātnes un visus progresīvos spēkus valstī, lai sargātu mieru un novērstu karu.

Pamazām arī īstais Birmings nonāk pašā straujo notikumu virpulī un kļūst tajos par aktīvu dalībnieku. Dažādu apstākļu ietekmē (piedalīdamies sabiedriskās sapulcēs un mītiņos, pārrunās ar valdības un militāro aprindu pārstāvjiem, sastapdamies un sarunādamies ar savu dubultnieku) viņš lielā mērā revidē savus līdzšinējos uzskatus un sāk jau citādi vērtēt zinātnieka lomu sabiedrībā, izprot tā milzīgo atbildību cilvēces priekšā.

Kašaji grāmata uzrakstīta saistoši un ir viegli lasāma. Autors izmantojis dažus žurnālistikas paņēmienus, sevišķi prasmīgi sniedz materiālu sensacionālu paziņojumu stilā, kas raksturīgi mūsdienu buržuāziskajai presei. Tādā veidā viņam izdodas labāk atmaskot ažiotāžas un visdažādāko politisko spekulāciju atmosfēru, kādu

kapitālistiskajās zemēs rada ap lieliem zinātniskiem atklājumiem.

Bez izziņas vērtības Kašaji grāmatai ir arī dziļa politiska nozīme. Tā savdabīgi atmasko kapitālistiskās sabiedrības un militāro aprindu tikumus un parašas, ar ko tās cenšas izmantot savā labā izcilākos zinātnes atklājumus. Reizē ar to grāmatā atsegta mūsdienu problēma: zinātnieku morālā atbildība cilvēces priekšā buržuāziskajā sabiedrībā visai aktuālā un sarežģītā par saviem zinātniskajiem atklājumiem, kurus militārās aprindas varētu izmantot kara nolūkos.

B. Ševikins

TELECILVĒKS

Profesoram Birmingam palaimējās slepus izsūtīt no cietuma savu memuāru manuskriptu. Taču pēc tam visu viņa grāmatas tirāžu konfiscēja Miklanas varas iestādes. Kā teikts pret dienas avīzi «Miclan's Future» un izdevniecību «Progress» vērstās lietas prokuratūras apsūdzības pirmajā punktā, tām tika inkriminēts noziegums, ka abas «gatavojušās darīt zināmu atklātībai nacionālajā aizsardzībā ārkārtīgi nozīmīga izgudrojuma aprakstu un tādā veidā nodot ārvalstu rīcībā sevišķi svarīgu valsts noslēpumu».

Miklanas varas iestāžu nedibinātie apgalvojumi neatbilst īstenībai. Profesors Birmings savos memuāros nesniedz itin nekādus tehniskus datus; viņš raksta tikai par to, ko pats pārdzīvojis, un attēlo vajāšanas, kādām viņš ticis pakļauts kā zinātnieks izgudrotājs. Bez profesora memuāriem izmantojām arī oficiālus protokolus, referātus, ziņojumus un citus dokumentus, kā arī avīžu rakstus, kas vien kaut nelielā mērā apgaismotu tik sensacionālo «Birminga lietu» un palīdzētu lasītājiem gūt par to skaidru priekšstatu. Kur tas nepieciešams, esam memuāru un citu materiālu tekstu papildinājuši ar piezīmēm un komentāriem.

Ne tikai Eiropā, bet arī pašā Miklanā plaši izplatīta versija, ka profesors Birmings jau sen izceļojis no Miklanas un ka viņa, domājams, vairs neesot starp dzīvajiem, bet arestēts esot tikai profesora teledubultnieks, jo viņa skandalozā uzvedība «rada nopietnus draudus sabiedriskajam mieram un drošībai». Bija izplatītas baumas, ka Birminga reproducētie teledubultnieki esot sadumpojušies pret savu radītāju un pat viņu nogalinājuši. Patiesībā būdami sava veida roboti, viņi it kā ar mehānisku nepiekāpību cenšoties visus pielīdzināt sev un radīt sabiedrību, kurā tikšot nežēlīgi apspiests viss, kas dzīvs, kas jūt un domā, — viss, kas piešķir cilvēka personībai neatņemamo īpatnību. Rezultātā visi cilvēki zaudēšot individualitāti un tikšot pārvērsti domāt nespējīgos robotos.

Profesora Birminga dienasgrāmata, ko publicējam, ir pienācīga atbilde šiem melīgajiem izdomājumiem.

Miklanas varas iestādes šo rindu autorus sauca pie atbildības tiesā, nepatiesi apvainodamas viņus, ka tie esot «mākslīgi radīti cilvēki» (par to vajāšanas kampaņu, kas tika vērsta pret biorobotiem vai tā saucamajiem mākslīgajiem cilvēkiem, būs runa turpmāk, pašā grāmatā). Līdz tiesai bijām atbrīvoti no aresta pret lielu drošības naudu un, vienīgi pateicoties tam, guvām iespēju pārsūtīt profesora Birminga memuāru manuskriptu uz Eiropu.

Izsakām viskvēlāko pateicību Vispasaules solidaritātes komitejai ar profesoru Bir- mingu, kā arī visiem tiem labas gribas cilvēkiem,

kuru neatlaidība piespieda Miklanas valdību izsniegt mums ārzemju pases un vīzas izbraukšanai. Kad Eiropā grāmata «Tele- cilvēks» būs izdota, mēs esam nolēmuši atkal atgriezties dzimtenē, lai pilni stingras apņemšanās turpinātu cīņu par profesora Birminga atbrīvošanu un par viņa izcilā atklājuma izmantošanu miermīlīgiem nolūkiem vispirms pašā Miklanā.

Hirls Rinčess,
laikraksta «Miclan's Future» galvenais redaktors
Sids Stensens,
izdevniecības «Progress» direktors
1969. gada 12. jūlijā

Saliedēties vienkop cilvēkiem vairāk par visu palīdz draudzības saites, un ir svarīgi, lai viņu rīcība arvien kalpotu šo saišu nostiprināšanai!

SPINOZA
? I R M a b a V *A*
1

Biju aicināts ierasties Beklahema klubā tieši pulksten astoņos vakarā. Bija ap pieciem, un es jau posos uz māju, lai pārģērbtos, kad pēkšņi sākās negaiss. Lietus gāza kā ar spaiņiem, un sākumā šķita, ka tas drīz pāries. Bet nekā nebija … Nez kādēļ man iešāvās prātā, ka tā niknums ir neizsīkstošs tāpat kā- cilvēkiem, kuri strīda brīdī cenšas izgāzt viens pār otru visas dusmas, kas krājušās daudzos saspīlētu, naidīgu attiecību gados.

Tātad es grasījos aizbraukt uz māju pārģērbties un, ja iznāktu laiks, aizstaigāt kājām līdz klubam. Tik ļoti gribējās ieelpot svaigu gaisu! Nevarēju nemaz atcerēties, kad būtu sev atļāvies tādu greznību. Bet kādreiz jaunībā man taču bija ļoti patikušas garas pastaigas, sevišķi pēc lietus. Un tā ari pašreiz es ar baudu iztēlojos, kā bez steigas soļoju un mani pavada melodija, kas atlido kaut kur no tālienes. Asfalts pēc lietus laistās un mazliet klusinātas atnes šīs skaņas pie manis. Šī mazliet klusinātā melodija it kā ļauj cilvēkam sajust, ka tas nav vientuļš, kad to uz saviem spārniem nezināmā tālē nes sapņi par nākotni, laimi un slavu …

Jā, jā, es skaidri atceros, ka ļāvos tieši šādiem sapņiem un tieši lietus manī radīja lirisku noskaņu. Toreiz es savam noskaņojumam daudz uzmanības neveltīju, jo biju pārāk noguris, lai apgrūtinātu sevi ar pašanalīzi. Taču tagad sāku atcerēties, kā, atrazdamies «Stereoskopiskā efekta pilī» (tā mēs bijām iesaukuši vienu no grandiozajām celtnēm, kur izvietoti Monsenas zinātniski pētnieciskā telecentra lieliski iekārtotie eksperimentālie cehi, laboratorijas un studijas), trīspadsmitajā stāvā, un ar skatienu urbdamies pelēkajā lietus plīvurā, es jutu dīvainu neapmierinātību, šķitu zaudējis ko neatgūstamu. Uz mirkli manā apziņā pazibēja Lusijas tēls.

«Sirdssāpes,» es nevilšus nodomāju, «galu galā pierimst, notrulinās, paliek tikai viegla smeldze kā zudušās laimes atspīdums …»

Vārdu sakot, es liekuļotu apgalvodams, ka tobrīd savas izjūtas būtu uzskatījis par nozīmīgām. Cik tās svarīgas, es sāku aptvert tikai vēlāk.

Nolēmis vēlreiz pāršķirstīt lekcijas konspektu par tematu «Zinātne un cilvēces nākotne», ar ko man vakarā vajadzēja uzstāties klubā, es ielūkojos sava sekretāra Nila Kersena kabinetā. Viņš pašlaik kaut ko diktēja automātiskajai rakstāmmašīnai.

— Hallo, Nil! — es viņu sveicināju. — Nu, kā ar konspektu? Pārrakstīts?

— Gatavs, profesor! — viņš pasniedza man uz rakstāmmašīnas aprakstītu lapu žūksni.

Pēkšņi man iešāvās prātā kāda doma.

— Es aiziešu uz studiju, Nil. Ja kāds pēc manis prasa, pārslēdziet telefonu uz turieni. Norunāts?

— Protams.

— Gribu vēlreiz pārbaudīt jauno ierīci, — paskaidroju.

Nils saprotoši pasmaidīja vienīgi ar acīm — viņa seja tāpat kā līdz šim saglabāja ierasto atturību. Nils saprot jaunrades prieku, kas pārņem visu zinātnieka būtni un cieši piesaista viņu dārgajam lolojumam, ko radījis paša spēcīgais prāts. Es arvien esmu izturējies pret Nilu labvēlīgi, taču šoreiz nez kādēļ nodomāju: «Šķiet, viņš ir mazliet panaivs un izliekas briesmīgi nopietns.» Un tūdaļ man sametās kauns par savu iedomu: vai gan īstais iemesls nav tas, ka viņš apzinās savu cildeno zinātnieka aicinājumu?

Es attapos, ka pārlieku cildinu Nilu, gribēdams kaut drusciņ nolīdzināt savu vainu pret viņu par netīšo blēdīšanos. Tiesa gan, diez vai to varēja nosaukt par blēdīšanos, taču fakts paliek fakts: es negāju uz studiju tikai tādēļ, lai vēlreiz rūpīgi pārbaudītu jaunās ierīces shēmu, pie kuras biju ilgi un neatlaidīgi strādājis. Man vienkārši iegribējās reproducēt pašam sevi, lekciju lasot, un pamēģināt no malas novērtēt sevi kā lektoru. Neesmu jau nu gan šai ziņā nekāds iesācējs, tomēr katru reizi, stāvēdams universitātes katedrā, gribot negribot izjūtu zināmu nedrošību. Bet tieši šodien man gribētos uzstāties sevišķi spoži. Starp citu, iespējams, ka man vienkārši gribējās kaut kā izmantot laiku, nogaidot, kamēr pāries lietus.

Ierīce atradās nelielā zālē blakus studijai, no kurienes es pa īpašu vilni raidīju televīzijas signālus tikai aparāta uztveres ietaisei. Uztvērējs ārēji maz atšķīrās no jau pazīsta

is mās manis paša konstruētās televīzijas ierīces.

Šī ierīce atradās tieši uz grīdas. Tā bija cilindriska pēc formas un apmēram cilvēka augstumā. Korpuss, kā arī visas detaļas bija pagatavotas no īpašas caurspīdīgas vielas (tālāk es par to pastāstīšu

sīkāk). Aparāta ārpuse bija viens vienīgs ekrāns. Uztvērējs darbojās pa translācijas tīklu kā parastais T-B sistēmas televizors. Uz ekrāna reproducētās figūras brīvi pārvietojās telpā, radot pilnīgu dzīvu cilvēku ilūziju. Skatītājam likās, ka viņš sēž apaļā zālē, kuras centrā kustas īsti cilvēki ar miesu un asinīm. Ja uz aparātu skatījās no pretējās puses vai sāniem, vārdu sakot, vienalga no kurienes, bija redzamas tās pašas «darbojošās personas», tas pats pārraides objekts. īpaša gāze, ar ko piepildīts cilindriskais ekrāns, tā lauž elektronu starus, ko dažādos leņķos izstaro katodu lampas, ka tie saplūzdami izveido dabīgu stereo- skopisku krāsaino attēlu. Šādu efektu nodrošina ari tas, ka stari tiek vienmērīgi vērsti pret visu cilindriskā ekrāna virsmu. Piespiežot īpašu pogu, var ieslēgt vai izslēgt līdzstrāvas barošanas sistēmu.

Man iegribējās ne vien paskatīties uz sevi no malas, bet arī fiksēt uz ekrāna pašam savu attēlu. Tādēļ es ieslēdzu uztvērēja apakšdaļā iemontēto telerekordieri. Kā zināms, šis aparāts fiksē filmā televīzijas attēlus.

Pēc tam iegāju studijā, kur ieslēdzu kameras un sāku skaļi lasīt lekcijas tekstu. Vaļsirdīgi atzīstoties, es lasīju diezgan vienmuļi; mana seja izskatījās garlaicīga un nogurusi. Par to es pārliecinājos, tiklīdz izgāju no studijas un ar telerekordiera palīdzību sāku uzmanīgi pētīt pats savu attēlu.

Nāk prātā, ka sevī spriedu: vai gan lektoram ir tiesības uztiept savus ieskatus citiem un izvirzīt par neapstrīdamu patiesību to, kas viņam šķiet neapšaubāms? Protams, lasīt lekcijas universitātē ir gluži kas cits. Tur man no katedras jāizklāsta stingri zinātniskas problēmas. Skaitļu likumi un matemātiskās formulas nepieļauj patvaļīgus izskaidrojumus. Skaitlis — tas ir stingri noteikts un precīzs jēdziens. Matemātiskie lielumi — tie ir fakti, ar kuriem tāpat kā ar reālo īstenību nevar nerēķināties. Toties, kad man nācies lasīt lekcijas par sociāliem vai filozofiskiem tematiem, es neesmu varējis atbrīvoties no izjūtas, ka varmācīgi ietekmēju cilvēku domāšanu, cenzdamies uzspiest klausītājiem savu

domu gaitu un savu loģiku. Katram cilvēkam taču ir pašam savas individuālas vēlēšanās un spriedumi. Nedrīkst aizmirst, ka dzīve nav nekas cits kā vien mūžsena cīņa, visdažādāko cilvēku, valstu un tautu pretējo uzskatu, vēlmju un darbību sadursme. Nereti atsevišķs indivīds nespēj saskaņot viengabalainā sistēmā pat savu paša rīcību un jūtas.

Piepeši aparāts pārstāja darboties.

Man saglabājies lekcijas teksts, un es precīzi atceros, kur tieši apstājos, kad notika «avārija».

Te ir šis teksts:

«Veidot nākotni — tas ir nākošo paaudžu uzdevums. Nav iespējams mākslīgi ietekmēt dzīves dabisko attīstības gaitu. Vienīgais,

ko mēs spējam paveikt, ir — atbilstoši mūsu spēkiem un iespējām pacelt zinātni augstākā pakāpē, lai nākošās paaudzes varētu to virzīt vēl tālāk. Kamēr vien pasaulē dzīvos cilvēki, tikmēr nenovēršamas būs pretrunas un interešu sadursmes.

Mūsu dienās daudz runā par karu. Zinātnei nav tiesību, tieši iejaucoties, izlemt jautājumu — būt vai nebūt karam. Un tomēr, iedarbojoties uz cilvēku saprātu un popularizējot dabas zinātņu atziņas, tā spēj izskaidrot, ka pastāv tādas pamata patiesības, kam ir vispārcilvēciska nozīme. Apgūstot šīs patiesības, cilvēce droši vien spēs vieglāk izprast arī savas kopīgās intereses. Taču, kā liecina vēstures pieredze, zinātnes progress vienmēr aizsteidzas priekšā cilvēku apziņas augsmei. Tātad šai sfērā nevaram cerēt uz paātrinātu attīstības procesu…»

Šai vietā aparāts apstājās. Iespējams, ka bija sabojājušās barotājas baterijas. Acumirklī aizmirsās lekcija, ko man šovakar vajadzēja nolasīt, un visas slavenības un zinātnes spīdekļi, kuriem vajadzēja būt klāt Bek- lahema klubā. Kas noticis ar baterijām? No rīta tās darbojās bez traucējumiem.

Mēģinādams atminēt šo mīklu, es svārku augšējā kabatā sameklēju radiofonu.

— Nil?

— Kas noticis, profesor?

— Acīm redzot, sabojājušās baterijas. Pašlaik nav vaļas noskaidrot kādēļ. Man liekas, rezerves baterijas atrodas «C» skapī.

— Tā ir. Tūdaļ aiznesīšu, — viņš atbildēja.

Es ieslēdzu avārijas līniju un apgaismoju

cilindriskā uztvērēja detaļas. Pēc pāris minūtēm Nils atnesa rezerves baterijas.

— Kas gan varēja notikt? — viņš interesējās.

— Ari man pašam gribētos zināt, — atteicu.

— Varbūt traucējumus radījis negaiss?

— Kādē] tad tos nemanīja pašā sākumā?

Turpinādams runāt, es izņēmu no aparāta

baterijas. Savādi — pēc izskata spriežot, tās bija pilnīgā kārtībā.

— Ar jūsu atļauju, profesor, es tās aiznesīšu uz laboratoriju un tur pārbaudīšu, — Nils piedāvājās.

— Jā, lūdzu. Un, esiet tik laipns, paziņojiet. pārbaudes rezultātus nekavējoties.

Nils izgāja, gluži pazaudējis pašpaļāvību.

Kad šis jaunais zinātnieks pēc universitātes beigšanas sāka strādāt pie manis konstruktoru birojā, viņš ar neredzētu degsmi iekļāvās eksperimentālajā darbā, uzņēmies detaļās izstrādāt daļu projekta. Jā, jā! Tieši daļu, es neesmu pārteicies, jo Nils nebūt nebija iepazīstināts ar visu un pazina manis iecerēto konstrukciju tikai daļēji.

Apmainījis baterijas, es vēl apmēram pusstundu noņēmos ar aparātu, līdz sev par lielu prieku pārliecinājos, ka tas darbojas lieliski, un tikai pēc tam izslēdzu apgaismošanas ierīces. Tad es atkal ieraudzīju savu dubultnieku — manis paša reproducēto stereoattēlu. Ar ierastu kustību, precīzi zināmas vajadzīgo pogu izvietojumu, noregulēju attēla asumu uz uztvērēja ekrāna un iegāju studijā.

Logu rūtīs vēl arvien grabinājās lietus. Tieši tādā pašā mijkrēšļa stundā, nejaukā laikā es izšķīros ar Lusiju… Cik tas bija sen! Viņas matos mirdzēja lietus lāses. «Lietussargs tevi nepaglābs, tādā gāzienā tikpat izmirksi līdz ādai,» — šķiet, es toreiz tā sacīju vai arī nodomāju pie sevis …

Durvis biju atstājis pusvirus, un no demonstrāciju zāles skanēja «reproducētā Birminga» — tā darba biedri joka pēc bija iesaukuši manu «dubultnieku» — balss. Aparāts pilnīgi precīzi atkārtoja katru manu vārdu.

Nupat jau taisījos dalīties savā priekā ar Nilu, kad izdzirdu niknu lādēšanos:

— E-e, velns parāvis!

Tam sekoja rībiens, it kā tiktu apgāzts kāds smags priekšmets.

— Uzmanīgāk! — es iztrūcies iesaucos.

«Acīm redzot, Nils atgriezies un nejauši

apgāzis televīzijas aparātu,» — tas bija pirmais, kas man iešāvās prātā. Taču par atbildi

2C uz manu saucienu atskanēja "klusa čaboņa, it kā pa demonstrāciju zāles grīdu būtu aizvē- lies priekšmets ar mīksti izolētu virsmu. Šī tikko uztveramā skaņa bija sadzirdama vienīgi tādēļ, ka piepeši bija iestājies pilnīgs klusums: ierīce atkal bija pārstājusi darboties.

Es steidzos uz durvīm. Kā tagad atceros, tobrīd mani vairāk uztrauca Nila nekā paša aparāta liktenis. Man šķita, ka Nils būs tumsā nejauši uzgrūdies ierīcei un stipri sasities.

Kad atvēru durvis, demonstrāciju zālē ielauzās šaura gaismas strēle. Tur neviena nebija. Es ieslēdzu elektrību un galīgi pārliecinājos, ka zāle ir pilnīgi tukša. Neaptverdams, kā tas iespējams, es apmulsu pavisam.

Arī tur, kur bija atradusies ierīce, nekā vairs nebija … Neizpratnē es pārlaidu skatienu zālei. «Pats no sevis taču aparāts nevarēja apgāzties un izgaist… Vai tiešām tas būtu nolaupīts?» es lauzīju galvu, pietupies un uzlasīdams no grīdas dažas skrūvītes un uzgriežņus, ko laikam pats biju aizmirsis uz noslēpumainā kārtā pazudušā aparāta vāka.

— Vai te kāds ir? — es skaļi uzsaucu, izskrējis gaitenī.

Priekšā saklausīju kādu runājam; metos turp. Aiz gaiteņa pirmā pagrieziena skaidri sadzirdēju «reproducētā Birminga» balsi:

«Mūsu dienās daudz runā par karu…»

Es sāku skaļi saukt Nilu. Neviens neatsaucās. Un, tikai nokļuvis gandrīz jau līdz kāpnēm, attapos, ka nekavējoties jāizziņo trauksme un pa radiofonu jāizsauc sardze. Taču piepildīt savu nodomu nepaguvu: nākošajā acumirklī kāds no mugurpuses man spēcīgi iezvēla pa galvu un es, zaudējis samaņu, nogāzos uz grīdas.

Kad atjēdzos, nespēju uzreiz aptvert, kas ar mani noticis un kur atrodos. Visapkārt valdīja akla tumsa. Un tikai pēc vairākām sekundēm notikušais sāka atplaiksnīties atmiņā visos sīkumos. Paraudzījos pulkstenī. Fosforiscējošās bultiņas rādīja deviņi. Tātad biju nogulējis bez samaņas veselas divas stundas!

Par laimi sitiens bija mani tikai apdullinājis. Piecēlies kājās, kādu brīdi stāvēju svārstīdamies neizpratnē, ko iesākt: skriet uz notikuma vietu un vēlreiz pārliecināties par visu vai arī sacelt kājās sardzi? Pēdējā doma šķita saprātīgāka, tomēr nolēmu vispirms vēl piezvanīt Nilam. Tas tāpat kā iepriekš neatbildēja.

«Kas ar viņu noticis?» Piezvanīju durvju sargam.

— Labvakar. Runā Birmings. Vai neatceraties, kad aizgāja Kersena kungs?

— Kersena kungs? — pārsteigts pārvaicāja sargs. — Bet Kersena kungs taču aizgāja reizē ar jums, profesora kungs, ap pulksten sešiem vakarā.

— Reizē ar mani? — Nu bija mana kārta brīnīties. — Jā, jā … Lūdzu, piedodiet. . esmu šodien mazliet izklaidīgs. Patiešām, es aizgāju kopā ar viņu… bet es pēc tam atgriezos, biju kaut ko aizmirsis laboratorijā. Tas man bija gluži izkritis no prāta …

— Vai tad profesora kungs vēl arvien ir laboratorijā?

— Protams.

— Jums no teātra zvanīja Liānas kundze. Es viņu pārslēdzu uz Beklahema kluba komutatoru.

— Beklahema kluba?

— Tieši tā. Jūs taču, profesora kungs, aiziedams pats tādu rīkojumu devāt. Atcerieties, jūs vēl teicāt, ka ap astoņiem vakarā būšot tur kopā ar Kersena kungu.

— Kurš teica? Es?!

— Jā, profesora kungs, es to dzirdēju tieši no jūsu mutes.

— No manas? …

— Nemaz nešaubieties lūdzami, es jums saku visskaidrāko patiesību.

— Tātad arī Kersens aizgāja uz klubu?

— Tieši tā.

— Pateicos. Ar labu nakti.

Es pūlējos sakārtot domas. Tātad mana teleierīce turpināja darboties arī ārpus studijas. Citādi dežurējošais sargs nebūtu varējis

«mani» redzēt. Iznāk, ka mani apdullinājis Nils, un viņš arī ir nolaupījis manu aparātu! Tiesa gan, sirds dziļumos es mēģināju atmest šīs muļķīgās aizdomas. Bet — ak vai! — fakti skaidri liecināja par ļaunu Nilam.

Tā kā atrados valsts dienestā, visa atbildība par notikušo gūlās uz mani, vēl jo vairāk tādēļ, ka bija runa par sevišķi svarīgu izgudrojumu. Bažas par atklājuma likteni vēl lielākas vērta niknums uz ļaundari. Tomēr vēl vairāk mani satrauca pēkšņi radusies doma… Tieši tā mani pamudināja pirmajā acumirklī nesacelt trauksmi un neizsaukt sardzi.

Es nolēmu pagaidām neko neuzsākt un vispirms sazināties ar Beklahema klubu.

Kluba sekretariāta vadītājas Dotijas Sko- tas pazīstamā, laipnā balstiņa pārtrauca mani pusvārdā:

— Hallo, profesora kungs! Kāpēc jūs pamētāt savu palīgu vienu?

Es apstulbu.

— Nabaga Kersens, viņam no visām pusēm bruka virsū kluba biedri. Viņš jūs vīrišķīgi aizstāvēja, bet viņu apbēra ar īstu jautājumu krusu.

«Kā tad tā: Kersens ir klubā … Un aizstāv mani?!»

— Kas tur klubā notiek?

— A, tātad profesora kungs nav lietas kursā, jūs pat nezināt, cik dzīvas diskusijas izraisīja jūsu lekcija?

«Par ko viņa runā? Vai es tiešām būtu zaudējis jēgu? Vai tiešām pēc tā trieciena pa galvu man būtu aptumšojies prāts?» (Vēlāk savās intervijās korespondentiem un sarunās ar žurnālistiem es bieži vien atbalstīju versiju par savu sajukšanu prātā.)

— Dotij, dieva dēļ lūdzu nejokojiet ar mani!

— Bet apžēlojaties, profesora kungs, —

Dotija bija gluži samulsusi, — es nepavisam nej okoju.

— Paklausieties, tātad Kersens ir klubā?

— Protams, kas tur ko šaubīties?!

— Dotij, es jūs lūdzu, aizturiet viņu.

— Ceru, — tūdaļ atkal kļuvusi laipna, Dotija rotaļīgi čaloja, — ka tas man neprasīs sevišķas pūles.

— Klausieties, Dotij, tas ir ļoti svarīgi. Aizkavējiet viņu klubā, kamēr es ieradīšos. Centīšos būt tur pēc desmit minūtēm.

To teicis, es uzkāru klausuli.

Durvju sargs blenza manī ar neslēptu izbrīnu, bet jāatzīstas, ka tobrīd es tam nepievērsu ne mazāko uzmanību.

— Uz Beklahema klubu! — es uzsaucu šoferim.

Mašīna iegriezās Barija bulvāra platajā, asfaltētajā lokā, ko ieskāva spožas laternu un neona reklāmu ugunis. Mirgojošo uguņu žilbinošā gaisma iespīdēja mašīnā te izzuz- dama, te dzeldama tieši

acīs; katrs gaismas kūlis, liekas, izurbās cilvēkam cauri līdzīgi trauksmainām domām, kas to sagrābušas.

Kā lai saprot visu notikušo? Varbūt bezsamaņas stāvoklī es patiesi devos kopā ar Nilu uz klubu un tur lasīju lekciju? Bet ko tad, ja tas neesmu bijis es? … Vai maz iespējams, ka spēcīga satricinājuma rezultātā es pilnīgi būtu zaudējis kontroli pār sevi? Taču, ja pieņem versiju, ka esmu bijis klubā, kā tad es varēju nākt pie samaņas gaitenī, kur mani notrieca gar zemi ar spēcīgu sitienu pa galvu? Nē, šie apstākļi viens ar otru nepavisam nesaskanēja. Vai tikai es nesāku jukt prātā? Sāku drudžainā steigā atcerēties pašas grūtākās formulas, senu paziņu vārdus, savu kolēģu tālruņu numurus un vēsturiskus datus, atsaucu atmiņā miglainās bērna dienu atmiņas … Tas viss man nesagādāja sevišķas pūles. Tātad nepavisam nav ticams, ka es neatcerētos notikumus, kas risinājušies tikai pirms pāris stundām, kad «profesors Bir- mings» lasīja savu lekciju klubā.

Pieņemsim, ka Nils mani meklēja un neatradis aizveda uz klubu televīzijas ierīci, lai pārdroša eksperimenta veidā to izmantotu manas lekcijas reproducēšanai. Taču tā bija pārāk traka un patiešām «sensacionāla» ideja! Turklāt ierīce labākajā gadījumā spēja reproducēt vienīgi lekcijas ievada daļu — tieši tik daudz, cik es studijā paguvu noraidīt uz tās iegaumēšanas centru.

Es nolaidu līdz pašai apakšai automašīnas loga stiklu; strauji ieplūda brīnišķīgs, vēss gaiss, kāds parasti mēdz būt pēc lietus. Es kāri ieelpoju to ar pilnu krūti. Lietus bija tikko mitējies. Asfalts laistījās mikli spožs. Šķita, neona reklāmu ugunis man zobgalīgi mirkšķina, it kā likdamas saprast, ka šovakar kāds, kurš uzdodas par profesoru Birmingu, brīvi klaiņo pa pilsētas ielām.

2

Automašīna iegriezās parkā, kura centrā slējās kluba ēka, un, klusi aizripojusi garām simtgadīgajiem kokiem, kas lepnā klusumā bija sastinguši abpus alejai, spēji nobremzēja pie parādes durvīm. Tiklīdz paguvu ieiet greznajā vestibilā ar kolonām, tūdaļ ievēroju, ka laipnības un mājības piesātināto atmosfēru, kāda parasti valdīja klubā, šoreiz kaut kas iztraucējis. Kluba biedri, cienījami kungi frakās, salasījušies pulciņos, dzīvi sarunājās. Kāds no viņiem, pamanījis manu ierašanos, pievērsa man pārējo kungu uzmanību. Tie visi kā viens pagriezās pret mani.

«Bez šaubām — nopēta manu uzvalku,» es spriedu. «Bet es taču nevaru braukt uz māju pārģērbties!»

Es pārlaidu skatienu vestibilam, velti meklēdams Nilu Kersenu. Tikko grasījos doties uz salonu, kad pēkšņi man pielēca klāt kāds dūšīgs puisis. Neļāvis attapties, viņš iedams pievērsa man fotoaparāta objektīvu un, noklikšķinājis slēdzi, izdarīja uzņēmumu. Aiz apmierinājuma viņa platajā sejā ar biezajām lūpām izplūda

neapvaldīts smaids. Bija grūti iedomāties, ka šīs līdz pašām ausīm atšieptās lūpas spētu izrunāt kaut vārdu, tomēr man par lielu pārsteigumu viņš izgrūda:

— Profesora kungs! Jūsu šodienas lekcija sacēla ārkārtēju sajūsmu!

«Tas arī runā par «manu lekciju»,» man iešāvās prātā. «Tātad Dotija Skota neko nav pārspīlējusi?»

— Avīze man uzdevusi dabūt no jums interviju. Ar ko jūs pamatojat savu apgalvojumu …

Reportierim tomēr neizdevās pabeigt teikumu. Viņu atspieda sānis no visām pusēm saskrējušie citu avīžu korespondenti.

Es pagalam apjuku. Lai notiek kas notikdams, man vajadzēja sameklēt Nilu, bet tie te pieprasīja interviju par «manu» uzstāšanos!

Cits citu pārtraukdami, žurnālisti mani apbēra ar jautājumiem.. Izcēlās neaprakstāms juceklis. Neartikulēti kliedzieni un aprauti teikumi jaucās īstā kakofonijā. Tikai pa brīžam līdzīgi magnija uzliesmojumiem manā apziņā atplaiksnījās nesakarīgi vārdi un atsevišķi, ātri nobērti teikumi:

— Interv …

— Jūs teicāt…

— Tātad pēc jūsu domām karš.. .

— Kā jūs izpro …

Šai brīdī, raudzīdamies pāri pūlim, es pēkšņi ieraudzīju Nilu Kersenu un Dotiju Skotu. Viņi lēnām kāpa lejā pa platajām kāpnēm, kas veda uz salonu, un, viens otram uzsmaidīdami, gluži mierīgi sarunājās. Nils piedāvāja Dotij ai cigareti un pakalpīgi uzrāva sērkociņu.

Reportieru uzmācība darīja galu manai pacietībai. Izmantodams nelielu pauzi un cenzdamies tikt no viņiem vaļā, es neapdomīgi izgrūdu:

— Labāk nemaz neprasiet! Es pats nekā nezinu, gluži nekā!

Šie vardi visus pārsteidza kā zibens spē- riens. Apmulsušo reportieru sejās parādījās galēja izbrīna izteiksme. Acīm redzot, biju atļāvies par daudz, Ja jau uzstāšanās tika piedēvēta profesoram Birmingam, tad laikam gan visu atbildību nācās uzņemties man.

Cenzdamies pateikto cik necik izlabot, kamēr vēl nav par vēlu, es samierinoši piebildu:

— Lekcija kā jau lekcija. Nekā sevišķa nebija.

Vārdu sakot, nav ko slēpt, «intervija» izrādījās pavisam nepārliecinoša. Taču ļoti negribējās, ka avīžnieki saceļ troksni ap visu šo mīklaino notikumu!

Kamēr korespondenti drudžainā steigā kaut ko pierakstīja savos bloknotos (interesanti, ko īsti viņi tur steigā skrīvēja?), es izspraucos pūlim cauri pie Dotijas un Nila.

Nila sejā nebija manāmas ne mazākās sirdsapziņas pārmetumu vai apjukuma pēdas. Viņš nāca man pretī, smaidīdams savu ierasto, laipno un mazliet atturīgo smaidu. Viņa sejas izteiksmē vēl glabājās maigums, kas tur bija iezadzies intīmās sarunas laikā ar Dotiju. Pietika viņam uzmest ātru skatienu, lai pilnīgi atteiktos no aizdomām par aparāta nolaupīšanu un vēl jo vairāk par uzbrukumu man pašam! Ja viņš patiesi būtu pievācis manu izgudrojumu, tad jau sen būtu pacenties aizbēgt un nekādā gadījumā neierastos klubā. Bet, ja nu… Un agrākais minējums ar jaunu spēku uzliesmoja manā atmiņā. Nē, nē, to iedomājoties vien mani pārņēma šausmas … Man būtu simtreiz vieglāk, ja noziegumu būtu izdarījis tieši Nils!

Vajadzēja nekavējoties izrunāties ar viņu divatā. Bet Dotija sagaidīja mani ar tik apburošu smaidu, ka vienkārši nepietika drosmes atstāt viņu vienu pašu. Vajadzēja uz kādu brīdi atlikt izskaidrošanos ar Nilu.

— Mīļo profesor, Nils ir sajūsmā par jūsu lekciju!

— Ai, mīļā Dotij, man ir ne mazāk iemesla būt sajūsmā par Nilu.

Šos vārdus teikdams, es pametu aizdomu pilnu skatienu uz viņa pusi, taču jaunā cilvēka seja laistījās miera pilnā priekā.

— Kur tad Lianas kundze? Kādēļ viņa nav kopā ar jums? — Dotija apjautājās.

— Vai tad viņa bija šeit?

Dotija un Nils pavērās manī platām acīm. Par laimi es atcerējos savu sarunu ar sargu un šķietamā Birminga lūgumu, lai Liana viņam piezvanot uz klubu. «Tātad Liana atbrau

kusi tieši šurp.» Es uz mirkli aizveru acis, lai noslēptu apjukumu, kas mani bija pārņēmis, centos atgūties. «Un mans teledubultnieks ir saticies ar viņu! …»

— Piedodiet, Dotij, bet man būtu ļoti nepieciešams parunāt ar Nilu vienatnē.

Šķiet, meitene jau pati sāka noģist, ka noticis kas neparasts.

— Varbūt jums būtu labāk uzkāpt augšā, mazajā viesistabā, — viņa ierosināja neparasti bikli, ar nedrošu kustību atmezdama no pieres gaišo matu cirtu.

— Ieiešu tev pakaļ, tiklīdz atbrīvošos, — Nils piemetināja.

Desmitiem ziņkārīgu skatienu mūs pavadīja līdz pašām viesistabas durvīm.

Nils ierunājās pirmais:

— Profesora kungs, es nemūžam nebūtu domājis, ka ir iespējama tik strauja evolūcija.

— ? ?

— Es domāju — jūsu uzskatu evolūciju.

— Manu uzskatu?

Nils acīm redzami apmulsa, nezinādams, kā uz šiem jautājumiem

reaģēt. Ar pūlēm pārvarējis kautrību, viņš mēģināja turpināt pārtraukto domu:

— Jūsu viedokli kara jautājumā… vārdu sakot, jūs, profesora kungs, ļoti labi saprotat, par ko es runāju …

— Jā, jā, zināms, lūdzu turpiniet.

— Jūs, protams, iemantosiet ne mazums ienaidnieku, tomēr es uzskatu… nē, tas laikam nav īstais vārds … es esmu pilnīgi pārliecināts, ka…

-— Nil, — es pārtraucu, — atgādiniet, lūdzu, ko īsti es šovakar teicu par karu?

Šai brīdī mēs iegājām viesistabā.

Cieši apsistajām durvīm cauri netika ne visniecīgākā skaņa. Mīkstie, ērtie atzveltnes krēsli noskaņoja uz atklātu, uzticības pilnu sarunu. Mēs tomēr laikam viens otru pilnībā nesapratām. Saruna neraisījās.

Es jau daudzkārt biju tērzējis ar Kersenu par visdažādākajiem tematiem. Viņš pret mani arvien mēdza būt atklāts un dažreiz izteica tādus spriedumus, kas, nonākuši ausīs kādam no priekšniecības, varētu radīt nopietnas sekas. Nils, kurš savas jaunības dēļ tiecās uz radikālām, brīvdomīgām idejām, jāatzīstas, ar saviem uzskatiem parasti manī neizraisīja sevišķu sajūsmu. Šoreiz es it īpaši nejutu ne mazāko vēlēšanos ielaisties diskusijā par šādiem jautājumiem.

Mans pēdējais jautajums tik ļoti parsteidza Nilu, ka viņš ilgi nevarēja attapties.

— Bet vai tad jūs, profesora kungs, esat aizmirsis . ..

— Iedomājieties, Nil, — es viņu pārtraucu, — es neatceros itin nekā. Bet kāpēc tad jūs izliekaties, it kā būtu visu aizmirsis?

— Apžēlojaties, profesora kungs …

— Nepārtrauciet! Ļaujiet man pabeigt. Ko jūs esat izdarījis? Atbildiet, kur ir televīzijas ierīce un kas ar to noticis?!

Pārsteigtais Nils aiz brīnumiem bija zaudējis valodu.

— Jūs domājat baterijas, profesora kungs? — viņš stomīdamies izdabūja pār lūpām.

— Nē! Es runāju par savu televīzijas * ierīci!

— Bet es taču jums jau ziņoju, profesora kungs…

— Kad un kam jūs ziņojāt?

Nils nobāla.

— Profesora kungs, es jūs nemaz vairs nesaprotu.

— Jūs ļoti labi saprotat, par ko ir runa.

— Kad mēs abi kopā iznācām no laboratorijas, es jums sīki izstāstīju par baterijā atklāto defektu…

— Pagaidiet. Es jau jums teicu, ka neko neatceros. Kad jūs izstāstījāt?

— Kad iznācām no «Pils».

Es nevilšus paliecos uz priekšu. Tajā brīdī mans izskats laikam bija tik draudīgs, ka Nils instinktīvi atrāvās atpakaļ.

— Ņemiet vērā, Nil, ka viss, ko tagad sakāt, ir ārkārtīgi svarīgs!

— Bet, dieva dēļ, kas tad ir noticis? Pasakiet jel beidzot. Es jūs lūdzu . . .

— Tas esat jūs, kam viss ir atklāti jāizstāsta! Klājiet vaļā visu, kas notika pēc tam, kad jūs uzkāpāt laboratorijā pārbaudīt, baterijas.

Nils nedroši pa mīņājās no vienas kajas uz otru.

— Nu, runājiet taču!

— Tikko biju sagatavojies ziņot jums par atklāto defektu …

— Tālāk …

— … Kad jūs ienācāt studijā.

— Bet pēc tam?

— Bet profesora kungs …

— Kas notika pēc tam, es jums prasu?!

— Pēc tam mēs devāmies uz klubu. Pa ceļam es jums sīki izstāstīju par bojājumu…

— Vai manā rīcībā jūs nekā sevišķa nesaskatījāt?

— Toreiz vēl ne.

— Tā. Tātad vēlāk tomēr saskatījāt. Un kad tad? — Nils nosarka.

— Nekautrējieties! Šoreiz ceremonijas nav vietā!

— Patiesību sakot, vienīgi pašlaik, profesora kungs.

Cik daudz reižu man vēlāk nācās atcerēties šo sarunu!

Nils tobrīd bija tik nopietns kā vēl nekad, tomēr es viņu sarāju:

— Pie velna jūsu jokus! Man tagad prāts uz tiem nenesas!

Nils neatbildēja. Man pēkšņi kļuva viņa žēl. Es nodomāju, ka vienkāršāk būtu bijis viņam pateikt tieši: «Nil, «reproducētais Birmings» ir pazudis. Kāds to nolaupījis. Es turu aizdomās jūs. Ko jūs par to varat teikt?» Tomēr kāda iekšēja balss mani brīdināja no tā: «Neizstāsti visu Nilam, — ja nu izrādīsies, ka tavs dubultnieks nemaz nav nozagts…»

— Nil, saprotiet: viss, kas noticis pēdējās stundās, ir pilnīgi pagaisis no manas atmiņas.

Es laikam esmu pastrādājis kaut ko tādu, par ko man tagad jāatbild. Tādēļ man nepieciešams zināt visu līdz pēdējam sīkumam, ko es tiku runājis un darījis.

— Vai jūs, profesora kungs, ar to gribat teikt, ka savu lekciju nolasījāt afekta stāvoklī?

— Tieši to, Nil. Turpiniet!

Jā, tiesa gan, Nilam bija daudz vairāk pamata izturēties pret mani ar neviltotu līdzjūtību. Viņš izbijies raudzījās manī. Ko tur teikt, viņam

to nevarēja ņemt ļaunā, ārēji mana izturēšanās nedeva ne mazākās iespējas šaubīties par to, ka Nilam ir darīšana ar prātā jukušu.

— Profesora kungs … Varbūt jūs tomēr paskaidrotu, kas ar jums notiek? — viņš ar pūlēm izrunāja.

— Cik reižu man jums jāsaka, Nil, — jautājumus uzdodu es, jūsu uzdevums ir uz tiem atbildēt!

— Labi, labi. Tad nu tā, profesora kungs, jūs stāstījāt par savu jaunību. Teicāt, ka cilvēkiem vajagot arvien būt drosmīgiem, censties panākt, lai piepildītos viņu visskaistākie sapņi.

— Tālāk.

— Bet pēc tam jūs aicinājāt mani saglabāt uzticību ideāliem un neielaisties nekādos kompromisos.

— Vārdu sakot, kūdīju jūs uz dumpi?

— Tādus vārdus jūs netikāt. teicis, profesora kungs, jūs tikai apgalvojāt, ka zinātnei jāveicina nevien tehniskais, bet arī sabiedriskais progress.

— Kā tad jūs uz to reaģējāt?

— Biju bezgala laimīgs; jāatzīstas, man tas nāca gluži negaidīti, ka profesora kungs tik konsekventi pievienojās maniem uzskatiem.

— Hm, interesanti! Tālāk, Nil, papūlieties atminēties visu pēc iespējas precīzāk. Kā tad bija, vai mēs gājām kājām?

— Profesora kungam pēc lietus gribējās pastaigāties. Nolēmām pastaigāt pa Nacio- r.ālo parku, bet pēc tam profesora kungs atcerējās, ka viņam jāpārģērbjas.

— Ak jāpārģērbjas?

— Jā, lekcijai.

Jo vairāk pārliecinājos, ka Nils runā patiesību, jo spēcīgāka manī auga nenovēršamas nelaimes sajūta, man likās, ka gāžos bezdibenī. Visa mana būtne bija bez žēlastības iežņaugta it kā drausmīgās spīlēs …

— Interesanti, kur tad es pārģērbos?

— Savā mājā, protams.

— Kreti prospektā?

— Jā, villā.

— Un jūs mani pavadījāt tieši uz mājām?

— Jā.

— Kā tad mēs tur nokļuvām?

— Cik atceros, jūs, profesora kungs, teicāt, ka nebūtu par ļaunu kaut reizi pamēģināt, kā brauc vienkārši mirstīgie …

— Vienkārši mirstīgie?

- Jā.

— Mēs laikam braucām ar autobusu?

— Nē, ar metro.

— Bet pēc tam?

— Jūs pārģērbāties, un pēc tam mēs devāmies šurp, uz klubu.

Manas smadzenes darbojās zibenīgi, un, neskatoties uz to, šķita, it kā galvā nerastos neviena vienīga kaut cik saprātīga doma. Tātad iznāk, ka mans teledubultnieks ierodas pie manis mājās un rīkojas tur kā saimnieks? Tādā gadījumā nebūtu grūti viņu izsekot un aizturēt. Bet cik visam tam var ticēt? Prāts nespēj aptvert…

— Kā mēs nokļuvām šeit?

— Profesora kunga mašīnā.

— Kurā?

— Zilajā «Bekerā».

— Un jūs apliecināt, ka klubā es uzstājos ar priekšlasījumu?

— Protams!

— Nu, bet pēc tam?

— Neilgi pirms jūsu uzstāšanās piezvanīja Lianas kundze.

— Nevelciet garumā, Nil.

— Drīz viņa atbrauca uz šejieni, acīm redzot, jūs bijāt viņu ielūdzis. Pēc priekšlasījuma jūs kopā ar viņu iesēdāties mašīnā.

— Un kurp mēs devāmies?

— Jūs neteicāt.

— Bet vai mēs ar jums kaut ko norunā- t jām?

— Nē. Starp citu, norunājām, ka rīt no rīta turpināsim eksperimentus.

— Kur tieši?

— Mūsu studijā, «Pilī».

— Tur, kur atradās «reproducētais Bir- mings»?

— Jā. Jo tāds pat defekts var atklāties kurā katrā citā baterijā …

— Kā tad īsti šis defekts izpaužas?

— Notiek spontāns kontakts gammas staru zonā starp baterijas «Bēta» pakāpēm, un tā

rezultātā — īssavienojums. Izdarot sīkas izmaiņas konstrukcijā, šo trūkumu var viegli novērst.

— Piekritu.

Nils uzmeta man jautājošu skatienu, it kā gaidītu tālākus paskaidrojumus.

— Nil, kā jūs domājat pavadīt atlikušo vakaru un nakti?

— Līdz kādiem pulksten divpadsmitiem būšu klubā kopā ar Dotijur pēc tam braukšu mājās.

— Vienu mirklīti, Nil. Man gribētos pārliecināties, vai patiešām viss noticis tā, kā jūs teicāt. Esiet tik laipns un piezvaniet uz manu villu, uz Kreti prospektu. Noskaidrojiet, lūdzu, kad es izgāju no mājas. Klausuli tūdaļ pasniedziet man: atbildi gribu dzirdēt pats.

Nabaga Nils, kādas mocības gan viņam nācās pārdzīvot šajā nelaimīgajā vakarā! Ar trīcošu roku viņš uzgrieza numuru.

Pie telefona pienāca mans sulainis Dāvids.

— Labvakar! Runā no Beklahema kluba, pasauciet, lūdzu, profesoru Birmingu … Aizbraucis? Kad? Bez ceturkšņa astoņos? Pateicos jums.

Es skaidri sadzirdēju atbildes.

— Jūs neesat vesels, profesor?

Jāatzīstas, ka visa ši komēdija man bija līdz kaklam apnikusi, taču citādi nebūtu izdevies no Nila izvilināt ne vārda par šķietamā Birminga dēkām. Es intuitīvi nojautu, ka šo ārkārtējo atgadījumu vēl arvien vajag glabāt kā vislielāko noslēpumu. Gribot negribot vajadzēja turpināt spēli.

— Jā, Nil. Jūtos pavisam nelādzīgi.

— Vai kaut kas gadījies?

— Tas ir garš stāsts. Gan kādā citā reizē.

— Vai varu jums kaut kā palīdzēt?

— Jā, jā, katrā ziņā.

— Esmu jūsu rīcībā, — Nils cienīgi paklanījās.

— Pagaidām lūdzu jums tikai vienu: pacentieties uzkavēties klubā līdz pusnaktij, kā bijāt iecerējis, bet tad dodieties mājās. Naktī es jums zvanīšu, iespējams pat, ka vairākas reizes.

— Vai labāk nebūtu pavadīt jūs uz mājām un palikt pa nakti pie jums?

— Pateicos jums, Nil, tas nav vajadzīgs. Un brīdinu, rīkojieties, kā norunāts. Tas ir jūsu pašu interesēs.

Man pat iešāvās prātā doma, vai nebūtu labāk piezvanīt policijai un bez garas domāšanas iesēdināt Nilu aiz restēm, apvainojot viņu «reproducētā Birminga» nolaupīšanā. Taču šo domu es tūdaļ noraidīju. Skaidrs, ka Nils runāja tīru patiesību. To apstiprināja arī mans sulainis Dāvids. Bet, no otras puses, es taču nevaru riskēt un pieļaut, ka viss notikušais kļūst zināms atklātībai. Turklāt pašlaik nav iespējams paredzēt, kādas sekas būs šim notikumam. Šīs nakts laikā man jāpārliecinās, vai mans dubultnieks patiesi ieguvis patstāvīgu eksistenci, vai varbūt te iejaukts Nils. Ja Nils pretēji mūsu norunai aizbēgs, viņa vaina būs pierādīta, un tad vajadzēs sacelt kājās policiju.

Nila bažīgā skatiena pavadīts, es izgāju no kluba pilns apņēmības atrast un padarīt nekaitīgu mākslīgi radīto profesoru Birmingu. Jau tobrīd es vairs nešaubījos, ka manas nevērības dēļ biokameras nejauši bijušas ieslēgtas.

MICLAN'S TRIBUNE
NEPARASTS NOTIKUMS BEKLAHEMA KLUBA!
PROFESORS BIRMINGS UZSTĀJĀS PRET MŪSU SABIEDRISKO IEKĀRTU

Šovakar Beklahema klubā profesors Bir- mings nolasīja lekciju «Zinātne un cilvēces nākotne», kas tika gaidīta ar milzīgu nepacietību. Pārpildītajā •duba konferenču zālē varēja sastapt mūsu galvaspilsētas visievērojamākos ļaudis un izcilākos darbiniekus, kas bija atbraukuši uz visā pasaulē pazīstamā zinātnieka priekšlasījumu. Klausītāju vidū bija senāta viceprieksš- sēdētajs Moress K. Erestons ar kundzi. Erestona kundze bija ģērbusies fosforiscējoša auduma vakara tērpā, kas uz klātesošajiem atstāja kolosālu iespaidu. Raugoties tajā no dažādām pusēm, audums, laistīdamies spilgtās krāsās, iegūst nevien visdažādākos toņus, bet arī pavisam jaunu piegriezumu un fasonu. Tomēr vislielāko sensāciju radīja profesora Birminga uzstāšanās. Parasti lojālais, allaž ar veselīgu saprātu apveltītais zinātnieks, kas turējās tālu no politikas un bija plaši pazīstams ar savu humānismu un neatkarīgajiem spriedumiem, kas neļāva viņam piekļauties nevienai no politiskajām partijām, šoreiz atstāja novārtā savus principus un atļāvās ārkārtīgi asus izlēcienus pret Miklanas sabiedrisko iekārtu.

l.ūk*(* ko paziņoja Birmings: «Mūsu dienās daudz runa par karu. Atrisinot jautājumu — būt vai nebūt karam, daudz kas ir atkarīgs no zinātnes. Zinātniekiem nav tiesību stāvēt nomaļus no tautu cīņas par miera nostiprināšanu, viņu pienākums ir atklāti uzstāties plašas sabiedrības priekšā. Ir svarīgi cilvēkiem izskaidrot, ka interešu pretrunas uri sadursmes, dažādu indivīdu, grupu, tautu un valstu nostāšanās vienai pret otru nebūt neizriet no paša cilvēka dabas, tas šai dabai nepavisam nav raksturīgs. ..

Mums, zinātnes darbiniekiem, jāizpilda cildena misija: jāpavēsta tautai taisnība, ja mēs gribam attaisnot zinātnieka augsto nosaukumu. Zinātne arvien aktīvi cīnās par progresu, ari mums nemitīgi jāizrāda šī aktivitāte! Mums jārada tāda sabiedrība, kas balstītos uz visas cilvēces kopējo interešu atzīšanu. Mūsu dienās cilvēces vislielākā laime — stingrs miers. Bet kara un miera jautājuma izlemšana nedrīkst būt atsevišķu personu privilēģija. Citiem vārdiem sakot, tiesības izlemt tautām vitāli svarīgus jautājumus nedrīkst ar varu savās rokās sagrābt atsevišķas personas līdzīgi tam, kā tās rīkojas ar savu privāto īpašumu. Privātīpašuma kundzībai tuvojas gals!»

Profesora Birminga vārdi burtiski apstulboja sapulcējušos. Viņi uzņēma zinātnieka runu ar kapa klusumu (ja neskaita atsevišķu cienītāju šķidros aplausus). Taču atmosfēra zālē pamazām kļuva saspīlētāka un sasniedza kulminācijas punktu, kad klausītāji sāka lektoram uzdot jautājumus.

— Vai jūs varbūt esat kļuvis sarkanais? — bez aplinkiem noprasīja pazīstamais baņķieris Higens.

Profesors Birmings, uzacis saraucis, kādu brīdi pārdomāja atbildi, pēc tam ironiski atteica:

— Jūs tik atklāti uzsvērāt savu nicināšanu, baņķiera Kungs, it kā šaubītos, vai man bankā ir noguldījums. Uzdrošinos jums apliecināt, ka ir, tikai ne jūsējā. Ceru, atbilde jūs apmierina?

Birminga atbilde zālē izraisīja nosodošu kurnēšanu.

Dž. Akhims, Vidusmiklanas štata valdības galva, pavaicāja:

— Vai jūsu uzstāšanās, profesor, nozīmē, ka esat :ādas sabiedrības piekritējs, kas dibināta pēc kolektīvisma principa?

— Es esmu katras saprātīgas idejas piekritējs! — zinātnieks atcirta.

Atbildējis vēl uz pāris jautājumiem, profesors Bir- mings negaidot paziņoja, ka šobrīd viņam neesot laika _n uz pārējiem jautājumiem viņš labprāt atbildēšot nākošajā reizē.

Tik nekautrīga aiziešana vēl vairāk padziļināja klausītāju sašutumu. Musu speciālkorespondents griezās pie dažiem sabiedriskiem darbiniekiem, kas klausījās lekciju, ar lūgumu izteikt savas domas par šo nedzirdēto uzstāšanos. Sniedzam viņu atbilžu izvilkumus:

S. Redi (Dienvidaustrumu naftas kompānijas direktors): «Pēc manām domām profesors Birmings cenšas mūs pārsteigt ar politiskām sensācijām, par cik ar zinātniskiem atklājumiem viņš vairs pasauli pārsteigt nespēj. Nedomāju, ka viņa atklātību vajadzētu uzņemt nopietni.»

G. Rihards (senāta izglītības komisijas priekšsēdētājs, universitātes profesors): «Es jau sen pazīstu kolēģi Deniju. Birmingu un uzskatu viņu par talantīgu zinātnieku. Viņam, bez šaubām, piemīt izcilas spējas. Taču niez vai es kādu pārsteigšu, apgalvodams, ka viņš nav politiķis. Profesors Birmings ir humānists. Es varētu citēt viņa paša vārdus no tikko nolasītās lekcijas «Zinātne un cilvēces nākotne» (citē pēc atmiņas): «Nevienam nav dotas tiesības runāt visas cilvēces vārdā, tādēļ ka ikviens cilvēks ir tikai atsevišķs indivīds. Tātad uzstāties visas cilvēces vārdā pēc būtības nenozīmē neko citu kā runāt atsevišķas personas, atsevišķa indivīda vārdā. Jebkura koncepcija, kas izriet no kolektīvisma principa, slēpj sevī nopietnus draudus personībai. Ir pieļaujama tikai viena veida sabiedriskā ideja: tāda vienošanās cilvēku starpā, saskaņā ar kuru tie pārstās uzspiest cits

citam savas idejas un savu gribu.» Profesora Birminga šodienas uzstāšanās ir kliedzošā pretrunā ar tiem uzskatiem, kādus viņš atzina līdz šim, un man liekas, ka šī pretruna izskaidrojama ar manu zinātņu kolēģa politisko nenobriedumu.»

Ziņojums, kas tika saņemts pec tam, kad augstak sniegtais materiāls jau bija aplauzts:

BIRMINGS GRIEZ KAŽOKU UZ OTRU PUSI!

Apmēram stundu pēc pēkšņās aiziešanas profesors Birmings atkal parādījās Beklahema klubā. Tērpies savā parastajā darba uzvalkā, viņš izskatījās gluži apmulsis un pat satraukts. Sākumā cenzdamies izvairīties no daudzajiem žurnālistu jautājumiem, Birmings tomēr bija spiests paziņot: «Nemaz neprasiet! Es pats neko nezinu!» Un jau pielaidīgākā tonī piebilda: «Lekcija kā jau lekcija. Nekā sevišķa nebija.» Vai ši piezīme nenorāda, ka profesors Birmings lekciju nolasījis afekta stāvoklī?

Atceroties tagad tā nozīmīgā vakara notikumus, man pavisam objektīvi jāatzīst, ka es patiesi atstāju tādu iespaidu kā cilvēks, kas atrodas afekta stāvoklī. Spried pats, lasītāj: vai gan cilvēks ar veselu saprātu var pūlēties izdibināt patiesību, interesēdamies par to, ko pats darījis vai teicis un kurp devies. Bet es taču nevarēju atzīties, ka tas Birmings nemaz neesmu bijis es. Tā nu man vajadzēja uzņemties šo tik neglīto lomu un nospēlēt to līdz galam. Es devos pa sava «dubultnieka» pēdām, cerēdams nepieļaut, ka viņš pastrādā tādus darbus, kas man — īstajam Birmin- gam — varētu draudēt ar neparedzētām sekām.

Kad nonācu pie Lianas, viņa bija ne mazāk pārsteigta par Nilu, bet pēc tam nomierinājās, nospriedusi, ka es aiz prieka par tik izcilu zinātnisku atklājumu esmu mazliet sajucis.

— Hallo, profesor! Jūs taču gribējāt likties uz auss? — viņa zobgalīgi uzņēma manu parādīšanos.

— Kā tad jūs to zināt, mīļā?

- Vai tad jūs pats man nesen neteicāt, ka pēc visiem uztraukumiem jums katrā ziņā vajagot atpūsties?

— Atpūsties? Kur?

Liana uzmeta man pārsteiguma pilnu, zobgalīgu skatienu:

— Protams, savā paša mājā.

— Jā, jā! Jums taisnība … Piedodiet tik vēlu apmeklējumu … Tik daudz uztraukumu! Man patiešām laiks doties mājās.

— Dārgais profesor, vai tikai jūs nedomājat līdzīgi vēzeklim svārstīties starp Kreti prospektu un manu māju?

— Nejokojiet, Liana, man šodien bija tik daudz pārdzīvojumu …

— Es vismaz zinu par jūsu pārsteidzošajiem eksperimentiem. Jūs tik dedzīgi par tiem stāstījāt!

—• Tiešām? — es izbrīnā pārprasīju.

Lianas tumšajās acīs iekvēlojās nemiers.

— Es likšu, lai uzvāra stipru kafiju, jā?

Viņa jau pastiepa roku pēc zvana, taču es

to atturēju. Pieskāries Lianas rokai, jutu, kā dreb manļpirksti.

— Lūdžuˆ jūs, Liana, izstāstiet visu pēc kārtas.

— Ko tad, mans dārgais?

— Par kādiem eksperimentiem es stāstīju?

— Atceros, jūs teicāt, ka cilvēce kļuvusi bagātāka ar izcilu, laikmetīgu atklājumu — ar kolosālu mūsdienu civilizācijas sasniegumu, kas spēs paātrināt progresu, piešķirt tam vēl neredzētu vērienu… Bet, dieva dēļ, kas jūs tā satraucis?

— Liana, man draud neglābjama nelaime.

— Vai tikai kāds nav piesavinājies jūsu izgudrojumu?

— Vēl daudz sliktāk. Galvenais, ka es pats vien esmu vainīgs. Taču, lūdzu, turpiniet.

Piecēlusies no krēsla, Liana sāka nemierīgi staigāt pa istabu. Mīkstais paklājs pilnīgi noklusināja viņas soļu troksni, un tas mani satrauca vēl vairāk, padziļinot jau tā mocošo klusumu. Es jau iepriekš zināju, ko viņa tūlīt jautās, un ļoti labi sapratu, ka vislabāk būtu atklāti pašam visā atzīties. Varbūt mums divatā arī būtu izdevies atrast izeju. Taču ļoti negribējās iejaukt Liānu šai notikumā: tas, kam uztic kādas kriminālllietas noslēpumu, gribot negribot kļūst par nozieguma līdzzinātāju.

— Denij, kāpēc mēs nevarētu parunāt atklāti? — Lianas vārdi pēkšņi izskanēja neparasti svinīgi. Man pat uz mirkli likās, it kā

viņa atrastos uz skatuves. Bet mana baiss skanēja dobji kā aizsmakušam suflierim.

— Liana, es jūs lūdzu, esiet iecietīga. Man tas viss ir ļoti svarīgs, viss līdz pēdējam sīkumam. Ko es jums vēl teicu par savu izgudrojumu?

Visu laiku bija sevi jākontrolē, lai neizpļāpātos par šķietamo Birmingu, nenosauktu viņu trešajā personā, citiem vārdiem sakot, bija jāuzņemas uz sevis viss, lai ko viņš būtu pastrādājis vai sarunājis. Diezgan kuriozs solidaritātes izpausmes piemērs!

Liana uzreiz it kā saduga. Apklususi tā apsēdās, un viņas seja pēkšņi kļuva skumja.

— Jūs, Denij, esat ne tikai ievērojams zinātnieks vien, bet arī talantīgs aktieris. Jums piemīt neparastas spējas pārvērsties, kā arī māka pārsteidzoši ātri mainīt garastāvokli. Vēl nupat jūs te sēdējāt uzvaras spārnots, bet nu… Kas gan varēja notikt tik īsā laika sprīdī?

— Ar laiku uzzināsiet. Bet nu pastāstiet taču beidzot, ko es jums teicu par savu atklājumu?

-— Denij, kāpēc tas jūs tik ļoti uztrauc? Nesaprotu, kādas briesmas jums var draudēt?

Izbeidziet šo nopratināšanu. Jūs taču atgriezāties, lai dalītos ar

mani savā priekā, vai ne?

Nu bija pienākusi mana kārta soļot no viena kakta otrā. Man par katru cenu vajadzēja noskaidrot, kas tam otrajam Birmin- gam bija zināms par manu izgudrojumu. Bet kā to izdarīt tā, lai Lianai nerastos aizdomas?

— Liana, dārgā, jūs mani pazīstat jau sen… Un droši vien labāk par kuru katru no savām lomām.

— Profesor, es jūs nespēju izprast, jūs esat sarežģītāks nekā visgrūtākā loma.

— Liana, vai es stāstīju, kāda ir mana atklājuma būtība?

— No jūsu sajūsmas pilnajiem vārdiem varēju saprast vienīgi to, ka ir runa par kaut ko ievērojamu, grandiozu, līdz šim nepieredzētu … Bet kas tad ir cēlonis jūsu bažām?

— Bet vai par ierīces darbības principu es arī runāju?

— Jūs apgalvojāt, ka televīzija atrodas uz varenas tehniskas revolūcijas sliekšņa, tādas revolūcijas, kas, bez šaubām, izdarīs kolosālu pavērsienu visas cilvēces dzīvē. Bet kā tad lai saprot jūsu izteicienu, ka pats vien esat vainīgs?

— Tā, ka es par savu atklājumu izstāstīju kādam cilvēkam, kas to piesavinājās kopā ar visu tehnisko dokumentāciju.

— Kurš tad tas ir?

— Es pats, Liana.

Pēc viņas sejas izteiksmes nopratu, ka esmu izdarījis jaunu aplamību. Par laimi, Liana pasteidzās nākt man palīgā, pamezdama glābšanas riņķi kā slīcējam. Viņa maigi ievaicājās:

— Denij, vai tu ļoti baidies, ka tavu atklājumu varētu izmantot pavisam citiem mērķiem?

Ar «tu» mēs viens otru uzrunājām tikai visintīmākajos mirkļos.

— Jā, jā, Liana.

— Bet ja tas tevi tik ļoti baida, tad taču tu nepieļausi, ka notikumi iegūst tādu virzienu …

— Ak, dārgā, dažkārt viss nemaz nav no mums atkarīgs.

— Tad tev atklājums līdz īstajam laikam jātur noslēpumā!

Ai, cik daudz pūļu man vajadzēja, lai noturētos neizsaucies: tur jau ir tā nelaime, ka tagad tas vairs nav iespējams; mans tele- dubultnieks, tas ir, — es pats un tajā pašā laikā tomēr ne es, maskējas ar manu vārdu!

Viņš zina visu to, kas ir zināms man pašam, manā dzīvoklī ierodas kā savās mājās, vārdu sakot, ir īsts Denijs Birmings! Turklāt viņš ne par ko neatbild, jāatbild par visu būs man. Šī doma lika man nodrebēt: tātad īstenībā viņš var darīt, kas ienāk prātā, kā indivīds, kura rīcību neierobežo ne cilvēki, ne apstākļi! Viņa varā ir mani apkaunot un diskreditēt, pilnīgi ar mani nerēķināties …

— Vai tagad tu saprati, Liana, ka esmu pilnīgi izsists no sliedēm.

Atceries, vai es šodien neminēju kādas tehniskas ziņas un vai neizskaidroju aparāta uzbūves principu? Vai nerunāju par to, kas īsti ir atklājuma būtība?

— Tu man netici, Denij? Vai tiešām tu nopietni domā, ka spēju tevi nodot? …

— Dievs sargi, dārgā, man nepieciešams vienīgi sakopot domas.

— Tu apgalvoji, Denij, ka saki man to, ko atļaujies teikt vienīgi sev pašam, — Liana lēni noteica.

Mūsu skatieni sastapās … «Vienīgi sev pašam?» Tas mani nemaz nepārsteidza. Pēc visa notikušā šāds mana dubultnieka teiciens bija pilnīgi izskaidrojams un sagaidāms. Taču interesanti, kādu nozīmi ieguva mana rīcība un vārdi tieši tagad, kad darītājs un runātājs nemaz nebiju es …

— Tā tas arī ir, Liana. Nu, un tālāk?

— … ka uzticies man vairāk nekā pats sev.

Kā gan sev var uzticēties tāds, kas būtībā nemaz nav viņš pats?!

— Tas viss, Liana, ir taisnība… Bet es laikam sarunāju milzumu aplamību. Tādā stāvoklī, kādā es atrados… Diez vai tev radās skaidrs priekšstats par visu.

— Denij, es taču nekad neesmu pat mēģinājusi lūgt, lai tu mani iepazīstinātu ar savu darbu vairāk, nekā atzīsti par vajadzīgu.

— Bet es jau tikpat neslēpu, kas man bija uz sirds. Vai nav tiesa?

— Jā, Denij. Tu teici brīnišķīgus vārdus …

— Vai tu tos atceries?

— Vai gan to var aizmirst? Tu teici, Denij, ka reiz jau esot izbaudījis vilšanās rūgtumu un neesot varējis pat iedomāties, ka pēc Lusijas spēšot vēlreiz kādu iemīlēt uz mūžu… Un pašu dzīvi tu iztēlojies kā acumirklīgu uguns uzliesmojumu, kam seko plē- nēšana un apdzišana… Taču pēc tam tu saprati, ka nekas šai pasaulē nav mūžīgs, ka viss pāriet, arī vilšanās sajūta. Denij, dārgais, es tev atgādinu to tādēļ, ka man šķiet, tu atkal esi tāds kā agrāk: zinātkārs, šaubu pilns un gudrs! Atceries, vēl nupat tu apgalvoji, ka gudrība — tā ir ticība kaut kam.

— Vai es tā teicu?

— Jā, jā, Denij, un neizliecies, it kā tu būtu visu aizmirsis. Tas viss taču bija tik nesen.

Nabaga Liana! Viņa nojauta, ka es no tās kaut ko slēpju. Viņa būtu daudz ko devusi, lai varētu mani redzēt atkal tādu, kādu bija redzējusi to otro Birmingu «vēl tik nesen», kā pati teica.

— Es lūdzu, dārgā, turpini.

— Labi, es turpināšu, ja tas tev patiešām palīdzēs sakārtot domas. Tu teici, ka par savu atklājumu esi pateicību parādā šai ticībai, jo darbs —■ tā nav atsacīšanās no dzīves; radošs darbs ir pati dzīve, kuras gaišajai būtībai cilvēkam vajag ticēt…

Mūs iztraucēja telefona zvans. Liana nocēla klausuli. No pusvārdiem varēju noprast, ka prasa pēc manis. Liana patiešām nodeva klausuli man. Un kaut gan balss vada viņā galā pārgāja čukstos, es to tūdaļ pazinu: tā bija mana paša balss.

— Runā Denijs Birmings, — noskanēja apspiesti čuksti. — Vai jūs esat profesors Birmings?

—-Jā. Klausos. — Ak šausmas! Šos vārdus es izrunāju tikpat klusi kā tas otrs «Birmings» …

— Vai bez jums neviens cits mani nedzird?

— Nē, turu klausuli pie pašas auss, — es atbildēju, mazāk brīnīdamies par viņa vārdiem nekā par to, ka pats vēl biju spējīgs izrunāt kaut ko sakarīgu.

— Nedusmojieties, ka es čukstu, — turpināja balss vada viņā galā, — es ar nolūku runāju tik klusi, lai Lianai nerastos aizdomas. Man gribētos jums pavēstīt, ka esmu paņēmis pāris jūsu uzvalku un tāpat no čeku grāmatiņas izplēsis dažas neaizpildītas blankas. Neņemiet ļaunā šo patvarīgo rīcibu. Tādu nu jūs esat mani uzkonstruējis, esmu spiests parūpēties par to, lai būtu respektabls. Un vēl viens lūgums: necentieties man sekot. Kad būs vajadzīgs, es pats ieradīšos pie jums.

— No kurienes jūs runājat? — man paspruka.

— No Kreti prospekta, protams. Vai esat pārliecināts, ka bez jums neviens cits mani nedzird?

— Pilnīgi, — es atbildēju.

— Tādā gadījumā uz redzēšanos, profesor! Novēlu jums visu labāko. Man jābeidz.

Tikko sadzirdams klakšķis apliecināja, ka saruna beigusies.

— Kas tas bija? — Liana ievaicājās.

— Kāds paziņa, — es atteicu mākslotā mierā.

5

Nezin vai ir vērts sīki attēlot iespaidu, kādu mana izturēšanās atstāja uz visiem apkārtējiem. Kaut uz mirkli iedomājieties sevi mana sulaiņa Dāvida vietā, kuram vajadzēja atbildēt uz šādiem jautājumiem: «Atgādiniet, Dāvid, uz kurieni man bija jāiet?» vai arī «Vai es jums gadījumā neteicu, kad atgriezīšos mājās?» Noskaidrojās, ka «es» neko neesmu teicis, tomēr patukšotais drēbju skapis un čeku grāmatiņa, kas glabājās rakstāmgalda atvilktnē, atstāja diezgan spēcīgu iespaidu.

Kļuva pilnīgi skaidrs, ka pēc iespējas ātrāk jātiek «telecilvēkam» uz pēdām. Gluži izmisis es traucos pa visiem stāviem, pārmeklēdams visas telpas, visus kaktus un stūrīšus. Taču «reproducētais Birmings» nebija atstājis manā mājā ne mazāko pēdu. Kad biju jau pilnīgi zaudējis cerību, pēkšņi savā kabinetā uz žurnālu galdiņa atradu ar maniem parakstiem aprakstītu papīra lapu. Pārlaidis acis zīmītei,

pārliecinājos, ka nekad neesmu tādu rakstījis. Uz tās steigšus lakoniskā stilā bija uzrakstīts burtiski sekojošais: «1968. gada 2. oktobrī. Pēc bezgalīgiem eksperimentiem, pateicoties laimīgam gadījumam, pētījumi negaidot vainagojās panākumiem. Esmu kļuvis dzīvs! Dzīve ir lieliska! Es cīnīšos! Rīt kongress. Tra-ta-ta-ta! Taures lai skan, visus kopā lai sauc!»

Gluži bez spēka es atšļuku sēdeklī. Bet tūliņ attapies pielēcu kājās un, Dāvida neizpratnes pilnā skatiena pavadīts, pa galvu pa kaklu metos lejup pa kāpnēm. Ielēcis mašīnā, es ar vislielāko ātrumu drāzos uz laboratoriju un apņēmos neaiziet no «Stereoskopiskā efekta pils», iekāms nebūšu atklājis lietas būtību.

Mašīna paklausīgi iegriezās Bari avēnijā. Kaut gan jau bija vēls, pa ielām klaiņāja trokšņaini ļaužu bari. Spilgtās reklāmu ugunis aicināja nakts staigātājus, solīdamas tiem neizbaudītus priekus. Uz mirkli iedomājos sevi par tādu nejaušu bāra apmeklētāju, kas neveikli apsēdies uz augstās taburetes, no kuras tik bezpalīdzīgi lejup nokaras kājas … Nekad agrāk dzīves likstas nebija mani tik bezgala nomākušas kā tagad, kad muļķīga gadījuma dēļ izrādījos nokļuvis tā «cilvēka» varā, kurš pieņēmis manu ārējo izskatu, lieto manas drēbes un tomēr ir man pilnīgi svešs, pat naidīgs, kaut gan manā mājā ierodas gluži kā pats savā un, pēc visa spriežot, manas mantas uzskata par savu likumīgu īpašumu!

Mēģinājumi pārraidīt bioelektriskās strāvas pa televīziju tika izdarīti jau sen, tomēr līdz šim rezultāti bija gaužām nenozīmīgi. <Atdzīvošanās», kā bija izteicies mans noslēpumainais dubultnieks, sasniegta, «pateicoties laimīgam gadījumam». Nu, paskatīsimies …

Mašīna iebrauca pa Monsena zinātniski pētnieciskā telecentra vārtiem. Automobiļa prožektoru gaismā iemirdzējās laboratorijas platie logi. Bremzēm nočīkstot, mašīna apstājās Stereotelevīzijas studijas priekšā. No sardzes telpas paraudzījās laukā samiegojies durvju sargs.

Tagad, kad rakstu savas atmiņas, ar jaunu spēku manu acu priekšā atdzīvojas šīs drausmīgās nakts ainas: atkal viss šķiet kā velnišķa apmātība, kā baismīgs murgs. Tai brīdī es jutos gluži nespēcīgs.

Ātrgaitas lifts vienā mirklī mani uzrāva četrpadsmitajā stāvā. Lūk, šeit pie kāpnēm man iesita pa galvu, tas ir, «es» pats sev iesitu. Un, rau, kur studija, stereotelevīzijas uztveres stacijas zāle, laboratorija. Šeit glabājās visi pieraksti ar tehniskajām aplēsēm, formulām, aprēķiniem un izgudrojuma apraksts.

Taču parastajā vietā pierakstu nebija un nekādus materiālus atrast neizdevās. Es metos pie tālruņa:

— Hallo! Vai Nila Kersena dzīvoklis?

Atsaucās miegaina, man nepazīstama vīrieša balss:

— Kersens ir aizlidojis kopā ar profesoru Birmingu.
— Vai jūs nekļūdāties?
— Es taču skaidri sacīju: aizlidojis kopā ar profesoru Birmingu!
— Uz kurieni?
—■ Uz kongresu.
— Uz kādu kongresu?
— Uz pretkara kongresu Bodienā,
— Kad viņi izlidoja?
— Tieši pusnaktī.

Tas tik bija pārsteigums! Taču tajā naktī, sagatavojies uz visu, es vairs ne par ko nebrīnījos.

Tuvojās rīts. Uz mājām vairs nebraucu un neizģērbies atlaidos uz dīvāna atpūtas istabā, kas atradās blakus laboratorijai.

6

No rīta laikrakstiem guvu galīgu pārliecību, ka esmu iekļuvis ārkārtīgās nepatikšanās, no kurām nebūs tik viegli izkulties.

Ar avīžu pārskatiem iepazinos mazliet neparastā situācijā — Zinātnisko pētījumu valsts komitejā, ministra kabinetā. Tas notika pēc tam, kad man uz laiku izdevās pārliecināt ministru, ka manas gara spējas — ak vai! — nav visai labā stāvoklī, tiesa gan, no manis neatkarīgu apstākļu dēļ.

Agri no rīta ieskanējās tālruņa zvans un kāds visai pieklājīgi, tomēr tādā tonī, kas necieš iebildumus, palūdza mani tieši pulksten divos pēc pusdienas ierasties Zinātnisko pētījumu komitejā uz konsultāciju ar valdības locekļiem kādā ļoti steidzamā jautājumā.

Mani ieveda plašajā, komfortablajā ministra kabinetā. Tomēr šoreiz ne platais ādas dīvāns, ne dziļie sēdekļi, ne durvis, kas bija apsistas ar skaņu necaurlaidīgu audumu, nedz arī ar bieziem aizkariem aizsegtie logi neradīja manī mājīguma un pilnīgas nošķirtības ilūziju. Tas bija izskaidrojams ne vien ar to, ka bez ministra kabinetā atradās vēl kāds man nepazīstams cilvēks, bet galvenokārt ar to, ka ministra ciešajā skatienā pamanīju kaut ko noraidošu, nelabvēlīgu, gandrīz neslēptas dusmas. Sākumā tomēr saruna risinājās pieklājīgā veidā. Ieraudzījis mani, ministrs piecēlās, panācās galda priekšā un, pastiepis roku, teica:

— Pirms stādu jūs priekšā mūsu viesim, atļaujiet no sirds apsveikt, cienījamo profesor!

— Piedodiet, ministra kungs, ar ko īsti?

Ministrs plati iepleta muti, it kā grasītos

ar mēli izgrūst zobos ieķērušos gaļas gabaliņu.

— Nu, nu, nekautrējieties! Protams, ar izcilo, epohālo atklājumu, profesora kungs.

Pēc tam, neļāvis man izrunāt ne vārda, viņš stādīja priekšā nepazīstamo, kas atradās kabinetā. Mēs paspiedām viens otram roku.

Ministrs ar rokas mājienu aicināja mūs pie galda, uz kura rindās stāvēja spīguļojošas kristāla glāzes un viskija pudeles.

Pieliedams glāzes, ministrs ieminējās:

— Senāta pārstāvja klātbūtnē jūs varat būt pavisam atklāts.

— Vaļsirdīgi sakot, man nav skaidrs, ko īsti no manis vēlas dzirdēt. ..

Piepeši durvis plaši atvērās un kabinetā burtiski iedrāzās Monsens. Viņa izspūrušie mati un dārdošais bass tūdaļ pa daļai izkliedēja sasprindzinājumu.

— Lūdzu piedošanu, kungi! Aizkavējos revīzijas komisijas sēdē, bija atskaite, apsprieda finanses … Velns lai parauj, profesor, esat gan jūs ievārījis putru!

Pamanījis, ka visi klusē kā smagi slimo palātā, Monsens pārtrauca savus vārdu plūdus un pārmetoši paskatījās manī.

Ministrs pacēla glāzi:

— Par jūsu izgudrojumu, profesor!

Aiz pārsteiguma es tik vien attapu kā izsaukties:

— Ko jūs par to zināt?

Monsens sarauca savas pinkainās uzacis:

— Dārgais Birming, galu galā jūs diezgan ilgi eksperimentējāt mūsu telecentrā par mūsu naudu, un es uzskatu, ka …

— Taču viss sasniegtais — ir tikai fikcija.

— Fikcija? — Ministrs iepleta acis.

— Protams, no spraustā mērķa mēs vēl esam tālu.

— Bet vai tad jūs pats pērkona dārdiem līdzīgā balsī nepaziņojāt, ka eksperimenti spīdoši pabeigti.

— Es?

Visi trīs stīvi noskatījās manī. Monsens paberzēja pieri, pārējie, juzdamies neveikli, sagrozījās savos sēdekļos.

Ministrs nolika glāzi.

— Tātad, profesora kungs, jūs noliedzat pats savus vārdus?

— Vispirms man gribētos zināt, ko īsti esmu teicis.

Ministrs spēji pagriezās, apgāzdams glāzi ar zeltaino dzērienu.

— Neņemiet ļaunā, cienījamo profesor,

taču jūsu vārdi… mums rodas tāds iespaids, ka jūs, piedodiet, neesat pie pilna… vārdu sakot, jūs droši vien esat par daudz pārpūlējies.

— Tā tas ir, — es dzīvi piebalsoju.

— Man liekas, mēs esam sākuši drāzt iesmu, kamēr mednis vēl kokā? — nepazīstamais nievīgi izmeta.

— Lūdzu jūs izteikties skaidrāk, — es aicināju.

— Lasiet avīzes, — tur pateikts pietiekami skaidri, — ministrs atteica un, paņēmis pašu jaunāko laikrakstu no žūkšņa, kas gulēja uz rakstāmgalda, pastūma to man.

Į MICLAN'S TRIBUNE Į
SENSĀCIJA! GADSIMTA VARENĀKAIS IZGUDROJUMS!
AR BIOELEKTROTELEVTZIJAS APARĀTA PALĪDZĪBU VAR PAVAIROT CILVĒKUS

Mūsu speciālkorespondents ziņo no Bodienas:

«Pēc profesora Birminga vakardienas ievērojamās uzstāšanās Beklahema klubā viņa ierašanās Bodienas pretkara kongresā nevienu vairs nepārsteidza. Pēc šejienes komentētāju domām zinātnieka sensacionālais

paziņojums bija vērsts galvenokārt uz vienu mērķi — pievērst Bodienai plašas sabiedrības uzmanību, sabiedrības, kas līdz šim nav izrādījusi pietiekamu interesi par šeit notiekošo miera piekritēju kongresu. Jāatzīst, ka šis mērķis, bez šaubām, ir sasniegts. Kas tad palīdzēja zinātniekam gūt panākumus? Par ko viņš runāja? Līdz pēdējai iespējai pārpildītajā kongresa sēžu zālē Birmings sīki pastāstīja par, domājams, pašu diženāko atklājumu visā civilizācijas vēsturē. Viņš starp citu paziņoja (citējam vārdu pa vārdam):

«Mūsdienu zinātne ir guvusi neredzētus panākumus. Taču līdzīgi tam, kā rūpnieciskā ražošana nav iedomājama bez visa kolektīva precīzas, draudzīgas sadarbības, tā arī mūsdienu zinātnes attīstības līmenis neatlaidīgi izvirza uzdevumu racionāli organizēt visu sabiedrību. Bez tā nebūs iespējama sabiedrības harmoniska attīstība. Pat vēl vairāk, — pretējā gadījumā zinātnes atklājumi var novest cilvēci pie bojā ejas.

Tagad atļaujiet pāriet pie atklājuma, ko nav taisnīgi piedēvēt vienīgi man, jo šo atklājumu nekādā gadījumā nebūtu bijis iespējams izdarīt, neizmantojot daudzu visas pasaules zinātnieku sasniegumus.

Izgudrojuma pamatā ir šāds princips. Kā zinātne neapgāžami pierādījusi, visas cilvēka organisma šūnas, visi dziedzeri, tai skaitā arī iekšējās sekrēcijas dziedzeri, muskuļu audi utt. izstaro elektriskus impulsus. Ar speciālu ierīču palīdzību varam šos signālus uztvert, reproducēt, pārraidīt utt.

Par cilvēka organisma biostrāvas izmantošanu ārstnieciskos nolūkos jūs droši vien jau esat dzirdējuši. Pirms dažiem gadiem notika sekmīgi atdzīvināšanas mēģinājumi.

Apmēram tajā pašā laikā tika konstruēta mākslīgā roka, kuras

elektronu plauksta vada pirkstu kustības ar tādu precizitāti, ka tā nedarbojas sliktāk par dabisku cilvēka roku. Elektrisko impulsu, kas rodas no nervu kairinājuma, kuru rada doma: «Izdarīšu ar roku šādu kustību» — uztver ar elektrodu aproces palīdzību, pēc tam šo impulsu pastiprina, transformē, un šāds efekts liek darboties mākslīgajai metāla rokai. Pēc līdzīga principa konstruēta arī mākslīgā kāja, kas apgādāta ar radiolokācijas iekārtu; tāda kāja reaģē uz kuru katru šķērsli, pat uz nelīdzenām vielām augsnē.

Kopš tā laika zinātne un tehnika aizsoļojušas tālu uz priekšu, it sevišķi pēc tam, kad tika radītas speciālas ierīces, kas deva iespēju izdarīt biostrāvu tālpārvadī- šanu no dažādiem cilvēka orgāniem.

Iedomājieties kaut ko līdzīgu stereoskopiskam televīzijas aparātam, kas kopā ar visiem bezgala sarežģītajiem komponentiem un detaļām ir izgatavots no vielas, kas sastāv no ārkārtīgi jutīgām molekulām un taustot pārsteidzoši atgādina cilvēka miesas audus. Sī viela ir neparasti jutīga pret visvājāko biostrāvu iedarbību.

Ferlenas pētnieki jau kopš 1939. gada sekmīgi veic mēģinājumus radīt no plastiskām vielām mākslīgus muskuļus. Kādā no vispasaules izstādēm viņi bija eksponējuši mikroskopisku sinlētisko «muskuļu šķiedru», kas spēja pacelt un nolaist divus gramus smagu priekšmetu.

Ferlenas zinātnieki un inženieri nesen piepildīja kvēlāko cilvēka sapni — spēt pašam lidot pa gaisu. Pirms dažām nedēļām viņi mūsu galvaspilsētā demonstrēja cilvēkus, kam pie ekstremitātēm bija pierīkotas īpašas ietaises Centrālās nervu sistēmas biostrāvas nodeva gribas impulsu «Es vēlos lidot» īpašai ierīcei — mākslīgajiem spārniem, ar kuriem cilvēks var pacelties gaisā.

Muskuļu šķiedras, no kurām austi mākslīgie spārni, kas lieliski reaģē uz smadzeņu raidītajiem impulsiem, pagatavotas no gluži jauna, nevienam nepazīstama materiāla. Šim materiālam, kas sastāv no augstākā mērā jutīgām molekulām, piemīt brīnumaina īpašība: ja uz to iedarbojas biostrāvas, ko akumulē speciālas aparātā izvietotas baterijas, tas spēj pieņemt cilvēka ķermeņa formu!

Uz bioelektronu aparāta ekrāna parādās cilvēka tēls (protams, šis apraksts ir visai nosacīts, jo ekrāns nemaz nav redzams), pie kam šis tēls ir telpisks, dabiska lieluma. Taču no studijas uz bateriju uztvērēju tiek noraidīts ne tikai cilvēka attēls, bet arī biostrāvas no itin visiem reproducējamā cilvēka ķermeņa orgāniem un sistēmām: no nervu sistēmas, smadzenēm, sirds, muskuļiem utt. No ārkārtīgi jutīgajām molekulām izgatavotā viela, saņēmusi bioelektrisko strāvu impulsus, tūdaļ sāk funkcionēt. Tik ilgi, kamēr turpinās «pārraide» (es atkārtoju, ka arī šis ir tikai nosacīts izteiciens, jo šinī gadījumā ir runa par neizmērojami sarežģītāku procesu nekā parastā televīzijas pārraide), telecilvēks — vai ari sauksim to par «reproducēto cilvēku», -— kas stāv televīzijas kameras priekšā, iegūst visas spējas un īpašības, kādas

piemīt viņa «oriģinālam», kurš uzturas studijā. Tas nozīmē, ka viņš iegūst spējas domāt, pieņemt lēmumus, runāt, rīkoties utt.»

Slavenā zinātnieka pēdējos vārdus uzņēma ar milzīgu sajūsmu. Piecēlušies kājās, delegāti dedzīgi apsveica zinātniskās domas epohālo sasniegumu. Kad piekrišanas saucieni un vētrainās ovācijas mazliet pieklusa, profesors Birmings turpināja:

«Sis mūsdienu zinātnes vēsturiskais sasniegums varētu kalpot visas cilvēces labā. Tomēr nedrīkst aizmirst, ka zināmos apstākļos tas var nest tai arī neizmērojamu postu. Juzdamies pilnā mērā atbildīgs, es uzsveru, ka teledubultnieks ir tieša tā cilvēka kopija, no kura viņš reproducēts, tāpēc butu rupja kļūda nosaukt to par mākslīgu cilvēku. Taču, dārgie draugi, mēģiniet iedomāties, ko īsti tas nozīmē: vajag tikai mazliet nobremzēt smadzeņu un nervu sistēmas biostrāvu reproducēšanu tajos cilvēkos, ko mēs radām, lai izveidotos kroplas būtnes, kam nebūs, piemēram, tādu cilvēcīgu spēju kā loģiska domāšana un jūtas! Ar šādu «robotu» palīdzību varētu pastrādāt visbriesmīgākās nelietības! Tādēļ es vēlreiz atkārtoju: tik svarīgs zinātnisks atklājums var piederēt vienīgi augsti organizētai, vispusīgi un harmoniski attīstītai sabiedrībai, tādai sabiedrībai, kurā nebūs nekādas iespējas šo atklājumu izmantot ļaunprātīgi, izmantot to pret cilvēci. Pretējā gadījumā mēs jebkurā brīdī varam kļūt par šausmīgu traģēdiju lieciniekiem: būtnes, kas nevar ne domāt, ne just, spētu izdarīt visbriesmīgākos noziegumus. Tajā pašā laikā, es atkārtoju, šis atklājums var radīt visas cilvēces labklājības un'uzplaukuma nepieredzētu kāpinājumu. Mēs varēsim no viena paša cilvēka reproducēt simtiem tūkstošiem kopiju. Ja, piemēram, tādā veidā pavairotu mani, tad es iegūtu tūkstošiem roku un man būtu pa spēkam pavērst pretējā virzienā ūdeņiem bagātas upes, nedzīvus tuksnešus padarīt par ziedošu zemi vai arī uzcelt de- oesskrāpjus līdz pat debesu dzīlēm … Vienā un tajā pašā laikā es varēšu atpūsties kaut kur Klusā okeāna krastā un būvēt ceļus Dienvidaustrumāzijas džungļu biezokņos. Cilvēks gūs iespēju harmoniski attīstīt brīnišķīgās spējas, ar kādām daba to tik bagātīgi apveltījusi, un viņš kļūs par tās valdnieku. Tomēr šāda vispusīga personības attīstība ir iespējama vienīgi racionāli organizētā sabiedrībā. Nedrīkst pieļaut reproducēto cilvēku izmantošanu kara mērķiem!»»

Mūsu komentētājs raksta:

«Ja nepiešķiram sevišķu nozīmi profesora Birminga vārdiem, jo zinātnieka paskaidrojumi, kādēļ viņš devis Bodienas kongresam propagandas materiālus, nebija visai pārliecinoši, mums jāatzīst (ja vien profesora paziņojums nav kārtējais propagandas triks), ka atrodamies vispasaules nozīmes vēsturiska fakta priekšā. Savām tradīcijām uzticīgā kreisā prese ap visu šo notikumu saceļ neiedomājamu traci un pūlas no tā iegūt politisku kapitālu. Taču mēs

no savas puses gribam uzsvērt nenoliedzamo patiesību, ka izdarīt profesora Birminga izgudrojumam līdzīgus atklājumus ir iespējams vienīgi mūsu patiesi brīvajā pasaulē, tehniski attīstītā sabiedrībā un tikai ar tādu kultūras līmeni, kādu sasniedzis profesors Birmings. Vienīgi brīva personība un sabiedrība, kas spējīga maksimāli garantēt savas svētās tiesības, var radīt tādus lieliskus gara darbus. Šo neapstrīdamo faktu nekādi nav iespējams apgāzt pat ar pazīstamā zinātnieka pilnīgi negaidīto politisko pārorientēšanos un viņa ārkārtīgi dīvainajiem uzskatiem par racionāli organizētu sabiedrību.»

PĒDĒJA BRĪDĪ

Šodien, ap dienas vidu, profesors Birmings atgriezās galvaspilsētā, kur, kā viņš paziņoja, gribot turpināt savus eksperimentus.

«Nu, ko teiksiet?» — es saskatīju mēmu jautājumu savu sarunu biedru acīs, kaut arī neviens to skaļi neizteica.

— Esmu pieradis godbijīgi izturēties pret savu ienaidnieku pārliecību un pacietīgi uzklausīt viņu viedokli. — Kaut ko taču man vajadzēja teikt!

— Par ko jūs runājāt? — ministrs pikti noprasīja.

Bija manāms, ka viņš ļoti nervozē un ik mirkli uzbudinās arvien vairāk.

— Par avīzes rakstu, protams.

— Bet par kādu ienaidnieku un par kā viedokli tad jūs runājat?! Nepietiek ar to, ka esat izpaudis pilnīgi slepenas ziņas, kas ir valsts noslēpums, un ar to pašu pārkāpis noteikumus, kas tika izvirzīti, kad slēdzāt ar mums kontraktu. Jūs vēl palielināt savu vainu, izmantodams slepenos materiālus pret- valstiskas, naidīgas propagandas nolūkos! . . . Un pēc tam jūs uzdrošināties mācīt mums, kas ir domu brīvība? Protams, nav noliedzami jūsu izcilie zinātniskie nopelni, mēs cienām jūsu autoritāti zinātnes pasaulē. Bet visam ir robežas. Laupīt prestižu Miklanas valdībai mēs neļausim nevienam! Jūs spēlējat pārāk bīstamu spēli, profesor, ka tikai jums nenāktos nožēlot!

Raug, cik tālu šī lieta bija nonākusi, cienījamo lasītāj! Iedzīts strupceļā, neredzēdams citas izejas, es nolēmu ar vienu cirtienu pārcirst Gordija mezglu:

— Bet es taču neesmu bijis Bodienā!

Viņi laikam uzreiz neizprata manu vārdu jēgu. Pirmais attapās senāta pārstāvis, izstīdzējis, pasīvs cilvēks ar asām, pētošām un šaudīgām ačtelēm.

— Kā tas saprotams, — nebijāt Bodienā? Avīzē taču melns uz balta stāv rakstīts jūsu vārds! Denijs Birmings — tas taču esat jūs? Vai arī te atgadījusies kāda kļūda?

— Kļūdīties ir cilvēcīgi, mēs neviens neesam pasargāts no kļūdām, — Monsens nenoteikti izmeta.

— Šoreiz jūs patiešām dziļi maldāties, — es viņiem piekritu.

— Kā tad tas jāsaprot? — ministrs stingri noprasīja.

— Jums varētu likties, ka esmu sajucis prātā. Un ne jau jums pirmajam radies tāds iespaids.

— Lai cik bēdīgi tas būtu, taču jūs, profesor, atstājat tieši tādu iespaidu, — ministrs novilka caur zobiem.

Monsens pūlējās glābt stāvokli:

— Pēc tādiem galvu reibinošiem panākumiem nav brīnums …

— Vai to jūs arī noraidāt? — ministrs atvēra citu avīzi. — Reportieris apgalvo, ka dabūjis no jums ļoti amizantu interviju! Lūk, papriecājieties.

Slabenden
PROFESORA BIRMINGA INTERVIJA

Mūsu korespondentam izdevās notvert profesoru Birmingu aerodromā, kur viņš kopā ar jauno zinātnieku Nilu Kersenu gaidīja lidmašīnu, kas dotos uz galvaspilsētu.

— Atļaujiet uzdot jums dažus jautājumus, profesora kungs.

— Esmu jūsu rīcībā. —• Profesors paklanījās.

— Kāda nozīme ir jūsu izgudrojumam?

— Par to es runāju jau kongresā. Teledubultnieki — tās ir dzīvas būtnes, un tātad tām atveras plašs darbības lauks visās sfērās.

— Zinātniski fantastiskos romānos bieži tiek aprakstītas robotu sacelšanās pret to radītājiem. Vai arī mums nedraud šīs briesmas no telecilvēkiem? Šķiet, ka arī jūs izteicāt šādas bažas.

Profesors Birmings noslēpumaini pasmaidīja.

— Dumpji mēdz būt dažādi.

— Esiet tik laipns, profesora kungs, un neatsakieties paskaidrot, kā jāsaprot šie jūsu vārdi?

— Teledubultnieki precīzi atdarina to konkrēto cilvēku labās un sliktās īpašības, kuru kopijas tie ir. Viss atkarīgs no tā indivīda, no kura tie reproducēti. Pats par sevi saprotams, ka šis indivīds var izrādīties par nelieti, neģēli vai despotu — dzīvē taču sastopami tādi tipi.

— Pēdējā laikā jūsu filozofiskie uzskati pārsteidzoši mainījušies. Kā izskaidrojams tas, ka jūs kongresā uzstājāties par jaunas, uz kolektīvisma principa organizētas sabiedriskās iekārtas aizstāvi?

— Palikdams arī turpmāk jebkāda veida personības apspiešanas pretinieks, esmu pārliecināts, ka cilvēks, kurš nejūtas par kolektīva locekli, nevar būt patiesi brīvs, jo vienīgi kolektīvs, tātad sabiedrība, spēj garantēt personības brīvību. Patiesa brīvība taču nav domājama bez neierobežotas darbības brīvības. Un- vienīgi sabiedrība spēj sagādāt cilvēkam plašu darbības lauku, iespēju attīstīt nekādi neierobežotu radošu iniciatīvu. Citiem vārdiem sakot, sabiedrība paplašina indivīda ^personiskās brīvības loku. Tā ir neapstrīdama patiesība, kas loģiski izriet no mana atklājuma dziļākas būtības. Tādēļ man pilnīgas tiesības apgalvot, ka pārmaiņas manos uzskatos noteica pati dzīve ar savu attīstību un evolūciju.

Diemžēl interviju ar profesoru Birmingu vajadzēja pārtraukt, jo šajā brīdī sākās iekāpšana lidmašīnā. Uzkāpis pa trapu, profesors pagriezās atpakaļ un smaidīdams pamāja mums draudzīgi ar roku.

Kaut arī intervija bija īsa, man vajadzēja diezgan daudz laika, lai to rūpīgi izstudētu. Vairāk par šo, pēc manām domām, mazliet

grotesko dialogu mani interesēja paša izdarīto prāta slēdzienu un ieskatu analīze sakarā ar jautājumiem, ko uzdeva manam teledubultniekam. «Reproducētais Birmings nav tik noslēgts kā es . . . Nē, nē, nu ir pienācis laiks visu skaidri izstāstīt,» es nospriedu. Atcerējies, cik apdullinošu sitienu pa galvu man bija devis «dumpinieks», nolēmu aicināt valdību palīgā bēgli notvert un padarīt nekaitīgu. Galu galā tas taču nav dzīvs cilvēks, bet aparāts, cilvēka roku un prāta mākslīgs ražojums.

— Kungi, — es svinīgi ierunājos, — tie nav mani, bet gan mana teledubultnieka «reproducētā Birminga» izteicieni.

Ja es nebūtu bijis tik ļoti satraukts, aina, kas atklājās manu acu priekšā, droši vien man liktos visai komiska! Monsens sāka mulsi mirkšķināt acis, izstīdzējušais senāta pārstāvis smieklīgi izstiepa kaklu kā zostēviņš, bet ministrs, iekodis zobos apakšlūpu, atgādināja azarta spēlmani, kas pazaudējis visu savu mantību.

— Re-reproducētais Birmings? — viņš uztraukts stomījās.

— Tieši tā.

— Ko tas viss nozīmē? — viņš vēl arvien neizprata.

— Tas nozīmē, ka vakar vakarā manis pirmoreiz pielietoto biostrāvu un staru

ietekmē eksperimentālais elektronu aparāts «atdzīvojās».

— Atdzīvojās?

— Jā.

— Bet…

— Jūs interesē, kāpēc es pieļāvu, ka viņš aizbēg?

— Protams!

— Raidītājs bija izslēgts laikā.

— Nu kā tad tas varēja notikt?!

— Aparāts tomēr turpināja darboties …

Monsens pielēca kājās kā dzelts:

-— Tas taču vareni, Birming, jūs esat ģēnijs! Kāds radošais spēks, kāda vitalitāte! Dabisks cilvēks!

Ministrs tomēr bija noskaņots visai skeptiski.

— Jā, jā, tas patiešām ir kolosāli. Mākslīgais Birmings ir sacēlis milzīgu traci, satraucis sabiedrības domas, izpaudis nedzirdēti svarīgu kara noslēpumu …

— Kara noslēpumu? — Es neticēju savām ausīm.

Nu bija reize senāta pārstāvim. Izslējies visā augumā, viņš no saviem «augstumiem» cienīgi skaidroja:

— Dārgo profesor, ceru, jūs saprotat, ka tik vērtīgu izgudrojumu mēs nekavējoties izmantosim mūsu varenās valsts labā, tās militāro spēku nostiprināšanai. Kā jūs zināt, uz kareivjiem tagad ir grūti paļauties, vienkāršie cilvēki kļūst arvien neuzticamāki…

— Jūs taču pats esat pārliecinājies, — ministrs iejaucās, — ka

miera piekritēju kaitīgā propaganda iedarbojas pat uz jūsu teledubultnieka psiholoģiju. Es ceru, jūs sapratīsiet, ka mums jāpasargā sabiedrība no viņu kaitīgās ietekmes, jādarbojas pret šo propagandu ar visiem mums pieejamiem līdzekļiem!

Garais senāta pārstāvis no jauna ņēmās spriedelēt. Vārdus viņš bēra kā no pilnības raga, runāja steigšus, it kā pūlēdamies atgūt nokavēto:

— Nekavējoties jāsaceļ trauksme, jāmobilizē policija un bruņotie spēki, jāsaceļ kājās visa Miklana! Teledubultnieks jānotver visīsākajā laikā!

— Tas nav tik sarežģīti, — es piebildu, — ja ņem vērā, ka «reproducētais Birmings» bez bailēm nāk manā mājā, lai gan…

— Lai gan? — vienā mutē iejautājās ministrs un senāta pārstāvis.

— Viņš patvarīgi paņēma dažus manus apģērba gabalus un krietni patukšoja čeku grāmatiņu. Pēc manām domām tas liecina, ka viņš gatavojas dzīvot patstāvīgu dzīvi.

— Starp citu, par patstāvību, — ministrs ierunājās. — Jūsu teledubultnieks taču jau no paša sākuma neuzvedas tā .. .

— Kā būtu rīkojies es? — es pabeidzu viņa domu.

— Nu, zināms!

— Acīm redzot, šajā apstāklī slēpjas viena no brīnišķīgākajām mana aparāta priekšrocībām: jūs paši pārliecinājāties, ka profesora Birminga teledubultnieks ir apveltīts ar spējām patstāvīgi rīkoties un pieņemt lēmumus, pamatojoties pats uz savu gribu!

— Tas tik ir numurs! — Monsens izsaucās. — Jūs sākat runāt sava drauģeļa valodā!

— Ko jūs ar to gribat teikt?

— Es runāju par jūsu teledubultnieku, profesor.

Monsena replika mani mazliet samulsināja. Pēc apjukuma mirkļa es tomēr turpināju savu domu:

— Vārdu sakot, biokameras pārraida domas nevis mehāniski, bet funkcionāli, tās pilnībā pārvada visas centrālās nervu sistēmas un citu orgānu funkcijas, un tādā veidā tele- dublieris .. .

— Jūs teicāt «teledublieris»? — visi trīs korī izsaucās un nozīmīgi saskatījās.

Es lauzīju galvu, kā viņiem to visu vienkāršāk izskaidrot.

— Saprotiet, dieva dēļ, «reproducētais Birmings» taču nav nekas cits kā mana kopija, nu, teiksim, mans dublikāts. Tādēļ nav jābrīnās, ja reizēm mēs abi ar viņu lietosim vienus un tos pašus izteicienus.

Ministra gluži pārakmeņojusies seja mazliet atdzīvojās. Viņš apsēdās un ar saviem labi koptajiem pirkstiem sāka virpināt glāzītes kājiņu. Acīm redzot, šī darbošanās izraisīja viņā humoru, tiesa gan, nebūt ne miermīlīgu.

— Un tātad, mīļo profesor, kā rādās, galvenais dumpinieks esat jūs pats! Jūsu otrā «daba» ir jūs nodevusi, kā saka, caur un caur! Ha-ha-ha!

Iesmējāmies arī mēs, tomēr tie bija smiekli caur asarām.

Atdarinādams ministru, arī Monsens mēģināja jokot:

— Rādās, ka jūs, dārgo profesor, taisāties ķert rokā pats sevi!

Nezinu, kā pārējiem, bet man no šī seklā jociņa sametās nelāgi.

— Esmu demokrātisku brīvību piekritējs, tai skaitā atbalstu arī vārda un darbības brīvību sabiedrības labā. Tas visiem zināms ..— Nu, tad ļaujiet mums brīvi rīkoties, lai notvertu jūsu teledubultnieku, — ministrs steidzīgi pārtvēra manus vārdus.

8

— Pēc manām domām, — viņš turpināja, — sākumā vajadzētu kādā avīzē apšaubīt visus paziņojumus par Birminga atklājumu. Turklāt nebūtu par ļaunu rakstā iepīt dažādus moralizējošus pārspriedumus, varētu pieļaut pat filozofēšanu.

— Bet, ministra kungs, kā tas izdarāms, lai neiegūtu…

— Ārprātīgā slavu?

— Tieši tā! Ar to vajadzēs samierināties. No diviem ļaunumiem jāizvēlas mazākais. Būs sliktāk, ja aiz robežas par jūsu atklājumu zinās patiesību! Jūsu «reproducēto Birmingu» mēs, profesor, ātri padarīsim nekaitīgu, un jūs

varēsit turpināt savus eksperimentus. Protams, strādājot pilnīgi slepeni, jūs taču saprotat, ka nedrīkst neko izpaust… Bet pa to laiku kaislības norims un profesora Birminga «prāta aptumsums» drīz vien piemirsīsies. Jebkurš jaunums pēc trim četrām dienām vairs nav cilvēku uzmanības centrā.

— Tā tas ir gan, ministra kungs, bet vajag taču kaut kā izskaidrot, kādēļ es atsakos no sava paziņojuma!

— Uzrakstiet, ka jums iegribējās izsmiet Bodienas kongresa dalībniekus un pierādīt, ka visi šie apsēstie tā saucamās miera propagandas sludinātāji, — ministrs šos vārdus izrunāja indīgi smaidīdams, ar uzsvērtu sarkasmu, — ir kā nelgas, kas danco pēc citu stabules. Viņi paši spējīgi noticēt visam, kas pagadās, un prasa to ari no citiem …

— Labi teikts! — Monsens izsaucās.

— … un paši, — ministrs turpināja, nepievērsdams uzmanības viņa replikai, — ir gatavie teledublieri. Starp citu, kur jūs ņēmāt šo apzīmējumu?

— Sengrieķu valodā vārdam «tele» bija divas nozīmes, — es paskaidroju, — «tāls» un «pilnīgs».

— Vārdu sakot, salīdziniet viņus ar tele- dublieriem, kuru skaitu pēc vēlēšanās var pavairot līdz bezgalībai, reproducējot no viena un tā paša subjekta, un viņi visi reizē atkārtos to, ko tiem pavēlēs.

Senāta pārstāvis pat noklakšķināja ar mēli:

— Vareni izdomāts! Tad neviens jūs vairs nesauks par ārprātīgu, drīzāk gan otrādi!

— Attiecībā uz pārējo paļaujieties uz mani, cienījamo profesor, — ministrs turpināja. — Vai jums čeku grāmatiņa ir līdzi?

— Jā.

— Lieliski! Dodiet, paskatīsimies … Hm … Izrauti deviņi čeki, es atzīmēšu to numurus. Lai tikai jūsu Birmings parādās bankā: tur mēs viņam uzrīkosim slazdus un notversim to! Jā, gandrīz būtu piemirsis: kā tad tā, profesor? Pavisam nesen jūs apgalvojāt, ka esat guvis tikai daļējus rezultātus, un nu pēkšņi…

— Par negaidītajiem panākumiem mums jāpateicas kādai neparedzētai nejaušībai, kuras būtība man vēl līdz šim nav skaidra. Šobrīd es vēl nevaru pateikt, kas radīja tik neparastu efektu, bet dažnedažādus minējumus uzskatu par nevajadzīgiem.

— Nepieciešams pēc iespējas ātrāk noskaidrot īstenību. Neaizmirstiet, Birming, pienākumus, kādi jums ir pret valdību. Valsts ir ieinteresēta, lai tie tiktu izpildīti stingri un precīzi.

— Centīšos darīt visu, kas manos spēkos, ministra kungs!

— Sakiet, profesor, vai vēl kāds zina par jūsu eksperimentu raksturu un būtību, es, protams, domāju to laiku, kad jūsu aparātam vēl nepiemita dzīva organisma funkcijas?

— Mūsu televīzijas centrā, — aizsteigdamies man priekšā, ātri nobēra Monsens, — eksperimentālie darbi organizēti tā, ka dažādām pētnieku grupām bija uzticēti tikai atsevišķi uzdevumi. Vienīgais, ko viņi zināja, — ka mēs risinām problēmu par biostrāvu ārstnieciskās iedarbības efektivitātes palielināšanu.

— Bet jūsu tuvākie palīgi? — ministrs noprasīja, cieši skatīdamies man sejā.

— Centrālajā laboratorijā, kur notiek pēdējie eksperimenti, var iekļūt vienīgi mans palīgs un sekretārs Nils Kersens. Taču no bioelektronikas viņš neko nesaprot, un viņam nav nekādas sajēgas par manu pētījumu mērķiem.

— Pietiek, profesor. Mēs centīsimies jums paziņot visus notikumus. Bet jūs katrā ziņā saceriet avīzei rakstu. Starp citu, mēs laikam varam jūs atbrīvot no šīs delikātās misijas: mēs to uzrakstīsim paši un jūsu vārdā publicēsim, teiksim, avīzē «Miclan's Tribune». Un, kaut arī šī avīze nav valdības oficiālais orgāns, tā tomēr tuva komersantu aprindām. Vai brauksiet uz māju?

— Jā.

— Jauki. Būtu vēlams, lai, izbraucot no mājām, jūs darītu to zināmu mums. Tas atvieglotu izmeklēšanas orgānu darbu.

*

Notikumi risinājās vēja ātrumā. Nebiju gandrīz vēl paguvis

pārkāpt pār mājas slieksni, kad atskanēja telefona zvans — runāja ministra personiskais sekretārs:

— Hallo, profesor! Jūsu etviju atradām. Tā patiešām bija pie mums!

— Piedodiet, par kādu etviju jūs runājat? — es apjuku.

— Kā? Aizgājis no mums, jūs tūdaļ atgriezāties pēc aizmirstās etvijas. Bet tā nekur

nebija atrodama. Atcerieties, mēs vēl kopīgi to meklējām.

— Es meklēju?

— Etvija atradās kādas divas minūtes pēc jūsu aiziešanas… Tā nez kā bija nokļuvusi zem galdauta.

— Kas bija nokļuvis zem galdauta?

— Etvija, protams.

— Sakiet, vai ministra kungs tur vēl ir?

— Jā.

— Esiet tik laipns, savienojiet mani ar viņu!

Uzzinājis, kas noticis, ministrs gandrīz aizrijās.

— Un jūs tiešām nesmēķējat?

— Nekad neesmu smēķējis.

Klausulē bija dzirdamas klusinātas lamas, steidzīga rāšanās ar sekretāru, pēc tam atkal atskanēja ministra balss:

— Nolādēts, Birming! Tātad viņš bijis šeit, mums pašā deguna galā! Kāda bezkaunība! Pašam līst lauvai taisni rīklē! Un es ar viņu sarunājos! (Atkal skanēja šķendēšanās un lāsti — ministrs ļāva vaļu savām jūtām.) Profesor, mums viņš jānotver šodien pat, lai notiek kas notikdams! Dzirdat?!

Pirms iepazīstinu lasītāju ar notikumu tālāko gaitu, man gribētos sniegt izvilkumus no avīžu rakstiem un ziņojumiem, kas sacēla daudz trokšņa un izraisīja par mani visfantastiskākās valodas. Avīžu slejas bija izraibinātas kliedzošiem virsrakstiem, kas saistījās ar manu atklājumu. Šī sensācija vēl arvien atradās preses uzmanības centrā. Bet es pats šajā laikā biju spiests sēdēt mājās un par dramatiskajiem notikumiem uzzināju no avīžu rakstiem. Neiedomājamais tracis, kas bija sacelts ap manu personu, nebūt netraucēja mani ar baudu iedzert melnu kafiju.

Jāatzīstas, ka man kļuva mazliet vieglāk ap sirdi pēc tam, kad biju dalījies ar citiem noslēpumā, kas mani tik ļoti nomāca. Man likās, "ka «reproducēto Birmingu» izdosies aizturēt visdrīzākā laikā un es varēšu mierīgi nodoties pārtrauktajam darbam. Tiesa gan, domās es atkal un atkal atgriezos pie tā, kas manu sirdi pildīja ar nemieru un satraukumu. Un kāds tur brīnums, ja pa to laiku, kamēr es savā mājā dzīvoju bezdarbībā, kāds manā izskatā, tomēr man svešs uti naidīgs, dzīvoja manu dzīvi kaut kur tepat tuvumā vai varbūt tālu prom no manis …

No dienas un vakara avīzēm man kļuva pilnīgi skaidrs, ka paziņojums par teledubult- nieka radīšanu ir uzbudinājis cilvēku fantāziju līdz galējai robežai.

IVews Chroiiicle
BAILES NO «MĀKSLĪGA CILVĒKA»! PANIKA MOZIKHOLLA! PRIEKŠLIKUMS PAR CILVĒKU DZIMUMA ATJAUNOŠANU

Pēc profesora Birminga sensacionālā paziņojuma par telecilvēka radīšanu uz policijas iestādēm un avīžu redakcijām nemitīgā straumē plūst ziņojumi par ļaundarībām, kuras it kā esot pastrādājušas izdaudzinātās telebūtnes. Šodien Stenleijas apgabala policijas iecirknī izpūrušiem matiem un uzbudināta atskrējusi kāda bagāta tirgotāja kundze H. Role un paziņojusi, ka viņas vīrs esot apmainīts pret mākslīgu cilvēku. Līdz pat pēdējam laikam Roles kungs izturējies nevainojami, bijis arvien uzmanīgs, kaut arī laulāto draugu attiecībās bijis vērojams zināms vēsums. Pēdējais apstāklis izbrīnu nerada, jo laimīgā laulības dzīve ilgst jau divdesmit vienu gadu un sešus mēnešus. Šodien viņš ap pusdienas laiku pārradies mājās pacilātā noskaņojumā un ar svaigām lūpu krāsas pēdām uz krekla apkaklītes. Kad Roles kundze pilnīgi pamatoti pieprasījusi paskaidrojumus par tik neparastu izturēšanos, viņš, nepievērsdams ne mazāko uzmanību kundzes taisnīgajām dusmām, ieslēdzis savu laulāto draudzeni ciešos apkampienos un rotaļīga (!) tonī sācis pārliecināt, ka viņa esot — debesu eņģelis, burvīgs radījums un, kaut arī tā apberot viņu lamu vārdiem, viņš, Role, tik un tā savu jautro noskaņojumu nemainīšot, jo tagad tam viss esot vienalga, tā sakot, viņš visu sev apkārt redzot rožainās krāsās. Kas tik viss dzīvē nevarot atgadīties … Tral-la-lā, tral-la-lā. Bet, starp citu, viņš, Role, līdz šai dienai, kā jau visi lojāli ļaudis, lai būtu cik labā omā būdams, neesot atļāvies dziedāt pat vannas istabā. Ņemot vērā tik neparastas parādības kā cienījamam ģimenes galvam nepiedienīgi vieglprātīgu noskaņojumu, it īpaši vieglu dziesmiņu dziedāšanu, kā ari nezināmas izcelšanās lūpu pomādes traipus, Roles kundze ir cieši pārliecināta, ka viņas vīrs ir komunistu propagandas ietekmē nonākušā profesora Birminga nelaimīgs upuris. Viņa apgalvo, ka īstais Role smokot kādā moku kambarī vai slēptuvē, no kurienes uz mājām pārraidot vienīgi viņa televīzijas attēlu, tas ir, reprodukciju. Sakarā ar šo ārkārtējo notikumu Roles kundze pieprasa nepārtrauktu policijas apsardzību, lai sagādātu viņai personisko drošību, tādēļ ka viņa neriskējot pārkāpt pati savas mājas slieksni, kamēr tur uzturoties šis briesmonis. Bez tam viņa pieprasa, lai nekavējoties tiktu arestēts profesors Birmings un atbrīvots viņas īstais

vīrs.

Mūsu korespondents sazinājās ar Roles kungu, kurš gluži kategoriski atspēkoja, kā viņš izteicās, sievas «ārprātīgās izdomas». «Man pat prātā neienāca, ka pāris lūpu krāsas traipu spēj sievai pilnīgi atņemt prātu! Ticiet, es esmu dabīgais, īstais Role, varat par to nešaubīties.» Un par pierādījumu godājamais komersants ar spēku iezvēla sev pa krūtīm.

Tālāk korespondents ziņo:

«Šovakar Polo, nomaļā Austrummiklanas pilsētiņā, kas mūsu zemei dāvājusi pazīstamo arheologu E. Diardesu un mūsdienu detektīvromāna pamatlicēju A. Indelenas kundzi, atgadījās sensacionāls notikums, kas visos sacēla vislielāko paniku. No sākuma viss risinājās ļoti mierīgi, kā tas mēdz būt arvien. Ielās iedegās laternas. Pilsētas bulvārus un skvērus pildīja ļaudis, kas bija iznākuši pastaigāties, lai izbaudītu jauko rudens vakaru. Mūzikholla parters un visu balkonu galerijas bija kā bāztin piebāztas. Pie galdiņiem apmeklētāji, dzerdami koka-kolu un citus dzērienus, ar nepacietību gaidīja ansambļa «Mirdzošās zvaigznes» uzstāšanos. Dejotāju parādīšanās uz skatuves visā skatītāju zālē izraisīja sajūsmas pilnus izsaucienus un draudzīgus aplausus. Iedārdējās džezs. Vienā taktī ar orķestra nevaldāmo ritmu ugunīgā virpulī griezās kailas sieviešu kājas un pleci, ap kuriem vijās tabakas dūmu grīstes, kas prožektoru gaismā ieguva brīnišķīgu nokrāsu. Mūzikas skaņas saplūda kopā ar glāžu šķindoņu un klusinātiem smiekliem. Bet tad Bibs 2enns sāka nevaldāmi dauzīt ar bungu vālītēm, un visi juta, ka pienācis nakts uzveduma kulminācijas brīdis — programmas nagla ar intriģējošu nosaukumu «Zvaigznes nomet tērpus». Vīrieši, elpu aizturējuši, kā apburti urbās skatuvē kāriem skatieniem. Skatītāju zālē atmosfēra kļuva arvien svelmaināka. Šķita jau, ka nevis Bibs Zenns rīkotos ar vālītēm, bet tās pašas trakā niknumā, histēriskā ekstāzē raustītu bundzinieka rokas. Bungu rībieni pēkšņi apklusa, un klusums, kas iestājās, skatītājus gluži apdullināja. Orķestris sāka klusi spēlēt, un, maigai, gaistošai melodijai skanot, divpadsmit dejotājas, drudžaini locīdamās, sāka mest nost tērpus, nekautrīgi atsegdamas savus ķermeņus. Tabakas dūmu mutuļos, kas kļuva arvien biezāki, dejotāju augumi izplūda, zaudēja formu, un skatītāju sejas dīvaini saplūda neskaidrā jūklī. Prožektori raidīja uz skatuvi dažādu krāsu gaismas kūļus: violetus, zeltaini dzeltenus, zilgi zaļus … Rampas apgaismojums mainījās arvien straujāk, un drīz vien visu mūzikholla ēku ieskāva spilgtas, plandošas liesmas. Šķita, ka liesmu mēles mestu skatuvē un skatītāju zālē neskaitāmus sīkus zibšņus. Gan uz skatuves ņirbošie kailie sieviešu ķermeņi, gan tiem pievērstie, uzbudinātie apmeklētāju skatieni — viss sagriezās mežonīgā virpulī. Bet, kad orķestris sāka spēlēt bravurīgu maršu un dejotājas pazuda aiz kulisēm, nez no

kurienes izlauzās sirdi plosošs kliedziens:

— Karš! Sācies karš!

Izmisīgais sauciens satricināja visu zāli. Cilvēki panikā lēcā augšā no savām vietām un pa galvu pa kaklu metās uz izeju, notriekdami cits citu gar zemi un mīdīdami kājām. Izcēlās drausmīga drūzmēšanās. Rampas ugunis vienā mirklī nodzisa. Teātra personāls pameta savas vietas. Rezultātā četri cilvēki dabūja nopietnus miesas bojājumus. Taču kad aiz bailēm gluži prātu zaudējušie skatītāji saplosītās drēbēs izskrēja uz ielas, viņi savām acīm pārliecinājās, ka dzīve joprojām rit ierastajās sliedēs. Cilvēki ilgi nevarēja nomierināties. Kāda Rimeri kundze pie teātra izejas zaudēja samaņu. Atsteidzās ātrā palīdzība un nogādāja viņu uz slimnīcu smagā stāvoklī. Mašīnā nākusi pie samaņas, viņa ietiepīgi apgalvoja vienu un to pašu: «Karš! Sācies karš! Mēs visi sadegsim kara ugunīs!» Mūsu korespondents apmeklēja Rimeri kundzi slimnīcā. Būdama vēl arvien pārdzīvotā iespaidā, nelaimīgā sieviete drebošā balsī pastāstīja: viņai esot licies, ka mūzikholla zāle pilna ar nikniem telereprodukcijas ceļā radītiem ļaundariem, kas gatavojušies tur sarīkot mežonīgu slaktiņu.»

Un, lūk, vēl viens ziņojums:

«Šodien Budžeta asignējumu resorā ar lūgumu ieradās kāds Dž. Fogins, Grohoumas apgabala iedzīvotājs. Savā lūgumā Fogins uzstāj, lai viņam piešķir valsts ilgtermiņa aizdevumu, ar ko zem viņam piederošās mājas izbūvēt drošu pretatomu patvertni un apgādāt to ar īpašu iekārtu.

«Nākošajā kodoltermiskajā karā cilvēce neglābjami ies bojā,» viņš raksta, «bet es pavairošu sevi pēc profesora Birminga metodes un tā sagādāšu cilvēcei iespēju izdzīvot un saglabāties. Pēc kara visa zemeslode kļūs par vienu pašu impēriju; to nosauks par Foginiju. Cilvēki aizmirsīs nesaskaņas, ķildas, brāļu karus, tādēļ ka zemeslodi apdzīvos vienīgi man līdzīgas būtnes. Griežos pie jums ar lūgumu nodot profesoram Birmingam manus vislabākos novēlējumus un visdziļāko atzinību. Ar savu ģeniālo izgudrojumu viņš deva man lielisku ideju, kam ir vispasaules nozīme. Es esmu mūsdienu Ādams, nākošās cilvēces ciltstēvs!

Pēc iepriekš izdarītiem aprēķiniem man vajadzēs apmēram desmit miljonus, lai varētu rekonstruēt manu patvertni, nostiprināt tas pārsegumu un paplašināt to. Papildus būs vajadzīgi 25 miljoni, ar ko nopirkt, kameras, aparātus, speciālās iekārtas un citas ierīces. Bez. tam lūdzu pieprasīt no profesora Birminga instrukciju, kā visas viņa ierīces un aparāti lietojami, kā arī to uzbūves sīku aprakstu un norādījumus, kā novērst defektus un visus iespējamos traucējumus un trūkumus. Mani interesē arī, uz cik ilgu laiku Birmings garantē savu ierīču nepārtrauktas darba spējas? Un cik stabilas ir šīs ierīces? Pretējā gadījumā katra kļūme var novest pie cilvēku dzimuma pilnīgas

izmiršanas, pie visas Fogi- nijas bojā ejas! Taču cilvēce izbēgs no šāda likteņa, ja man tiks piešķirti 15 miljoni papildu asignējumu rezerves daļu izgatavošanai un pašreizējo ierīču, aparātu un iekārtu kapitālajam remontam. Kopsummā lūdzu Resoru piešķirt man augstāk minētajiem mērķiem pavisam 50 miljonus. Tas ir tīrais nieks, salīdzinot ar to, cik valdībai izmaksās jauns pasaules karš! Kāds milzums naudas tiks izkaisīts vējā! Un cik daudz zaudējumu sagādās atombumbas, kas pārvērtīs drupās visas mūsu zemes pilsētas! Turpretī es prasu tikai nieka 50 miljonus! Vai ir vērts riskēt ar cilvēku likteņiem un Fogi- nijas uzplaukumu tāda sīkuma dēļ kā 50 miljoni? Paļaudamies uz to, ka jūs spriedīsiet valsts labā, un uz jūsu veselo saprātu, palieku optimistiski noskaņots.»

Pēc saņemtajām ziņām Budžeta asignējumu resors nodomājis tuvākajā laikā izskatīt šo mazliet oriģinālo, taču katrā ziņā vērtīgo priekšlikumu. Tiesa gan, pēc labi informētu aprindu domām, pašreizējais līdz galējai robežai pārslogotais budžets rada visai nelabvēlīgus apstākļus 50 miljonus liela ilgtermiņa kredīta piešķiršanai. Tika izteikts uzskats, ka šī projekta apspriešanas gaitā varētu rasties zināmas šaubas par to, kam tieši Fogins aizdevumu atmaksās, ja jau visai cilvēcei ii lemta bojā eja. Tai pašā laikā tika atzīmēts, ka, ja Fo- gina oriģinālā pieredze vainagosies panākumiem, tad ar viņa aizmuguriski reproducētajiem līdziniekiem pietiks arī Budžeta asignējumu resoram. Viņi nodrošinās parāda dzēšanu un visas kredīta summas atdošanu.»

Noslēgumā man gribētos sniegt tā paziņojuma tekstu, kas parādījās atklātībā ar manu parakstu, bet kuru netiku rakstījis, kaut arī principā biju vienis prātis ar ministru, ka tādu vajadzētu publicēt.

MICLAN'S TRIBUNE
PROFESORA BIRMINGA PAZIŅOJUMS

Mūsu avīzes redakcija ar lielu gandarījumu publicē profesora Birminga paziņojumu, kas, bez šaubām, būs rūgts piliens visiem, kas, pirms laika gavilēdami, bija gatavi priecāties, ka ģeniālais zinātnieks it kā būtu atzinis viņu idejas. Profesora Birminga atbilde droši liecina par to, ka viņa pārliecība nav mainījusies un noder par lielisku apliecinājumu viņa spožajai apdāvinātībai, neapšaubāmajam talantam un izcilajām spējām. Tā arī vēl lieku reizi izceļ prāta elastību un smalko humora izjūtu, kas piemīt mūsu cienījamam zinātniekam. Zināmo vilšanos, ko izraisīs tas, ka sensacionālais paziņojums par ievērojamo zinātnisko atklājumu ir izrādījies tikai smalks triks, ar uzviju kompensēs profesora Birminga idejisko pretinieku pilnīgais fiasko. Kā saka sena paruna: visgardāk smejas tas, kurš smejas pēdējais.

«Iepazinies ar preses atsauksmēm par manu uzstāšanos Bodienas kongresā, pārliecinājos, ka dažādie politiskie grupējumi nopūlas patvarīgi izskaidrot manis teikto un to izmantot savtīgos nolūkos. Viskuriozākais šai notikumā ir tas, ka nevienam nebija pietiekami daudz veselā saprāta, lai kaut mirkli šaubītos par to, cik ticams mans paziņojums ir no zinātniskā viedokļa! Bet runa taču ir par acīm redzamu absurdu, aplamu izdomājumu! Dažādās mūsu valsts pilsētās un provincēs ir plaši izplatījušās ne ar ko nepamatotas paniskas baumas par ālēšanos un ļaundarībām, ko it kā esot pastrādājuši telecilvēki. Es gluži kategoriski apstiprinu sabiedrības uzskatus, ka viss notikušais nav nekas vairāk kā vien nevainīgs joks ar lētticīgiem vientiešiem. Tomēr, pārliecinājies, ka šis joks padarījis nemierīgus cilvēku prātus un izraisījis zināmas bažas, uzskatu par savu pienākumu nākt klajā ar šo paziņojumu.

Tātad, kas īsti ir šie teledubultnieki?

Tie nav nekas cits kā nāvīgi brīvības ienaidnieki, bezpersoniskas marionetes, kas paklausīgi izpilda to cilvēku gribu, kuri viņus rausta aiz aukliņas, citiem vārdiem sakot, to cilvēku, kuri dod viņiem direktīvas.

Mana nostāja ir vispār zināma: pilnīgu personības brīvību! Es stingri turos pie tās, šis princips man augstāks par visu!

Es ļoti atvainojos visiem tiem lojālajiem miklanie- šiem, kuri manu «zinātnisko atklājumu» uzskatīja par skaidru patiesību. Man nepavisam nebija vēlēšanās viņus apmuļķot, man bija svarīgi izsmiet Bodienas kongresa dalībniekus.

Deniļs Birmings»

Ap desmitiem vakarā man pasniedza telegrammu:

«Apsveicu, profesor. Jūsu konstruētā ierīce darbojas bez traucējumiem. Jūsu Birmings.»

Laikraksts «Slabenden» sniedza manam paziņojumam šādus komentārus:

Profesors Birmings iebaidīts!

Gan lasītāji, gan žurnālisti bija ārkārtīgi pārsteigti, izlasījuši «Miclan's Tribune» dienas izdevumā profesora Birminga paziņojumu, kurā viņš savu uzstāšanos Bo-

dienā izskaidro vienīgi uh tikai kā «nevainīgu joku», ar ko it kā esot gribējis apkaunot «brīvības ienaidniekus, bezpersoniskās marionetes, kas paklausīgi izpilda to cilvēku gribu, kuri viņiem dod direktīvas». Taču neviens, kam laimējās dzirdēt viņu Bodienā, netic šim atsaukumam. Bodienas kongresa dalībnieki pat nepieļauj domu, ka tāds cienījams zinātnieks varētu krist tik zemu un pārvērst pliekanā farsā, ļaunā jokā zinātni, kurai viņš kalpo visu mūžu. Zināmās aprindās domā, ka profesors Birmings bijis spiests atteikties no sava sensacionālā paziņojuma, kas satrauca visas pasaules presi, tādēļ ka iejaukusies valdība, kas nav ieinteresēta izpaust atklājuma noslēpumus.

Tajā pašā dienā, kad tika iespiests «mans» (lasi — ministra) atsaukums, avīze «Miclan's Future» publicēja rakstu, kurā es it kā publiski paziņoju, ka esmu paredzējis lauzt līgumu ar valdību.

MICLAN'S FUTURE
PROFESORA BIRMINGA PAZIŅOJUMS

Nemitīgā un pilnīgi likumīgā sabiedrības prasība plaši izskaidrot tehnisko dokumentāciju, kas saistīta ar jaunākajiem sasniegumiem bioelektronu televīzijā, ir gluži dabiska. Es labprāt publicētu visus tehniskos datus, kas attiecas uz manu izgudrojumu, tomēr daži apstākļi pagaidām man liedz šādu iespēju. Jau iepriekš apzinos, ka atradīsies cilvēki, kas pacentīsies mani nosaukt par «dzimtenes nodevēju», tādēļ ka esmu pilnīgi sarāvis saites ar Miklanas valdību. Vēlreiz paziņoju, ka norobežojos no tās un turpmāk nevēlos rīkoties saskaņā ar valdību; tikpat kategoriski protestēju arī pret necilvēcīgajām tieksmēm izmantot manu atklājumu militāriem mērķiem. Tomēr es pilnīgi noraidu jebkurus apvainojumus nodevībā, jo savu lēmumu pieņēmu vienīgi patiesu patriotisma jūtu vadīts. Uzsveru, ka Miklanai karš atnesīs neizmērojamu postu, bet varbūt pat pilnīgu iznīcību.

Kāda ir mana izgudrojuma būtība? Vispārējos vilcienos publika to jau pazīst. Tomēr pārjuteklisko molekulu vieliskais sastāvs, kā arī visa eksperimentu tehnoloģija paliek noslēpums. Es to neatklāšu tik ilgi, kamēr Miklanas valdība cieši negarantēs, ka tā reproducētos bioelektronu teledubultniekus izmantos vienīgi miermīlīgiem nolūkiem.

Kas spiež mani izvirzīt tik stingrus noteikumus?

Es ilgāku laiku nodevos teledubultnieka reproducēšanai ar biostrāvu palīdzību pilnīgā pārliecībā, ka valdība nedomā manu atklājumu izmantot militāriem mērķiem, kaut gan mani māca zināmas šaubas. Bet tagad esmu galīgi pārliecinājies par valdošo aprindu noziedzīgajiem nodomiem. Sarunas, kas man šodien pēcpusdienā bija ar valdības pārstāvjiem . ..

«Etvija!» es tūdaļ nodomāju.

… šai ziņā pilnīgi apliecināja manas pārliecības patiesumu. Senāta kara lietu komisijas pārstāvis paziņoja …

«Viņam izdevies izdibināt daudz vairāk nekā man! Man pat prātā nenāca, ka tas garais ir militāro aprindu ieliktenis!»

«.. . Tauta mums uzticas arvien mazāk. Cilvēki negrib mums akli ticēt pat tad, kad uzmaucam tiem armijas uniformu. Valstij ir nepieciešami ideāli kareivji, kas bez iebildumiem izpilda priekšniecības pavēles.»

Man laimējās izdibināt valdības plānus par telecil- vēku izmantošanu. Tie īsumā ir šādi: novedot kādu cilvēku līdz augstākajai niknuma pakāpei, līdz pilnīgai nespējai saprātīgi domāt, jāiestāsta tam, ka viņa personisko brīvību un pat dzīvību apdraud uz

kolektīvisma principiem dibinātā sabiedrība. Kad šis cilvēks, tam noticējis, būs novests līdz galējai robežai, tad jāieslēdz kameras un viņa smadzeņu biostrāvas jāvada uz tele- reprodukcijas aparātiem. Ņemot talkā vajadzīgo skaitu iekārtu, šo mežoni var pavairot līdz desmitiem tūkstošu vai pat miljonu eksemplāriem. Līdz ar to valdība iegūs ideālu armiju, kurai nebūs vajadzīga pat militārā uniforma! Šī apsēsto armija trakās dusmās metīsies virsū jebkuram ienaidniekam un darbosies «kā viens vīrs», būdama cieši pārliecināta, ka cīnās par personības tiesībām un domu brīvību … Bet, ka pretinieks iznīcinās 10 miljonus šo aparātu, nebūs nekāda lielā nelaime! Varēs izgatavot nākošos desmit miljonus!

Ja telecilvēkiem pārraida tikai daļu no smadzeņu biostrāvām, tad viņu spējas domāt var ne vien ierobežot, bet arī ievirzīt tā, lai tās izpildītu noteiktas funkcijas. Nervu sistēmai tomēr nav iespējams atņemt vienu no tās svarīgākajām īpatnībām, — es te domāju sāpju sajūtas. Tas nozīmē, ka desmit miljonu cilvēku bojā eja katram no tiem būs fiziska nāve ar tai raksturīgajām

mokām un pārdzīvojumiem! Kurš gan ticēs, ka iznīcināšanas karā cilvēki, kas raduši iedzīvoties no citu ciešanām un asinīm, ierobežosies vienīgi ar šo nelaimīgo teledubultnieku bojā eju!

Tādēļ es publiski paziņoju: līdz tam laikam, kamēr Miklanas valdība visas pasaules un savas zemes sabiedrisko organizāciju priekšā neatteiksies no saviem necilvēcīgajiem plāniem, es neatklāšu jaunā izgudrojuma noslēpumu. Atsacīdamās uzņemties šādas saistības, valdība pati piespiež mani lauzt līgumu, ko biju ar to noslēdzis, un uzskatīt šo līgumu par spēkā neesošu.

Denijs Birmings

Pēkšņi manā priekšā nostājās Dāvids.

— Ieradušies korespondenti, profesora kungs.

— Papūlieties tikt no viņiem vaļā, Dāvid! Sakiet, ka manis nav mājās.

Pēc brīža Dāvids atgriezās.

— Profesora kungs, viņi paziņoja, ka gaidīs jūs atgriežamies. Sasēdās uz kāpnēm pie parādes durvīm, un cauri.

— Nu, lai sēž vien! Varbūt paēst vakariņas?

Taču šovakar Dāvids vakariņas būtu varējis arī nelikt galdā …

+

Atklāti sakot, es, protams, pieļāvu tādu iespēju, ka mans izgudrojums varētu tikt izmantots militāriem mērķiem. Ja reiz karš nav novēršams, lai tad labāk karo aparāti, es prātoju. Vismaz lielākā daļa cilvēku tad paliks dzīvi. Bet kas attiecas uz mana teledubultnieka apgalvojumu, it kā harmonisku personības attīstību spējot nodrošināt vienīgi saprātīgi organizēta sabiedrība, tad man jāatzīstas, ka ideja par tādu sabiedrību, kura pamatojas uz kolektīvisma garu,

arvien manī ir izraisījusi neapzinātas bailes. Visi, kas tic bezkonfliktu sabiedrībai, kurā cilvēku starpā valda pilnīga vienprātība, man šķita bezcerīgi utopisti. Un vai tad «reproducētā Birminga» dumpis neliecina, ka man taisnība?

Diezin vai maz jāstāsta, cik daudz uztraukumu man sagādājusi pret manu gribu brīvībā izkļuvušā teledubultnieka uzvedībai Tiesa gan, eksperimentu laikā man gadījās dzirdēt viņa prātojumus un vērot, kā viņš rīkojas. Viņš arvien precīzi atdarināja manu izturēšanos kameru priekšā. Kā gan viņš ieguva savu atšķirīgu domāšanas veidu, un kāpēc viņa dzīve neizbeidzās, kad tika pārtraukta pārraide? Šie jautājumi mani visu

laiku nomocīja, un man katrā ziņā vajadzēja tikt skaidrībā par visu, turklāt iespējami ātrāk. Ļoti satraukts, degdams nepacietībā, es dienu no dienas gaidīju paziņojumu, ka «reproducētais Birmings» ir notverts un es varu mierīgi turpināt pārtraukto darbu. Paniskās baumas par mākslīgo cilvēku radīšanu mani arvien vairāk pārliecināja, ka, neizpauzdams sava atklājuma noslēpumu, acīm redzot, esmu rīkojies apdomīgi.

–

Toreiz es vēl nenojautu, kādēļ valdība nesteidzās arestēt Pseidobirmingu.

10

Tagad, kad esmu jau spējīgs vispusīgi izanalizēt savu izturēšanos tajās dienās, nevilšus visos sīkumos nāk prātā šī sensacionālā notikuma sarežģītie līkloči un secinājumi, kādus galu galā izdarīju. Es mēģināšu, lasītāj, pēc iespējas objektīvāk notēlot savu toreizējo noskaņojumu.

Jāpiebilst: es vairs nešaubījos, ka «reproducētais Birmings» spēj pilnīgi patstāvīgi do

māt un rīkoties. Visa viņa izturēšanās un rīcība liecināja par vienu: teledubultnieks bija pilnīgi pārņēmis manu uzkrāto zinātnieka pieredzi un zināšanas. Pēc manām domām, viņam trūka vienīgi parastās dzīves pieredzes. Patiesi, mesties pa galvu pa kaklu visriskantākajās avantūrās var vienīgi cilvēks bez jebkādas dzīves pieredzes. Tāds «cilvēks» izrādījās arī mans «dubultnieks», kura rīcību vadīja vienīgi akumulēta enerģija.

Es ar sarūgtinājumu atcerējos, kādu triecienu man sagādāja šis nemiernieks. Bet vai gan liktenis man nebija līdzīgus triecienus devis arī agrāk, un vai es pats tādus netiku devis citiem? Cilvēku dzīves man arvien ir atgādinājušas apļus, kādi aizlīgo pa ūdens virsmu no iemesta akmentiņa. Bērnībā es bieži mēdzu sēdēt krastā un mest oļus Zaļajā ezerā, kura tuvumā mēs dzīvojām. Savādi, ka divi ūdenī sviesti akmeņi nekad' neiekrita vienā un tajā pašā vietā, bet apļi, kas radās uz ūdens virsmas, galu galā noteikti krustojās. Daudz vēlāk es kaut ko

tamlīdzīgu novēroju arī cilvēku savstarpējās attiecībās. Lai kā mēs pēc tā censtos, mūsu likteņi nekad nebūs pilnīgi vienādi. Ceļi var sanākt kopā, var krustoties, mēs varam nostāties kādam ceļā, ar savu egoistisko raksturu sagādāt sāpes saviem tuviniekiem, rēķinādamies tikai ar personiskajām interesēm. Vai tad nav labāk noiet malā, ierauties sevī, lai nejauši nekļūtu par cēloni citu cilvēku pārdzīvojumiem? Man ienāca prātā Liana… Cik bieži gan biju pret viņu netaisns, nepelnīti apvainoju, un tomēr es viņu patiesi un dziļi cienīju.

Patiesību sakot, man tagad vajadzētu priecāties, jo negaidītie panākumi bija pārspējuši vispārdrošākos sapņus: mans gara bērns, mana saprāta un fantāzijas auglis rīkojās patstāvīgi un saprātīgi, ko nemaz nebiju gaidījis! Taču katrai lietai ir divas puses. Līdz nejēdzībai samezglojušies apstākļi un neparedzētie notikumi mani nomāca, piespieda nīkt bezdarbībā. Cīņā uzvar stiprākais. Vājo samin. Uz ko gan var cerēt profesors Birmings, uzsākdams nevienlīdzīgu cīņu ar visvareno Miklanas valdību? Ja A nebūtu radījis atombumbu, to būtu izdarījuši B vai C! Agri vai vēlu tā tomēr parādītos. Ja Birmin- gam savu atklājumu izdosies saglabāt noslēpumā, tad tādu pašu atklājumu, kaut nedaudz vēlāk, izdarīs kāds cits …

Happer
ARPRATA AUGLIS VAI JOKS?

Mūsu lasītāji katrā ziņā vēl atceras profesora Birminga dīvaino izturēšanos pēc visiem labi at- miņS palikušās lekcijas Beklahema klubā. Kopš tā vakara profesora, maigi izsakoties, dīvainās izdarības arvien pieaug skaitā. To augstākā virsotne, bez šaubām, bija vakardienas pārsteidzošie notikumi. Vakardienas avīzēs vienā laikā parādījās divi Birminga raksti. Vienā no tiem viņš pilnīgi noliedz paziņojumu, kurā pavēstīja par savu atklājumu, bet otrā, tieši pretēji, apstiprina to un tēlo visdrūmākās perspektīvas, kas saistās ar viņa atklājumu. Jājautā: kam lai ticam? Pieņemsim, ka zinātnieks patiešām iebiedēts. Bet abi paziņojumi taču parādījās vienlaikus! Vai gan tas atkal būtu joks? Tādā gadījumā mums ir tiesības jautāt: vai cienījamam zinātniekam klājas tik nekautrīgi izlietot vārda brīvību? Lai būtu kā būdams, taču profesora dīvainā izturēšanās dod iemeslu visnegaidītākajiem pārsteigumiem …

CHRONICLE

Tracis ap Birminga izgudrojumu radīja paniku biržā. Preses aģentūru rīta telegrammas kā vienā balsī vēstīja par pēdējos gados nepieredzētu, katastrofālu akciju kursa krišanos. Akcijas vidēji nokritās par divdesmit pieciem līdz trīsdesmit procentiem. Dažos gadījumos šī krišanās ieguva patiešām draudīgu raksturu. Pēc komersantu domām panikai biržā būs ļoti nopietnas sekas, tā var postoši ietekmēt valsts ekonomisko dzīvi.

■ *1* ■■'»■■ — m mma ■ -

| MICLAN'S FUTURE
NEMIERI AUGSTSKOLA

Šodien universitāte kļuva par masveida nemieru arēnu. Kad pulksten desmitos no rīta profesors Birmings ieradās auditorijā, kura, kā parasti viņa lekciju laikā, bija stāvgrūdām pilna, studenti viņam sarīkoja jūsmīgu sagaidīšanu. Aplausiem dārdot, gavilējošie klausītāji vienprātīgi suminā̧ja iemīļoto profesoru.

— Lai dzīvo Birmings! Lai dzīvo zinātne! — viņi skandēja.

Kad ovācijas mazliet pierima, aizkustinātais profesors teica studentiem sirsnīgu runu:

— Dažkārt dzīve mums uzspiež savu gribu. Tādēļ es atļaušos mazliet atkāpties no mācību programmas. Pēdējie notikumi ir padarījuši mani par entuziastu. Esmu ieguvis spēju sajūsmināties, un pateicība par to pienākas vienīgi jums. Visur runā: profesors Birmings radījis telecilvēku. Bet varbūt ir iznācis tieši otrādi. (Sakustēšanās zālē.) Lūdzu saprast mani pareizi. Runa ir par radošā darba iedvesmotāju spēku. (Aplausi.) Jūs droši vien man piekritīsit: neviens no mums nepavisam nav vienaldzīgs pret to, kādi izdosies teledubultnieki, tas ir, kādi kļūsim mēs paši, kurā pusē nostāsimies, lai lemtu savu likteni. (Vētraini aplausi.) Varbūt es runāju mazliet tēlaini, taču šinī gadījumā tēli jāsaprot burtiski. Esmu pieradis izteikt savas domas ar formulām, sarežģītām shēmām un skaitļiem. Kad man bijis jārunā par tādām lietām, kas manā izpratnē nav zinātniskas problēmas šī vārda īstajā nozīmē, es nekad neesmu juties gluži drošs par savu vārdu pareizību. Bet tagad esmu pārliecinājies, ka arī sabiedriskās problēmas jāaplūko no zinātniskām pozīcijām… Cilvēcei jārada harmonisks, saskaņots kolektīvs — brīvu darba darītāju savienība, kurā noteicēji vairs nebūs atsevišķi indivīdi vai arī nelielas cilvēku grupiņas, kas ieinteresētas izraisīt jaunu karu. ..

Šai brīdī zālē izcēlās kņada, un profesors Birmings bija spiests runu pārtraukt. Izlauzušies cauri studentu pūlim pie augstajām divviru durvīm, tieši uz katedru devās trīs vīri privātās drēbēs.

— Policija! — atskanēja satraukts sauciens.

Studenti vienā mirklī pielēca kājās no amfiteātra

veidā izvietotajiem soliem un kā lavīna vēlās lejup uz izeju. Profesors gan centās nodibināt kārtību, taču viņa balss noslāpa troksnī, kas arvien pieauga. Pa puspievērtajām durvīm bija redzami policistu formas tērpi. Neraugoties uz klausītāju nikno protestu, tie mēģināja iekļūt auditorijā, taču ceļu aizšķērsoja studentu blīvās rindas. Policistiem vajadzēja atkāpties. Viens no inspektoriem deva viņiem zīmi atvirzīties no durvīm, un tie nekavējoties aizgāja.

— Mums dots rīkojums neatļaut nekādas politiskas demonstrācijas. — Policijas inspektors piegāja pie Birminga.

Viņa vārdi izraisīja jaunu sašutuma vilni, no visām pusēm skanēja saucieni, kam pievienojās simtiem balsu:

— Kauns!

— Iztriekt policistus no universitātes!

— Lai dzīvo Birmings!

— Vācieties prom!

Profesoram Birmingam kaut kā izdevās savaldīt pārāk satrakojušos studentus, un viņš griezās pie policijas inspektora.

—■ Jūs atrodaties universitātes ēka, tātad jums jārēķinās ar šejienes tradīcijām. Vispirms lūdzu jūs, kā tas pieklājīgā sabiedrībā pieņemts, cik iespējams saprotamāk paskaidrot iemeslus, kāpēc esat šeit ieradušies, (Zālē jautra rosība, draudzīgi aplausi.)

Policists acīm redzami samulsa.

-— Pavēle, profesora kungs. Lekcija jābeidz!

Inspektora rupjība izraisīja jaunu sašutuma vētru, viņa vārdus pārskanēja vispārējs troksnis un svilpieni. Tajā pašā brīdī auditorijā no trim pusēm ielauzās policijas vienības. Dažu sekunžu laikā auditorija pārvērtās par kaujas lauku. Ap profesoru Birmingu izveidojās dzīvs aizstāvju loks. Studenti bezbailīgi cīnījās, atvairīdami uzbrūkošos policistus ar biezām mācību grāmatām un norautiem pastatņiem. Policistus, kuri laida darbā gumijas nūjas, kopīgiem spēkiem izdevās izdzīt no zāles. Zaudējuši tuvcīņā, policisti pret saniknotajiem studentiem laida darbā bumbas ar asaru gāzi. Sadursmes rezultātā cietušas izrādījās abas puses: ievainoti četrpadsmit cilvēki, no tiem pieci policisti. Policija arestēja divdesmit piecus studentus. Profesoram Birmingam izdevās netraucēti atstāt auditoriju.

Pašlaik universitāte atgādina aplenktu pilsētu. Studenti formē kaujas vienības un ceļ barikādes. Zinātniskās padomes ārkārtējā sēdē valdībai tika nosūtīta telegramma, kurā zinātnieki protestē pret policijas iebrukumu, solidarizējas ar profesoru Birmingu un pieprasa nekavējoties atbrīvot arestētos studentus.

Avīze «Miclan's Future» publicēja arī fotouzņēmumu, kurā bija redzams mītiņš universitātē. Mans dubultnieks pelēksvītrainā uzvalkā, ko bija aizņēmies no mana drēbju skapja, nepavisam neizskatījās pēc kvēla tautas tribūna. Jāatzīstas, ka arī es pats biju ārkārtīgi sašutis par policijas rīcību; diez vai tā spēja veicināt valdības piekritēju skaita augšanu.

Velti lauzīju galvu. Kā tas iespējams? Militārais pretizlūkošanas dienests un policija meklē «reproducēto Birmingu». Kāpēc viņš vēl arvien nav arestēts?

Skraidīju pa kabinetu kā zvērs sprostā. Vairākas reizes dienā Dāvids zvanīja uz ministriju, bet katrreiz saņēma atbildi, ka ministra

vēl arvien neesot. Nenovēršami tuvojās dramatisko notikumu liktenīgais atšķeti- nājums. Jutos izmests pār bortu un pilnīgi nespējīgs ne vien novērst, bet arī palēnināt šā brīža tuvošanos.

Slabenden
SKANDĀLS KONGRESA SĒDĒ! VAI KONGRESMENIS 0. NEDERE IR BIOROBOTS?

Šārīta kongresa sēdē norisinājās vētrainas scēnas. Deputāts radikālis F. Harusons griezās pie iekšlietu ministra ar jautājumu: kāds iemesls bijis policijas rupjajam iebrukumam universitātē? Deputāts pieprasīja ministra atcelšanu. (Protesta saucieni un ņirgāšanās no galēji labējo puses.)

Atbildēdams uz deputāta jautājumu, iekšlietu ministrs policijas rīcību attaisnoja ar nepieciešamību uzturēt sabiedrisko kārtību:

— Mums ļoti enerģiski un apņēmīgi jāstājas ceļā musinātāju graujošajai darbībai, kas kūda uz anarhiju un haosu. (Troksnis zālē.)

Pēc tam pie iekšlietu ministra griezās centra partijas deputāts A. Jennejs.

— Kā zināms, profesors Birmings pieprasa no Miklanas valdības garantiju, ka viņa atklājums netiks izmantots militāriem nolūkiem. Vai valdība ir ar mieru izpildīt šo profesora Birminga prasību?

Ministrs sāka gari spriedelēt par to, ka valdība it kā nevarot Birminga prasību uzņemt nopietni, par cik viņa psihiskais stāvoklis izraisot nopietnas bažas…

Jenneju šāda atbilde tomēr neapmierināja un viņš uzdeva jaunu jautājumu:

— Vai var ticēt baumām par to, ka profesoram Bir- mingam esot dubultnieks?

— Vai gan mums vajadzētu kļūt līdzīgiem tiem panikas cēlājiem, kas uz katra soļa saskata rēgus? — ministrs izvairīgi atbildēja. (Replika no zāles: «Ja tā, kāda velna dēļ tad vajadzēja arestēt studentus?» Sauciens, troksnis.)

Vārdu pieprasīja O. Nedere, galēji labējais kon- gresmenis, un uzstāja, lai nekavējoties tiktu arestēts Birmings un visi viņa dubultnieki:

— Karā uzvarēs tikai vienībā saliedēta nācija. (Nosodījuma pilni izsaucieni kreisajā spārnā.)

Priekšsēdētājs veltīgi aicināja nomierināties, — viņa uzstājīgie aicinājumi noslāpa skaļā troksnī.

Tribīnē atkal parādījās F. Harusons: — Klīst baumas, ka Birmingam esot dubultnieks, pie tam ne viens vien. Ierosinu sastādīt komisiju, izdarīt izmeklēšanu un noskaidrot, cik pamatotas ir šīs baumas. Ja tās apstiprināsies, tad noskaidrot, kurš galu galā ir īstais

Birmings. Taču komisija nedrīkst samierināties ar to vien, — Harusons turpināja, skanot naidīgiem izsaucieniem un obstrukcijām no labējo puses un piekrišanas saucieniem no kreiso puses. — Komisijai tāpat vajadzētu noskaidrot, cik īsts ir dažs no cienījamiem kongresa locekļiem. Ja jau pastāv mākslīgie Bir- mingi, kur tad garantija, ka nav arī mākslīgu kongres- meņu? (Kreisajā pusē rosība un smiekli; apdullinošs svilpiens un izsaucieni no labās.) Ņemsim, piemēram, kolēģi O. Nederi… (Atskanot šim uzvārdam, daļa deputātu dedzīgi aplaudē un izkliedz piekrišanas saucienus, daļa skaļi pauž savu neapmierinātību. Galu galā virsroku gūst ziņkārība, daudzmaz nodibinās kārtība, un Harusons var turpināt.) Līdz šim man likās, ka viņš nācis pasaulē tāpat kā pārējie mirstīgie; savas dzīves pirmsākumā brēcis pēc mātes krūts kā visi zīdaiņi; ka pusaudža gados viņam paticis spēlēt sunīšus, draisku- ļoties, un, ja viņam reizēm gadījies strīdēties un pat plūkties ar viena vecuma biedriem, tad viņš, kaut arī iedomājās sevi par bezbailīgu varoni, nekad neizjūta sevišķu vēlēšanos nolikt galvu kādā cīniņā … (Nedere mēģina protestēt, taču no kreisā spārna viņu asi apklusina. Jauns sašutuma vilnis. ..) Jaunekļa gados viņš līdz ausīm iemīlējās slaidā, gaišmataina skaistulē, apprecēja to, un viņa tam dzemdēja veselu baru bērnu. Jā, tā es domāju līdz pašam pēdējam brīdim. Bet tagad, izdzirdis, ka kongresmenis Nedere cīnās par iznīcināšanas karu, es sāku gudrot, vai tikai mums nav darīšana ar mākslīgi radītu biorobotu? Jā, jā! Šis

Iii

kongresmenis ir noņemts no konveijera vienā no tām militārajām rūpnīcām, kuru akcijas glabājas viņa seifā! (Pāri zālei aizveļas dobjas murdoņas vilnis, kas pāriet neiedomājamā brēkā.)

Runātājam vajadzēja pārkliegt satrauktos deputātus: — Visas viņa organisma daļas tikušas pakļautas termiskai apstrādei un pamatīgai rūdīšanai. Neraugoties uz visiem šiem piesardzības soļiem, viņu viegli var ievainot pat parastā lode, nemaz nerunājot par ko citu! Lai cik necaurlaidīga ir mākslīgi fabricēta kongresmeņa āda, tā nespēj aizstāt bruņas!

Harusona pēdējie vārdi pazuda vispārējā satrauktu balsu dūkoņā. Skandāls sasniedza augstāko pakāpi. Vārdu pārmaiņa vietām pārgāja atklātā kautiņā. Priekšsēdētājs bija spiests sēdi slēgt.

CHRONICLE
«PULKVEDIS» STEPO PIEDĀVĀ SAVUS PAKALPOJUMUS KARA MINISTRIJAI

«Valdība var paļauties uz manu šefu,» — paziņoja slavenā «pulkveža» Stepo pilnvarotais.

«Pulkvedis» Stepo — tā ir pazīstamā G. Habanosa, slavenā gangsteru bandas vadoņa iesauka. Par šo cilvēku klīst dažādas baumas: vieni apliecina, ka viņš par pasakainu summu atpircies no tiesāšanas; pēc citu izteikumiem viņa kaujas nopelni koloniālajos karos atzīmēti ar augstiem valdības apbalvojumiem. Lai būtu kā būdams, taču tas ir vienīgais iespējamais izskaidrojums policijas pilnīgajai nevarībai, kad tā nespēja atrast noziedzniekus, kas aplaupīja «Grāna banku» un izdarīja

neģēlīgo slepkavību Terina laukumā. Tajā pašā laikā pat profāniem bija gluži skaidrs, ka tiklab vienā, kā otrā gadījumā ir iejaukts izdaudzinātais «pulkvedis» Stepo.

Habanoss savu iesauku dabūja vēl toreiz, kad dienēja ekspedīcijas korpusa štābā un piedalījās Dienvid- austrumāzijas partizāņu kustības zvēriskajā apspiešanā. Viltus «pulkvedis» nekad nav bijis virsnieks, taču par «panākumiem iezemiešu iznīcināšanā» ne vienreiz vien saņēmis augstus apbalvojumus.

No drošiem avotiem saņemtas ziņas, ka «pulkveža» pilnvarotais ieradies Kara ministrijā un iesniedzis sekojošu sava šefa memorandu:

«Piedāvāju sevi ideālas armijas saformēšanai un ceru, ka Miklanas valdība ņems vērā manus nopelnus un ilggadīgo, nevainojamo dienestu. Mans augums — 192 cm, pleci — kā lāva, zobi bez neviena cauruma un smaidu no manas sejas nespēj izdzēst ne mirēju gārdzieni, nedz nāves briesmas. Mana atlētiskā miesa» būve un augstās morālās īpašības, izmaņa, veiklība un drosme, kas robežojas ar neprātu, pazīstamas visiem. Es, pulkvedis Stepo, esmu soda rīkste mūsdienu civilizācijas rokās, jaunatnes ideāls un sieviešu elks, visu krāsaino, imigrantu, citticībnieku un jebkuras pret Mik- lanu noskaņotas partijas vai atsevišķas personas nāvīgs ienaidnieks. Man ir trīsdesmit trīs gadi, neesmu precējies, esmu dzimis Stiaras štatā. Vecāki nomira, kad vēl biju pusaudzis. Taču es nebiju tas, kas viņus nožmie- dza, kaut arī viņi man bija līdz kaklam apriebušies, jo grūda man iekšā no pulvera taisītu un ar cukuru saldinātu pienu, man, pulkvedim Stepo, kas tāpat kā žņaudzējčūska labprātāk savus upurus aprij dzīvus! Vārdu sakot, man ir vislielākās izredzes tikt reproducētam pēc profesora Birminga metodes. Ceru, ka ikviens atsevišķais pulkvedis Stepo arī nēsās tās

goda zīmes, ar kādām esmu apbalvots es, tādēļ domāju stāties biokameru priekšā ar visām savām regālijām. Tā kā neviena armija nevar sastāvēt tikai no pulkvežiem vien, lūdzu katru ceturto Stepo iecelt par ģenerālmajoru vai ģenerālleitnantu. Jo vairāk ģenerāļu, jo lielākas kaujas spējas armijai. Alga, kāda pienākas visam armijas personālajam sastāvam, pārskaitāma vismaz par diviem gadiem uz priekšu uz mana tekošā rēķina: B. 0/205 179, jo faktiski taču visa armija sastāvēs no manis viena paša. Lai visu stratēģisko operāciju vadība būtu koncentrēta vienās rokās, nav izslēgts, ka pieprasīšu iecelt sevi par Miklanas bruņoto spēku augstāko virspavēlnieku, kā arī par kara ministru.

Stepo no Miklanas — šis vārds vien iedvesīs šausmas visai pasaulei. Nedrīkst pieļaut, ka tik izcila personība visu mūžu noņemas vienīgi ar sīkiem darījumiem, lai iegūtu peļņu! Man nepieciešams plašs darbības lauks, tāds vēriens, kas pilnībā ļautu uzplaukt visām manām dotībām, kas varētu radīt vislabvēlīgākos apstākļus manas neikdienišķās dabas un savdabīgā rakstura spilgto īpatnību izpausmei.

Katru, kurš pietiekami nenovērtē neatkarīgas personības īstu, ne ar ko neierobežotu brīvību, gaida neizbēgama nāve!

Augstākā virspavēlnieka Stepo dzelzs dūre satrieks ienaidniekus! Miklanieši, paļaujieties uz mani!»

Mūsu korespondentam nav ziņu, kā uz pulkveža Stepo priekšlikumu reaģējusi valdība (kā arī pašreizējais kara ministrs!). Ir zināms tikai, ka Stepo nav norādījis, cik ilgā laikā valdībai jāatbild uz viņa memorandu. Tas savā ziņā atvieglo oficiālo iestāžu uzdevumu.

Slabenden
PROFESORS BIRMINGS ATBILD UZ JAUTĀJUMU: «VAI PASTAV BIOROBOTI?»

Sakarā ar nemitīgām baumām, ka daži mākslīgi radīti cilvēki izvēršot noslēpumainu darbību, mūsu korespondents griezās pie profesora Birminga pēc paskaidrojumiem. Viņam laimējās sastapt zinātnieku «Hidarda» zālē, mītiņā, kas noritēja ar lozungu «Brīvību divdesmit pieciem universitātes studentiem!»

— Cienījamo profesor, Bodienas kongresā jūs runājāt par iespēju radīt teledubultniekus. Mūs interesē, vai šādi dubultnieki jau eksistē un kā tos var pazīt?

— Mana atklājuma būtību nemitīgi sagroza. Es jau Bodienas kongresā teicu, ka tā saucamo teledubult- nieku nevar radīt no nekā. Teledubultnieks ir dzīva būtne, kādas konkrētas personas otrais, trešais, ceturtais utt. eksemplārs. Tādēļ pareizāk būtu jūsu jautājumu uzdot tā: «Vai kāds ir redzējis vienu vairākos eksemplāros pavairotu cilvēku?» vai arī «Vai kādai konkrētai personai ir dubultnieki?»

— Tātad pagaidām mākslīgi radītu cilvēku nav?

Profesors Birmings pavīpsnāja:

— Vai esat jau lasījis deputāta Harusona runu kongresa sesijā?

— Protams.

— Tad jau jūs zināt, ka mākslīgi radīti cilvēki, kaut arī es vēl un vēlreiz gribētu norobežoties no šāda veida definīcijas, izrādās, tomēr pastāv. Kādas tad ir viņu atšķirīgās pazīmes? Kas attiecas uz kongresmeni Nederi, tad viņu Harusons noraksturoja izsmeļoši un visai pārliecinoši. Taču papūlēsimies pamatīgāk iedziļināties

lietas būtībā. Mākslīgajam cilvēkam piemīt vienīgi fizioloģiskas īpašības. Tātad viņam piemīt izsalkuma apmierināšanas, slāpju dzesēšanas un citi instinkti. Arēji biorobots ne ar ko neatšķiras no īsta cilvēka: viņš tāpat lasa avīzes, naktī krāc un no rītiem ved pastaigāties savu suni. Ar ko viņš tomēr atšķiras no parastā cilvēka? Ar to, ka viņa dzīve paiet it kā mašināli, viņš nedomā par tās jēgu un mērķi, nespēj analizēt pats savu iīcību, paredzēt savas darbības sekas, tas ir — visai viņa dzīvei piemīt tīri mehānisks raksturs.

— Es jums pilnīgi piekrītu, profesora kungs. Tomēr gribētos dzirdēt noteiktu atbildi: vai teledubultnieki ir vai nav?

— Jūs taču zināt, ka esmu lauzis kontraktu ar valdību. Es kategoriski atteicos pavēstīt jebkādus tehniskos datus, kam ir sakars ar izgudrojumu. Tas nozīmē, ka teledubultnieki nevarēs rasties tik ilgi,

kamēr valdība neapsolīsies izmantot manu atklājumu vienīgi miermīlīgiem nolūkiem.

— Piedodiet manu uzmācību, profesora kungs, taču par jūsu pašu personu daudz runā. Vieni apgalvo, ka eksistē viens pats profesors Birmings. Citi…

— Varat neturpināt. Kopš kāda laika mans psihiskais stāvoklis ārkārtīgi ieinteresējis dažus dīkdieņus. Uzdrošinos jums apgalvot, ka šādiem psihoanalīzes mēģinājumiem nav nekāda pamata. Attiecībā uz apgalvojumu, ka bez manis eksistē vēl vairāki Birmingi, jāsaka, es justos ļoti laimīgs, ja varētu ar tiem sastapties.

— Pēdējais jautājums. Kā jūs uzskatāt, vai cīņa par arestēto studentu atbrīvošanu beigsies ar panākumiem?

— Esmu zinātnieks un visu mūžu esmu ticējis saprāta un taisnības uzvarai.

— Pateicos jums, profesora kungs

MICLAN'S FUTUREĻ
ARESTĒTS PROFESORA BIRMINGA ZINĀTNISKAIS SEKRETĀRS!

Kad «Hidarda» zālē beidzās solidaritātes mītiņš, profesors Birmings tika redzēts kopā ar savu sekretāru Nilu Kersenu. Kā mums tikko ziņoja, šodien pēcpusdienā policija Nilu Kersenu arestējusi. Par aresta iemesliem un apstākļiem pirms tā vēl nekas līdz šim nav zināms.

Pēdējais «profesora Birminga» paziņojums mani ieinteresēja. Tātad teledubultnieks kategoriski noraida versiju, it kā viņš būtu sajucis prātā, un tajā pašā laikā noliedz, ka eksistētu divi Birmingi. Kādi gan ir viņa mērķi? Tā ir jauna, neatrisināma mīkla. Tāpat nav saprotams, kāpēc viņš vēl arvien staigā brīvībā, kamēr Nils Kersens arestēts.

Es nolēmu nekavējoties noskaidrot patiesību, beidzot uzzināt, kas īsti notiek. Jau agrāk bija noteikts pamats bažīties par to cilvēku likteni, kas man tuvi; Nila Kersena arests nemieru padarīja vēl lielāku. Pacietība bija galā. Doma, ka no tā otra Birminga ir atkarīgs mans tālākais liktenis, dzina izmisumā. Galu galā, ko tad es vēlos? Man pašam arī par to nebija īstas jēgas. Skaidrs bija tikai viens: kaut kas jādara.

OTRA DAĻA

1

Sāku drudžaini prātot. Visas manas domas vijās ap pašreizējiem notikumiem. Pārcilādams tos atmiņā, es tiecos atrast izeju no strupceļa, taču velti: uzradās pārāk daudz visādu «nejaušību», kuru dēļ nevarēja piepildīties iepriekš pieņemtais un šķietami pārdomātais turpmākās rīcības plāns. Par dažiem jautājumiem man vairs nebija ne mazāko šaubu, kamēr daudz kas palika neskaidrs arī turpmāk. Piemēram, kādēļ valdība stūrgalvīgi tur noslēpumā jebkuras ziņas? Kādēļ teledubultnieks vēl arvien nav aizturēts? Nemaz nebiju gaidījis, ka notikumi ievirzīsies šādā gultnē! Par ko galu galā arestēts Nils Kersens? Man tūdaļ ienāca prātā kāds cits, ne mazāk svarīgs apstāklis: par katru cenu jālūko satikt Liana un jābrīdina viņa, lai neuztur sakarus ar «reproducēto Birmingu». Ja tagad draud briesmas man tuviem cilvēkiem, es vairs nedrīkstu slēpt viņiem patiesību.

Taču šai sakarā radās atkal jaunas grūtības: vai man atkal neuzplīsies ar uzbāzīgiem jautājumiem, vai visai lietai nevar kaitēt tas, ka es bez atļaujas iziešu no mājām? Turpmākie notikumi parādīja, ka man nebija jānožēlo pieņemtais lēmums. Bez tam es vairs ilgāk nebiju spējīgs dzīvot bezdarbībā! Sēdēju kā uz adatām un ik bridi kļuvu nepacietīgāks.

Vakarā mani ļoti pārsteidza Dāvida neparastais valodīgums. Kad apvaicājos, vai mašīna kārtībā, Dāvids — kaut kas tamlīdzīgs ar viņu notika ārkārtīgi reti! — piepeši ieprasījās:

— Vai tikai profesora kungs nedomā kaut kur braukt?

— Tieši tā. Un tad?

— Profesora kungs laikam piemirsis, ka deva rīkojumu paziņot reportieriem, ka viņa nav mājās, bet es rīkojumu precīzi izpildīju.

— Vai tad viņi vēl arvien nīkst pie durvīm?

— Viņi nolēmuši jūs sagaidīt. Sēž uz kāpnēm.

— Ak tu ķeza! Vai tiešām viņi nosēdējuši visu nakti?

— Kas viņus zina, profesora kungs. Varbūt patiešām. Skaits nav mainījies, bet sejas ir citas.

— Jūs gribat teikt, ka pirmos nomainījuši citi?

— Tā tas ir, profesora kungs. Uzdrīkstos vaicāt, vai jūs nedusmosieties, ja es kaut ko pateikšu?

■— Nedusmošos, Dāvid, runājiet droši, nekautrējieties!

— Profesora kungs, šie zeļļi nav īsti reportieri.

— Ko tas nozīmē — nav īsti? — Man iešāvās prātā avīžu kliedzošie ievadraksti par noslēpumainajiem dubultniekiem, biju jau gatavs sarāt Dāvidu, tomēr mana balss ieskanējās drīzāk lūdzoši nekā īgni:

— Mans dievs, un jūs arī par to pašu? Kādā ziņā viņi nav īsti?

Dāvids iesānis paraudzījās manī, viņa acīs spīdēja savāda uguntiņa. Es sapratu: Dāvids bija uzminējis, kas man prātā, viņš zina itin visu.

— Nē, profesora kungs, nevis tā, kā jūs domājat. Es tam visam neticu ne par matu.

— Kam tad tu netici?

— Vai ir vērts par to runāt, profesora kungs…

— Nē, mani interesē, ko tieši es esmu domājis? Kam jūs neticat?

— Mūsu ekonome vakar žēlojās. Izrādās, ka pārtikas preču veikalā visi par viņu zobojušies: viņa neesot tā, par ko izliekoties, bet mākslīgā, tādēļ ka profesora kungs esot mags un burvju mākslinieks …

— Burvju mākslinieks?

— Patiešām, viņi to sarūgtinājuši līdz asarām: ieņēmuši galvā, ka profesora kungs ir mags un burvju mākslinieks un tik tarkšķ vienā tarkšķēšanā. Kāds bezkauņa pat mēģinājis viņu pataustīt ar savām ķetnām, lai pārliecinātos, vai ir īsta. Nu tad gan viņa pratās sevi aizstāvēt! Jūs jau zināt, cik tikumīga sieviete ir mūsu ekonome Streme. Par viņu vis nevar teikt, ka tā būtu vientiesīgs bērns, un viņa nav arī uz mutes kritusi… Jā .. Bet es tomēr saku: žurnālisti nu gan viņi nav.

— Kā lai jūs saprot, Dāvid? Jūs tikko apgalvojāt, ka neticat burvju māksliniekiem …

— Nūja, neticu. Ko tad es gribu sacīt? Viņi nemaz nav reportieri, bet slepenpolicisti.

— Kādēļ jūs tā domājat?

— Es pazinu vienu no viņiem. Atceros vēl no pagājušā gada, kad izmeklēja slepkavību.

— Kādu slepkavību?

— Vai tad jūs esat aizmirsis, profesora kungs? Kreti un Frenoli ielu stūra savrupmājā nogalināja veco Gandeleru. Vai tad jūs veco vīru arī neatceraties?

— Nekad neesmu par viņu dzirdējis.

• — Bija labs cilvēks, lai viņam debesu valstība. Nelieši tīkoja pēc viņa naudas, tādēļ nogalināja…

— Labi, labi, par ko vēl runā pārtikas veikalā?

— Melš niekus. It kā katram strādniekam tagad būšot jārauj par desmitiem, jo katru pavairošot desmit eksemplāros, bet algu viņš saņemšot tikai vienu …

— Tātad pēc jūsu domām tie ir slepenpolicisti?

— Tas nu ir skaidrs, profesora kungs, varat nešaubīties.

— Vai viņi novēro arī dārza vārtiņus?

— Dārzā es tos nelaidu. Bet kas viņus var zināt, varbūt spiegi uzglūn jums aiz pakalna. Aiziet apskatīties?

— Nevajag, Dāvid. Vai nu viņi tur ir vai nav, man tik un tā jāiet. Man no viņiem nav ko baidīties. Varbūt tie nemaz neizspiego mani.

Ievērojis Dāvida skatienā pavīdam vāji apslēptu ziņkāri, nolēmu izskaidrot viņam savu vārdu jēgu.

— Redziet, iespējams, ka viņiem uzdots pasargāt mani no uzbāzīgiem reportieriem un nelūgtiem viesiem. Jūs taču pats stāstāt, ka dažādas muļķīgas baumas un izdomājumi sakarā ar manu atklājumu satraukuši cilvēkus un radījuši lielas jukas. Vai mašīnā benzīns ir?

— Acumirklī noskaidrošu, profesora kungs. Vai pasaukt šoferi?

— Nē, braukšu pats.

Tas, ko es Dāvidam stāstīju par detektīviem, nebija tikai viltība vien. Es nešaubījos, ka viņi seko manam teledubultniekam, lai to notvertu, ja viņš «atgriezīsies mājās». Tādēļ es vismaz ārēji gluži mierīgs devos uz ārdurvīm. Taisnību sakot… Ja gribētu būt pilnīgi atklāts, vajadzētu atzīties, ka šis miers nemaz nebija tik visai bezrūpīgs. Es visu laiku domāju par to, ka «reproducētais Birmings» pēc izskata ir man pilnīgi līdzīgs gluži kā mans portrets, it sevišķi, kad viņš klusē … Bet tiklīdz telecilvēks sāk runāt, tūdaļ viņu var atšķirt no manis, jo viņš runā par tādiem jautājumiem, par kādiem es ne mūžam nebūtu plaši izteicies. Iespējams, ka Telebirmingam ir izdevies novērst no sevis aizdomas tieši tādēļ, ka viņš tik plaši izsakās par atklājumu. Patiesi:.kam gan ienāks prātā, ka cilvēka roku darināts aparāts uzdosies par izgudrotāju, kurš to radījis?!

Es vēl nebiju paguvis iziet, kad ar fotoaparātiem bruņojušies detektīvi tieši kā pēc komandas metās man klāt un, ielenkuši blīvā lokā, darīja visu, ko spēja, lai piekļūtu pēc iespējas tuvāk. īsta grūstīšanās un pat plūkšanās, kas notika ap mani, neatgādināja policijas izturēšanos. «Varbūt Dāvids tomēr būs kļūdījies?» es nodomāju. «Vai arī viņi pagaidām neatklāj savus īstos nolūkus?» Lai būtu kā būdams, vajadzēs izturēties tā, it kā es nekā nenojaustu. Tādēļ, ar visiem spēkiem lauzdams ceļu uz mašīnu, es bezrūpīgi noteicu:

— Brīnišķīgs laiks, džentlmeņi, vai ne?

Neīstie žurnālisti aiz pārsteiguma pat apjuka. Izdzirduši tik dziļdomīgu teicienu, ko es izsacīju gluži nepiespiestā tonī, viņi nevilšus pakāpās sānis, dodami man ceļu.

Līdz Lianas dzīvoklim ar mašīnu varēja nokļūt nepilnā ceturtdaļstundā. Izbraucot uz Klena prospekta, vajadzēja apstāties pie gaismas signāla. Bezgalīgajā mašīnu virknē trešajā vai ceturtajā rindā aiz sevis es pamanīju nelielu gaišzaļu sporta auto, kas brauca man pa pēdām kopš paša Kreti prospekta. Mani tas nepārsteidza. Ja mašīnā patiešām sēdēja profesionāli reportieri, tad viņi sekoja man ar tiem

raksturīgo neatlaidību un ķērienu. Pie Rimeras vārtiem tomēr izdevās izbēgt no veiklās mašīnas, kas brauca man pa pēdām. Tiklīdz paguvu aizšauties garām zaļajam signālam, tā iedegās sarkanā gaisma, un mašīnas, kas brauca aiz manis, spēji nobremzēja.

Nolēmu braukt caur Nacionālo parku. Tiesa, šis ceļš bija nedaudz garāks, toties tur bija mazāka kustība. Lianai bija ieradums doties uz teātri pašā pēdējā brīdī, un es cerēju, ka sastapšu viņu vēl mājās. Taču neparedzēti apstākļi aizkavēja mani parkā ilgāk nekā parasti. Aiz Gulbju tilta man nācās nobremzēt: visu ielas braucamo daļu bija aizņēmusi cilvēku kolona, kas lēnām virzījās uz priekšu. Piebraucis tuvāk, ieraudzīju, ka tur soļoja jaunieši: puiši un meitenes. Viņu bija kādi divi simti. Nemaz nevajadzēja būt sevišķi acīgam, lai ievērotu policijas jātniekus, kas pa pāriem jāja abās pusēs alejai, pa kuru virzījās demonstranti. «Hm, policijas kordons — tas ir labi pārbaudīts valdības līdzeklis pret jebkuru tautas masu uzstāšanos,» es nodomāju. Jaunie demonstranti pašķīrās, lai palaistu cauri mašīnu, un tomēr es caur viņu rindām virzījos uz priekšu ar lielām pūlēm. Pēkšņi kāds nosauca manu vārdu. Es nevilšus atskatījos, spēji nobremzēdams auto. Universitātes studenti — izrādījās, ka tie ir viņi — sastājās pūlī ap mašīnu un sāka… pusbalsī izsaukt lozungus. Jā, jā, viņi tos skandēja gandrīz čukstus. Jauno demonstrantu paklusie saucieni skanēja kā slepena draudzīga uzruna:

— Lai dzīvo profesors Birmings!

— Mēs esam ar jums, profesor!

Kāds skaļi izsaucās:

— Ejam uz teātri!

Pamanījis pazīstamus elektronikas fakultātes studentus, es izkāpu no mašīnas.

— Kurp dodaties, draugi? — es apvaicājos satrauktajiem, sasarkušajiem studentiem, cenzdamies ar savu toni viņus nomierināt.

— Uz teātri! — apņēmīgi atbildēja jauniete audekla cepurītē,

— Uzkuru?

— Uz «Ormu».

Kāda sagadīšanās! Tieši šajā teātrī uzstājas Liana.

— Profesor, varbūt jūs teiksiet dažus vārdus?

— Jā, jā, mums ir tik interesanti jūsos klausīties!

No malas šī aina droši vien izskatījās ne tikai ļoti neparasta, bet arī nejēdzīga: gar alejas malām, turēdamies godbijīgā attālumā, it kā atrastos šeit pavisam nejauši, cēli dižojās policijas jātnieki, bet pa vidu soļoja satrauktas jaunietes un jaunieši, pusbalsī izsaukdami kaut kādus lozungus.

— Un policisti arī kopā ar jums? — es vientiesīgi ieprasījos. Nekas labāks man neienāca prātā.

— Viņi baidās, ka mūsu gājiens var pārvērsties politiskā

demonstrācijā. Bet mēs taču vienīgi pastaigājamies pa parku, — plecīgs jaunietis neiecietīgi papurināja galvu. Bija grūti saprast, ko šis žests nozīmē: protestu pret policistiem vai apņēmību par spīti visam rīkoties, lai arī šī rīcība būtu saistīta ar risku un briesmām.

— Profesor, lūdzam jūs teikt dažus vārdus!

— Lūdzam, lūdzam! — skanēja no visām pusēm. Apjucis es nezināju, ko darīt tik neparastā situācijā.

Studentu pūlis, kas bija sastājies ap mani, aizsprostoja ceļu: no aizmugures skanēja nepacietīgi signāli. Bija jāpārceļas uz ietves. Tomēr tas stāvokli nebūt neuzlaboja. Vēl tagad nevaru tikt gudrs, kā viņiem tas bija izdevies, taču kaut kur iesānis iznira žiglā gaišzaļā sporta mašīna un apstājās mums blakus. Vairāki reportieri vai arī policijas aģenti, kas izlikās par žurnālistiem, sāka klikšķināt fotoaparātus man tieši deguna galā.

— Mīļie draugi, jādara viss, lai neizceltos sadursme ar policiju, — es centos pārliecināt jauniešus.

— Ai, neraizējieties! Mēs tos apvedīsim ap stūri, — un mans paziņa pamāja ar galvu uz policistu pusi. — Izliksimies, ka mēs vienā mierā pastaigājamies, un pa to laiku parunāsimies. — Pagriezies pret blakusstāvošo studentu, viņš nokomandēja: — Padod ziņu pa rindām! Bez lieka trokšņa! — Tad viņš atkal pievērsās man: — Parunāsimies vaļsir

dīgi, profesor, bet pēc tam mēs pavadīsim jūs līdz mašīnai, nebaidieties.

Dzirdot šos vārdus, es rūgti pavīpsnāju.

— Par ko tad mēs runāsim?

— Jūs taču esat izdarījis kolosālu atklājumu! Un kur tad jūsu drosmīgā cīņa pret mūsu reakcionāro valdību?! Pastāstiet mums par to, dārgais profesor!

Redz, kā — dārgais profesor! Tas nu bija kaut kas pavisam jauns.

Reportieri satraukuma pilnā steigā kaut ko rakstīja savos bloknotos, tādēļ es nolēmu izdarīt taktisku viltību — kas tikai nav jāiemācās, kad nonāk tādās sprukās!

— Vispirms es gribētu uzklausīt jūs, kungi.

— Lūdzu, profesora kungs, mēs ļoti priecājamies.

— Ko jūs gribat darīt teātrī?

— Tur būs izrāde, bet pēc tam notiks diskusija par mākslas lomu cīņā par mieru, — atbildēja meitene ar audekla cepurīti galvā.

No pūļa iznāca jauns puisis ar jau krietni pašķidriem matiem. Pārmērīgi uzrautais deguns piešķīra viņa sejai dīvaini bērnišķīgu izteiksmi.

— ir pienācis laiks, kad cīņā par mieru jāizmanto visas iespējas. Šai ziņā, profesora kungs, mēs ar pilnu krūti stāvam jūsu pusē. Jūs neesat vientuļš cīnītājs.

— Ļoti jauki no jūsu puses! Tas tiešām mani pat aizkustina! Bet ko tad jūs cerat iegūt? Pie kā var novest jūsu nostāja?

— Mēs ceram iegūt daudz ko. Vispirms jāpanāk, lai valdība noteikti garantē, ka jūsu atklājums tiks izmantots vienīgi miera un progresa interesēs.

— Tātad, draugi, jūs, cik saprotu, esat uzsākuši protesta kampaņu zinātnes progresa vārdā?

— Tieši tā!

— Tad atļaujiet jautāt: kādēļ bija vajadzīga šī manifestācija?

Mans naivais jautājums izraisīja studentu sejās līdzjūtīgus smaidus. Daži pat labsirdīgi iesmējās. Tūdaļ atskanēja:

— Cst! Netrokšņot!

— Uz ielas labāka dziedāšana, — nebēdnīgi atbildēja meiča audekla cepurītē.

— Tiešām, profesor, mēs dziedam tautas dziesmas. Pret tām diez vai varētu celt iebildumus pat policijas jātnieki.

— Vārdu sakot, dziesma atbalsta zinātni un progresu? — Es ironiski pasmaidīju.

— Var sacīt arī tā, profesora kungs.

— Pie joda! Nebūtu slikti uzrakstīt disertāciju par tēmu: dziesmu loma zinātnes attīstībā!

Lai cik paradoksāli tas izklausās, taču manu ironisko padomu nebūt neuztvēra kā zobgalību. Studentiem, kas bija izvērsuši plašu kampaņu, lai solidarizētos ar profesoru Birmingu, pat prātā neienāca, ka šis pats profesors varētu viņus izzobot! Ar mani notika tieši tāpat kā ar pasaku varoni, kurš gribēja noraut dadzi, bet tas ar saviem dzeloņiem sāpīgi sadūra viņam roku!

Visu šo laiku reportieri bez mitas klikšķināja fotoaparātus un cītīgi pierakstīja savos bloknotos visu, ko tiem izdevās sadzirdēt. Līdz pat pēdējam brīdim es centos noturēt viņus atstatāk un neļaut noklausīties sarunu ar studentiem. Redzēdams, ka žurnālisti izmisīgi pūlas nokļūt pie manis, nolēmu par katru cenu izvairīties no intervijas, kas varēja sagādāt vienīgi nepatikšanas, un griezos pie apkārtstā vētā j iem:

— Jūs apsolījāt mani pavadīt līdz mašīnai.

— Vai jus ari uz teātri, profesora kungs? — studenti dzīvi atsaucās.

— Diemžēl, esmu jau ielūgts citur.

— Nu, tad uz redzēšanos, profesora kungs!

— Urā Birmingam!

Ieslēdzis motoru un piedevis gāzi, es ar skumjām, kas pēkšņi sažņaudza sirdi, nodomāju, ka visi šie atzinības pilnie vārdi un uzslavas nemaz nav domāti man. Mana vieta ir tur, laboratorijā, kur mani gaida darbs, taču to turpināt nav iespējams, jo otrs «Birmings»

lauzis kontraktu ar valdību. Kamēr viņš nebūs notverts, nav ko domāt par eksperimentu atsākšanu.

Nogriezušies sānu alejā, mašīna paskrēja garām policijas jātniekiem un apstājās pie Lianas mājas. Es tūdaļ vēl neizkāpu. Mani aizturēja ziņojums, ko pārraidīja radio (uztvērējs bija iemontēts automobiļa armatūras dēlī):

«Ka jau ziņojām, šodien pēcpusdienā Nacionālajā parkā bija paredzēts studentu gājiens. Uzzinājusi, ka policija spers drošības soļus, Profesora Birminga aizstāvēšanas Jaunatnes komiteja bija spiesta atcelt demonstrāciju, kas solījās izvērsties ļoti plaša. Pievakarē cauri parkam izgāja neliela kolona — -tie vairāk par divsimt demonstrantu. Viņi 'dziedādami virzījās uz «Ormas» teātri. Netālu patrulējošie policisti demonstrāciju izklīdināt necentās. Drīz vien Nacionālajā parkā ieradās profesors Birmings. Laikrakstu korespondentiem un fotogrāfiem izdevās nokļūt pie viņa brīdī, kad profesors izpauda savu vilšanos sakarā ar to, ka demonstrantu tik maz. Kad studenti apliecināja Birmingam, ka solidarizējas ar viņu, un paziņoja, ka profesors nav «vientuļš cīnītājs», viņš pārlaida skatienu pūlim un ar skaidri saklausāmu ironiju piezīmēja: «Jūs sakāt, ka neesmu vientuļš?» Acīm redzot, zinātnieks norādīja uz demonstrantu niecīgo skaitu, jo, domājams, bija cerējis uz daudz iespaidīgāku atbalstu. Ar ko gan citu, ja ne ar vilšanos un neapmierinātību var izskaidrot viņa atteikšanos piedalīties diskusijā, kas notika teātrī, kaut arī profesors atrunājās ar nevaļu?

Mums ir tiesības uzdot jautājumu: vai visi šie simptomi dod pamatu cerēt, ka zinātnieks atkāpsies no tās kareivīgās pozīcijas, kādu bija ieņēmis pēdējā laikā?»

Es paraudzījos apkārt. Mazā gaišzaļā sporta mašīna bija pazudusi.

Liānu es sastapu mājās, taču viņa diemžēl nebija viena pati. Istabā sēdēja man nepazīstams drukns kungs ar apaļīgu seju un tāda pati apaļīga sieviete ar tukliem vaidziņiem un gludu matu sakārtojumu, ārkārtīgi līdzīga kungam. «Brālis ar māsu vai arī laulāts pāris», es nospriedu. Kā zināms, ilgstoša kopdzīve bieži padara cilvēkus apbrīnojami līdzīgus vienu otram. Cerība, ka Liana mūs iepazīstinās, tūdaļ izgaisa, viņi sagaidīja mani kā vecu, labu paziņu.

— Hallo, profesor! — Kad vīrietis piecēlās no sēdekļa, viņš vairs neizskatījās tik drukns. Viņa rokas spiediens bija vīrišķīgi spēcīgs un stājā viedās zināma iznesība.

Arī sieviete man draudzīgi pastiepa pretī roku un jau gatavojās kaut ko teikt, kad pēkšņi Liana, tā pati Liana, par kuras pieklājību un vienkāršību stāstīja īstas leģendas, pārņēma iniciatīvu. Šāda neparasta steiga arvien skaidri liecināja, ka viņa ir uztraukta.

— Livensa kungs ar kundzi laipni piedāvājās mani pavadīt uz teātri. Varbūt arī jūs, Denij, mums pievienosieties? Sēdieties, lūdzu!

Mūsu rīcībā taču vēl ir dažas minūtes.

Nu, kā jūs domājāt? Vai brauksiet mums līdzi?

Man nez kādēļ likās, ka Liana, it kā uzminējusi manas domas, arī pūlas panākt, lai mēs paliktu divatā. Ko gan viņa būtu varējusi uzzināt? Livenss … Kas gan šis Livenss bija? Livenss, teātris… Skaidrs! Nu, protams, Livenss ir autors lugai, kuras galveno lomu Liana šovasar iestudēja. Tiesa gan, lugas nosaukumu atcerēties man neizdevās, taču nu vismaz zināju, ar ko man ir darīšana. Manā sejā laikam izpaudās mocošas pārdomas un raizes, tādēļ Livenss un viņa dzīves biedrene pieklājīgi klusēja. Visa Lianas izturēšanās, katra viņas kustība pauda saspringtu, acīm redzamu mākslotu mierīgumu. Tādēļ nolēmu vienalga kādā veidā nemanot izdibināt, vai viņa ir satikusies ar teledubultnieku.

— Pavadīt tik slavenu aktrisi? Uzskatu to par lielu godu.

Mani vārdi izskanēja tik nedabiski, ka baidījos, vai tikai tie nebūs pievērsuši klātesošo uzmanību. Cenzdamies notušēt nelāgo iespaidu, es mākslotā omulībā turpināju:

— Neesam tikušies veselu mūžību… — es uz mirkli apklusu, cerēdams, ka pauzi ievēros tikai Liana, un gribēju piebilst it kā paskaidrodams: «… uz skatuves». Taču man kaklā kaut kas aizķērās, un pauze tik ļoti ieilga, ka es teikuma beigas gribot negribot noklusēju. Mani kratīja īsts drudzis, tikai saņemot visus spēkus, es apvaldīju vēlēšanos mesties pie Lianas un uzsaukt: «Nu, stāsti pati un uzklausi arī mani!» Un kaut arī bija izrunāti tikai nedaudzi vārdi, šķita, ka mēs jau veselu mūžību risinām tukšas, veltīgas sarunas par sīkiem, visiem vienaldzīgiem jautājumiem un lieki tērējam dārgo laiku. Es nomocījos prātodams, kā lai palieku kaut uz dažām minūtēm ar Liānu vienatnē.

Liana uzmeta man māksloti stingru skatienu, viņas acis pārsteigumā plati iepletās. Kā arvien šādos mirkļos uz Lianas lūpām rotājās viegls smaids, kas viņas dzīvajai sejai piešķīra vai nu labvēlīgi zobgalīgu vai domīgu izteiksmi.

— Ak tā, veselu mūžību? — Liana pēc tam noteica, it kā gribētu pateikt, ka, lai nu citi kā, bet viņa ir labi uztvērusi vārdu apslēpto jēgu, taču gluži saprotamu iemeslu dēļ nespēj uz tiem tieši atbildēt, un tūdaļ atkal viņa kļuva noslēgta un mazliet nenoteikti sacīja:

— Nu jā, varbūt tiešām tā ir. — Un, it kā atradusi atbildi uz jautājumu, kas viņu visu laiku mocījis, Liana vairs tikai tāpat pieklājības pēc pārjautāja:

— Tātad jūs brauksiet kopā ar mums?

— Protams, — es dzīvi attraucu, cerēdams pa ceļam pārmīt ar viņu kaut pāris vārdu. Un tikai šajā brīdī es aptvēru, kādu kļūdu esmu izdarījis! Ja jau Liana mani neiepazīstināja ar Livensu laulāto pāri, tad taču skaidrs, ka viņi jau ir pazīstami ar mani, tas ir — ar manu

dubultnieku, kurš, protams, labāk par mani ir lietas kursā par šodienas satikšanos. Un ko iesākt tad, ja arī viņam labpatiks ierasties teātrī? Tas tik būtu skandāls! Grūti iedomāties nejēdzīgāku situāciju! Tātad uz teātri braukt es nedrīkstu.

— Pēc manām domām, — pēkšņi ierunājās Livenss, — jums, profesora kungs, ir pilnīga taisnība. — Un viņš daudznozīmīgi paraudzījās manī.

— Kā jūs to domājat? — es apvaicājos ar vāji apslēptu izbrīnu. Neskatoties uz to, ka Livensu pāris man likās simpātisks, es nespēju iedomāties, ko jaunu viņi man varētu pateikt. Tā bija pazīstama sajūta: arī agrāk, būdams sabiedrībā, es ne vienreiz vien jutu kaut ko līdzīgu. Gandrīz vienmēr man izdevās paredzēt iespējamo atbildi vai savu sarunu biedru izteikto domu jēgu. Nevaru apgalvot, ka tāda veida nodarbība mani aizrautu, drīzāk gan nogurdināja. Tagadējā situācijā es jutu, ka esmu bezpalīdzīgs, vajadzēja nemitīgi būt modram, jo katrs pat nejauši izmests vārds varēja izrādīties man ārkārtīgi svarīgs.

— Es daudz domāju par to, ko jūs teicāt, profesor…

Kaut jel es būtu zinājis, ko un kad «esmu teicis»!

— … par mākslu un politiku. Mēs, mākslas pārstāvji, patiešām bieži cenšamies norobežoties no politikas, baidīdamies, ka tā varētu padarīt nabagāku mūsu daiļradi. Bet tai pašā laikā taisni tieksme izvairīties no politikas sašaurina literārā darba idejisko saturu un pazemina tā mākslinieciskо vērtību. Vai tad pašā dzīvē mēs ik uz soļa nesastopa- mies ar politikas izpausmes veidiem? Katru dienu mēs ar politiku saduramies visur! Politika — iespējams, ka tas skan mazliet paradoksāli, taču es tomēr atļaušos lietot teicienu, kas man iešāvās prātā, — jau sen vairs nav tikai politika vien.

Mazliet padomājis, viņš piebilda:

— Māksla arvien attēlo dzīvus cilvēkus. Bet dzīvus cilvēkus var attēlot tikai tik ilgi, kamēr tie ir dzīvi…

Sis teiciens laikam gan viņam sevišķi iepatikās, un rakstnieks atkārtoja vēlreiz:

— Tieši tā, kamēr dzīvi! …

Visu šo laiku Liana par kaut ko klusītiņām sarunājās ar dramaturga sievu, tomēr — man tā likās — uzmanību viņa bija pievērsusi man, neatlaidīgi sekodama mūsu sarunai.

Livenss jautājoši paraudzījās manī, it kā gaidīdams, lai es viņa domu atbalstu.

Noklepojies es atturīgi atbildēju:

— Diemžēl māksla nav mana sfēra.

Livenss vīlies atmeta ar roku.

— Atceros, iepriekšējā reizē jūs, profesor, izteicāties daudz noteiktāk un ar tādu dedzību aizstāvējāt savus uzskatus! Kā redzat,

jums izdevies pārliecināt arī mani.

— Ļoti patīkami, — es atbildēju.

— Dārgais, vai tu izmēģini savu runu? — maigi ievaicājās Livensa kundze. Tieši pretēji dramaturga uzbudinātajam, kaismīgajam runas veidam no viņas maigās runas manieres vēdīja nesatricināms miers tāpat kā, starp citu, no visa viņas apaļīgā auguma, un vienīgi pelēko acu izteiksmīgais skatiens liecināja, ka šī ironiskā toņa uzdevums ir veikli nomaskēt pilnīgo solidarizēšanos ar vīru.

Izdzirdis Livensa kundzes vārdus, es nodrebēju, it kā man būtu uzgāzuši toveri auksta ūdens. «Dārgais, vai tu izmēģini savu runu?» Ar to nu bija trāpīts tieši naglai uz galvas! Juzdams, ka nobālu, es ātri ierunājos:

— Protams, esmu ļoti glaimots, ka man izdevies … dabūt jūs savā pusē… ka cildenās idejas atradušas dzirdīgas ausis… kaut gan jūs, acīm redzot, uzreiz vis tās pilnībā nepieņēmāt… taču tagad tās kļuvušas par jūsu pārliecību… Mēdz gan sacīt, ka pasaulē esot cik prātu, tik uzskatu. Varbūt tādēļ arī patiesības ir vairākas.

Livenss atkal kļuva dzīvāks.

— Kā to ņem, profesor …

Liana arvien biežāk raudzījās pulkstenī.

— Ziniet, man gribētos ar jums pastrīdēties. — Livenss turpināja. — Atsevišķās detaļās un arī sakarā ar šo patiesību.

Es neizpratnē vēros viņā, plati iepletis acis.

Livenss viegli piesarka un pievērsās sievai, lai slēptu apmulsumu.

Ak kungs, vai tikai šī replika neatspoguļoja paša «reproducētā Birminga» loģiku? Kādi gan varētu būt viņa uzskati par patiesību? Ko tu neteiksi, mans teledubultnieks pretendē uz tiesībām izteikt savus uzskatus… Atceros, kā tajā nelaimīgajā vakarā, kad viņš kļuva par dzīvu būtni, es prātoju, ka nevienam nedrīkst uzspiest savus uzskatus … Un tagad šīs domas ir atradušas apstiprinājumu mana teledubultnieka pārspriedumos! Kas zina, varbūt viņa domāšanas veids arī pierāda, ka man taisnība… Bet varbūt mēs abi vienādi izprotam patiesības būtību …

Liana piecēlās.

— Mums laiks braukt.

Es gribēju piedāvāt Livensam savu automobili, cerēdams, ka tādā gadījumā man izdosies braukt kopā ar Liānu viņas mašīnā. Taču viņa klusi noteica:

— Denij… — un, atvainojusies dramaturgam un viņa sievai, atkal pievērsās man: — Vai jūs nevarētu veltīt man dažus mirkļus? Esiet tik labs, ieiesim otrā istabā. Man nepieciešama jūsu palīdzība.

— Atvainojiet, lūdzami, — es mulsi nomurmināju, steigdamies pakaļ Lianai.

Uztraukumā tikko nepaklupu, aizķēries aiz biezā paklāja, ko mēs

ar Liānu kādreiz —• cik sen atpakaļ tas bija! — iesaucām par mājas estrādi.

— Es ļoti priecājos, ka esi atnācis, Denij. Tu sen neesi mani pavadījis uz teātri.

— Tu taču labi zini, Liana, ka visas šīs dienas biju aizņemts …

— Par to es arī gribēju parunāt. Vai patiesi tev negribas dalīties ar mani, izkratīt sirdi?

— Es jau sen jūtu nepieciešamību pēc tā.

— Tu esi kļuvis ļoti savāds …

Es ne uz mirkli neaizmiršu, ka man katrā ziņā jāizdibina, ko viņa zina un ko vēl nezina. Kā gan lai Lianai visu izstāstu, ja mūsu rīcībā tikai nedaudzas minūtes?

— Vai esi vesels? — Liana līdzjūtīgi ievaicājās, uzmanīgi noņemdama diega galu no manas žaketes atloka.

Es uzreiz jutu atvieglojumu kā cilvēks, kuram tikko izvilkta dziļi ierauta skabarga. Lianas rokas maigais pieskāriens ne tikai atņēma sāpes, bet arī lika notrīsēt manai sirdij. Tomēr dīvainā briesmu priekšnojauta mani neatstāja.

— Liana! Tev nevajag braukt uz teātri!

— Kā tad tā?

— Tas ir bīstami! Tu taču zini, kāda nelaime notikusi ar Nilu?

— Pagaidi, bet tas taču nesaskan ar to, ko tu teici?!

— Neatceros, ko teicu, — es mēģināju izlocīties.

— … Ka jebkuras nepatikšanas ir sīkums, salīdzinot ar kara šausmām.

— Kad es to teicu?

Liana izmisumā lauzīja rokas.

— Redzi, Denij! Mums nopietni jāizrunājas. Es vairs tā nespēju! Visa šī nenoteiktība … Vēl vakar tu teici…

«Tātad vakar viņa satikusies ar teledubult- nieku!»

— … ka mums jāsarauj visas saites. Tu biji tāds dīvains … Starp citu, arī tagad tu esi bāls.

— Liana, es teicu, ka mums jāšķiras?

Viņa palika nepielūdzama.

— Tu to zini tikpat labi kā es. Ko tur vēl sacīt, lai notiek, kā tu vēlies, Denij. Man ir diezgan.

— Tev diezgan?

Mani jautājumi nepavisam neskanēja asprātīgi, taču katrs, kurš spējīgs kaut uz

mirkli iedomāties sevi manā vietā, sapratīs, kādā stāvoklī biju nonācis.

— Paklausies, Denij. Vēl vakar tu apgalvoji, ka gatavojies doties

uz Jaunatnes klubu un tādēļ nevarēsi mani pavadīt uz teātri, bet šodien pēkšņi maini savu lēmumu… Ko tas viss nozīmē?

— Vai esi pārliecināta, ka es gatavojos doties uz Jaunatnes klubu?

— Nē, es to izdomāju!

«Iznāk, ka «reproducētais Birmings» šodien ir kaut kur aizņemts un tātad es varu Liānu pavadīt uz teātri. Bet kāpēc viņš grib pamest Liānu? Vai viņu vada pienākuma apziņa vai greizsirdība?»

— Tici man, Liana, — es atbildēju, — ka to visu dara cits, «reproducētais Birmings».

Taču mani vārdi izskanēja tik gurdi un neskaidri, ka Liana, jau iedama laukā no istabas, tos nesadzirdēja.

3

Pēc izskaidrošanās ar Liānu es ilgi nevarēju norimt. Mierīgākā noskaņojumā es diez vai riskētu rādīties publiskās vietās tādā

reizē, kad mans teledubultnieks, staigādams brīvībā, varēja pēkšņi jebkur ierasties vienlaicīgi ar mani. Nemaz nav jābūt gaišreģim, lai paredzētu, kādas bīstamas sekas var būt mūsu «līdzāspastāvēšanai», vēl jo vairāk tādēļ, ka man bijis pārāk daudz iespēju pārbaudīt, cik glumi ir reportieri, kuru netrūkst nekur. Neslēpšu — es jau paredzēju, ka neizbēgamā izskaidrošanās ar Liānu, bez šaubām, būs grūta, taču nedomāju, ka tā beigsies tik muļķīgi. Turklāt vēl… Lai lasītājs nedomā, ka tā ir tukša plātīšanās, taču manī modās kaut kāda neizprotama stūrgalvība, vēlēšanās rīkoties par spīti visam. Lai notiek kas notikdams! Kāds nepārvarams spēks virzīja mani pretī bargajai īstenībai. Bet varbūt te lauzās uz āru apslēptā vēlēšanās pierādīt, ka reproducētais cilvēks — ir reāls fakts!

Jā, negaisa mākoņi acīm redzami sabiezēja, arvien skaidrāk bija jūtams, ka pret mani gatavojas sazvērestība. Kā citādi lai izskaidro valdības stūrgalvīgo klusuciešanu?

Uz mirkli man pat iešāvās prātā: un ja nu teledubultniekam ir izdevies pārliecināt valdību, ka īstais Birmings ir tieši viņš, nevis es. Mūs taču pēc ārējām pazīmēm nav iespējams atšķirt vienu no otra… Ko iesākt, ja viņa

mērķtiecīgā taktika — neatlaidīgi uzdoties par televīzijas ceļā reproducētā cilvēka izgudrotāju — būtu guvusi panākumus?

Viens bija skaidrs: man viņš par katru cenu jāatmasko! Lai to varētu izdarīt, pats izgudrošanas fakts jānodod atklātībai. Vienīgi es varu pierādīt, ka šis otrs Birmings, kurš vairs nevienam nepakļaujas, ir dumpinieks. Pie joda, es taču pats pretēji varas iestāžu aizliegumam biju pametis mājas! Tad jau iznāk, ka arī es esmu dumpinieks?

Mani ārkārtīgi pārsteidza un dziļi aizkustināja tas, ka simtiem cilvēku negaidot sniedza savu atbalstu. Nils Kersens, kurš, domājams, bija arestēts savu antimilitāro uzskatu dēļ, dramaturgs Livenss, arī

studenti, ar kuriem es sastapos parkā, — ar kādu pacilātību viņi visi iesaistījās cīņā «manā» pusē! Arī Liana, ar kuru mēs bijām tik muļķīgā kārtā «izšķīrušies», acīm redzot, ne tikai aiz personiskajām simpātijām vien bija nolēmusi piedalīties publiskajā diskusijā, kurai vajadzēja notikt šovakar teātri. Cilvēkam, kas nodevies zinātnei, pati diskusijas tēma «Māksla un miera problēma» šķiet visai miglaina. Ko lai dara, dzīve nereti mūs, neizdibinātās patiesības meklētājus, pakļauj bar

giem pārbaudījumiem. Vai tad es pats dedzīgi neilgojos atklāt patiesību? Un skumīgā atziņa, ka pārāk lielas cerības dzīvē nekad nepiepildās, ka visa dzīve ir nebeidzama netaisnību virkne, — vai tas neizraisa vilšanās sajūtu? Kas gan cits, ja ne kliedzoša netaisnība ir dotā vārda laušana, un vai ir taisnīgiprasīt no kāda uzticību?

Baidos, ka man vispār neizdosies atcerēties, par ko mēs ar Livensu runājām ceļā uz teātri. Atminos, ka Livensa kundze brauca Lianas mašīnā. Tā, bez šaubām, Liana iekārtoja tīšām. Interesanti, vai man izdosies vismaz starpbrīdī palikt ar viņu vienatnē? Viņa kaut kādā veidā jānomierina. Bet ko gan īsti nozīmē nomierināt? Vai tad mūsu izšķiršanās simptomi neparādījās jau sen pirms visa šī notikuma? Protams, es viņu mīlēju… Kāpēc gan bija iznācis tik nejauki? Mēs nebijām spējuši ievirzīt savu dzīvi pareizā gultnē…

… Kad es, piebraucis pie teātra, izkāpu no mašīnas, man bija visai drūma sejas izteiksme. Laikam pareizāk būtu bijis teikt, ka

manai sejai bija uzspiests «drūma svinīguma zīmogs». Tā izteicās kāds labvēlīgs un taisnīgs žurnālists, kura reportāžu man izdevās izlasīt vēlāk. Lianas mašīna apstājās pie dienesta ieejas — to parasti izmantoja aktieri. Ar Livensa kundzi mums bija norunāts satikties benuāra ložā.

Teātra foajē telpā, kur mēs iegājām kopā ar Livensu, nevilšus uzmanību saistīja sasprindzinājums un reizē arī pacilātība. Atmosfēra, kas valdīja teātrī, nepavisam neatgādināja parasto, kad publikas vairums bija smalkās vakara tualetēs tērpti pāri, kas cienīgi pastaigājās pa foajē. Šodien teātri pildīja nemierīga, trokšņaina jaunatne. Pat es ievēroju, ka šeit, acīm redzot, sastopami īsti tautas masu pārstāvji. Jaunatne, neatzīdama nekādas ceremonijas, aplenca mūs ciešā lokā un, dedzīgi sveikdama, skaļi aplaudēja. Livenss jūsmīgi atņēma sveicienus, smaidīja, māja ar rokām un brīdi pa brīdim ar triumfējošu skatienu noraudzījās manī.

Pēc tam jaunie cilvēki pieklājīgi pašķīrās, palaizdami mūs tālāk. Pa platajām kāpnēm, kas bija noklātas ar purpurkrāsas celiņu, mēs netraucēti uzkāpām beletāžā, ko rotāja koka paneļi un spilgti apgaismoja kandelabri. Un tikai, kad Livenss laipni atvēra man ložas durvis, es atcerējos, ka nezinu pat viņa lugas nosaukumu. Interesanti zināt, cik tai cēlienu?

Līdz izrādes sākumam bija palikušas nedaudzas minūtes. Ieiedams

ložā, pēkšņi sāku justies kā politisks darbinieks, kas tikko atgriezies dzimtenē pēc ilgstošas emigrācijas un piepeši uzzinājis, ka ir kļuvis par valdības galvu. Aplausu vētra, ar kādu mani sagaidīja, skaidri liecināja, ka visas zāles uzmanību saista mūsu loža. Būdams satraukts un mazliet apdullis, es uzreiz nepamanīju, ka man blakus sēž Dotija Skota. Viņa sirsnīgi sasveicinājās ar mani, pēc tam laipni kā vecam paziņam pamāja ar galvu Livensam. Man gribējās viņu kaut kā uzmundrināt:

— Patiešām ļoti jūtu līdzi, Dotij…

Dotija nogludināja uz ceļgaliem kleitu.

— Paldies, profesor, jūsu advokāts izrādījās ar lielu pieredzi. Ļoti gudrs un enerģisks, bet, galvenais, ļoti pārdzīvo Nila nelaimi! Es viņam uzticos ne mazāk kā jums!

«Aha, «mans Birmings» sameklējis Nilam advokātu!»

— Ziniet, — Dotija turpināja, — viņš pret Nilu vērstos apvainojumus uzskata par smieklīgiem un apgalvo, ka tiesas izmeklēšana katrā ziņā vērsīsies pret pašiem apsūdzētājiem.

Neuzdrošinājos pavaicāt, par ko īsti Nilu apvaino, — ja jau «es» esmu sameklējis viņam advokātu, tad taču man visādā ziņā ari jābūt skaidrībā, par ko viņš arestēts. Es pat — tas nu nāca man pašam negaidot! — nosarku. Par laimi zālē pēkšņi nodzisa gaisma un visu apņēma glābēja tumsa.

Ja kāds būtu man ievaicājies par šovakar skatāmās Livensa lugas saturu, es būtu nonācis sprukās. Izrādīja «Tālo klajumu». Tiklab dramaturgs, kā arī inscenētājs bija izvirzījuši sev mērķi iedarboties uz skatītājiem drīzāk emocionālā nekā intelektuālā veidā.

Izrādes laikā mani pārņēma izjūtas, kādas parasti pārdzīvoju, klausoties mūziku. Šīs izjūtas modināja atmiņas, lika domās atdzīvoties pagātnes ainām. Iespējams, ka, šādi uztverot mākslu, nevar gūt visaugstāko mākslinieciskо baudījumu, tomēr, lai nu Livenss man piedod, šoreiz es nebiju noskaņots vērīgi sekot notikumiem uz skatuves. Lugas galvenā tēma bija romantiska mīlestība, kas radusies kādā vientuļā meža klajumā un pēc tam tikusi aizmirsta. Meklēdami pazaudēto laimi, varoņi laužas caur meža biezokņiem, kas simbolizē dzīves burzmu. Mani mazliet pārsteidza tas, ka tieši šāda luga izraudzīta vakaram, ko noslēgs politiskas uzstāšanās. Acīm redzot, Livenss vēl nebija paspējis uzrakstīt politisku lugu, ko idejiski būtu ietekmējis «reproducētais Birmings». Taču iespējams, ka es pārspīlēju, un tas viss nemaz tā nebija.

Mani aizrāva Lianas spēle, un es nenovērsu no viņas acu. Iekšējas pārliecības pilnā balss, kustību plastiskums un aktrises izteiksmīgie žesti saistīja visas zāles uzmanību. Uz skatuves viņa bija neierobežota valdniece, krasi izcēlās savu partneru vidū, nebūt nenobīdī- dama tos pie malas. Un, ja luga mani savaldzināja, tad par to jāpateicas

vispirms Lianas iespaidīgajam tēlojumam. Likās, ka viņa spēlē vienīgi man. Ar savas varones vārdiem aktrise it kā stāstīja man savas apslēptās domas, un es, elpu aizturējis, baidījos palaist garām kaut vārdiņu.

Toreiz, kad liktenis mani saveda kopā ar Liānu, man šķita, ka jaunība jau pagājusi. Un tikai tagad, pavēršot skatienu atpakaļ, es pārliecinājos,, ka naivais uzskats par jaunību, kas aizgājusi uz neatgriešanos, kā parasti mēdz domāt agrā jaunībā, ir dziļi maldīgs.

Vai gan bieži negadās, ka, domās pārstaigājot savu dzīves ceļu, cilvēks saprot, cik aplami viņš dažos dzīves brīžos sevi uzskatījis par vecu, jo laime toreiz vēl ir bijusi iespējama … Paies kāds laiciņš un cilvēks sapratīs, ka toreiz viņš nemaz nav bijis tik vecs. Bet tad teiks atkal: «Toreiz gan es vēl biju spēka vīrs! Nu tā vairs nav! …»

Un tā paiet dzīve. Vai tiešām viss jau garām, cilvēks sev vaicā? Tiesa, esmu ieguvis plašu slavu, dzīve bijusi man labvēlīga, un steigā pagājušie gadi varētu likties laimīgi, ja nebūtu mocošo ilgu pēc kaut kā neikdienišķa, nepiepildāma … Pēc kā tad es ilgojos? Cilvēks nespēj tikt vaļā pats no sevis. No sava «es» nekur nevar aizbēgt. Ja nu reiz daba cilvēku apveltījusi ar noslēgtu raksturu, tad vientulības sajūta viņu neatstās nekur, viņš no tās nevarēs tikt vaļā pat īstu draugu pulkā, neko te neiespēs pat viskvēlākā abpusējā mīla!

Kur gan tā rodas, šī vientulība? Varbūt no nepārvaramām alkām pēc pilnības? Cilvēks arvien tiecas pēc bezgalīgā, tomēr beidzot spiests atzīt, ka ir tikai sīks smilšu graudiņš bezgalības plašumos, kas ir un paliek tam nesasniedzami… Kā lai to saprot? Vai tā būtu doma par savu niecīgumu? Varbūt gan… Toreiz Liana it kā nojauta nepacietību, kas mani tirdīja, apslēpto vēlēšanos aizbēgt, lai glābtos. Cilvēks taču dažbrīd pārliecinās, ka nav iespējams aizbēgt pašam no sevis, un tad nonāk izmisumā, no kura nav izejas.

Mazais, nemājīgais augšstāva dzīvoklis, kur es toreiz mitinājos, atstāja bēdīgu, pat drūmu iespaidu, kaut arī līdzekļu man netrūka, un es pilnīgi būtu varējis iekārtoties ar visām ērtībām. Taču man tas nemaz nebija ienācis prātā. Reiz mani apciemoja Liana, kas toreiz vēl bija iesācēja, tomēr jau talantīga provinces teātra aktrise, uz kuru lika cerības. Viņa pārmeta: «Tu dzīvo kā tāds caurbraucējs! Kāpēc gan tu nevarētu iekārtoties mājīgāk?» Nākošajā reizē viņa atnesa gaumīgus pārklājus, skaistas vāzes, nez kādas statuetes un pat lielisku gravīru, cerēdama kaut nedaudz izdaiļot manu pieticīgo mājokli. Patiesi, «… kā tāds caurbraucējs». Kālab dzīve ievirzās tā, ka es arvien izrādos par pagaidu iemītnieku? Lai kur es atrastos, viss ātri apnīk un mani velk uz citu vietu. Taču ari tur viss kļūst garlaicīgs, gribas būt vēl kur citur, un viss sākas no jauna, it kā būtu iespējams, ka man kādreiz izdosies atrasties vienlaicīgi «visur» un tad rimties! Smagā bezpalīdzības sajūta, apziņa, ka esmu vientuļš un pilnīgi izolēts no pārējās pasaules,

sagādāja man nemitīgas mokas…

Piepeši es atguvos un bez kāda sakara ar iepriekšējo atcerējos savu teledubultnieku. Tiklīdz biju viņu iedomājies, mani pārņēma līksme un garīgs mundrums. Un ja nu esmu uzsācis cīņu pret viņu tikai tādēļ, ka viņa izturēšanās likusi man pieņemt kaut kādu lēmumu?

4

— Patīk? — Livenss manu domī- gumu izskaidroja pēc sava ieskata. Nu protams, autoram taču piedodama neapzināta godkāre.

— Nav slikti, — es atteicu diezgan atturīgi, izvairīdamies runāt par sīkumiem un pārspriest lugas labās īpašības, lai nekristu kaunā un nenonāktu neveiklā stāvoklī. Turklāt es arī vēlējos ātrāk tikt pie Lianas.

Diemžēl man neizdevās pie viņas nokļūt.

Publika, draudzīgi aplaudējot, ilgi nelaida nost no skatuves izrādes dalībniekus. Sevišķi daudz aplausu izpelnījās Liana. Pēc tam, man par lielu pārsteigumu, aizkars neaizvērās, bet uz skatuves tika iznests garš galds, pie kura tāpat kostīmos sasēdās visi, kas spēlēja lugā.

— Mans dārgais, tevi gaida, — Livensa kundze pievērsās vīram.

— Jā, jā, — Livenss sāka rosīties un pagriezās pret mani: — Cienījamo profesor, man jāiet uz skatuvi. Pēc manām domām tur jābūt arī jums.

— Kā, vai tad jau cauri? — es nomurmināju, neuzdrošinādamies vaicāt, vai patiešām izrāde jau beigusies.

— Ko jūs ar to gribat teikt? — Livenss jutās pārsteigts.

— Cik nemanot paskrējis laiks, — biju spiests atbildēt.

Livenss apmierināti pasmaidīja. Acīm redzot, viņš manus vārdus uztvēra kā komplimentu.

Es uzmetu skatienu Dotij ai Skotai, cerēdams vēlreiz izbaudīt to miera sajūtu, kas plūda no viņas un bija mani tik ļoti pārsteigusi brīdī, kad mēs sastapāmies. Un pēkšņi man iešāvās prātā laimīga doma: ja es negribu pavisam izšķirties ar Liānu un pazaudēt to šajā milzīgajā ļaužu pūlī, vai tad nebūtu labāk turēties viņas tuvumā? Lianas uz skatuves nebija. Kas zina, vai pēc disputa izdosies šādā drūzmā aizspraukties pie viņas?

Es pamāju ar galvu, it kā atbildētu pats savām domām, un gandrīz tai pašā acumirklī zālē atskanēja skaļi saucieni:

— Birmingu prezidijā!

Ko man atlika darīt? «Būs milzīgs skandāls. Laikam gan nevajadzēja braukt šurp,» galvā pavīdēja doma, bet pa to laiku Livenss nešaubīdamies veda mani cauri dienesta telpu līčloču labirintiem. Tikko izgājām uz skatuves, mani burtiski padarīja aklu prožektoru spilgtās ugunis. Par laimi kādam ienāca prātā tos nodzēst. Un nu jau zālē un uz skatuves valdīja vienmērīga, maiga gaisma.

Ak vai, mani nosēdināja blakus pilnīgi nepazīstamiem cilvēkiem. Turpretī Liana sēdēja galda viņā galā. Livenss mani čukstus iepazīstināja ar kaimiņiem. Izrādījās, ka sausnē- jais sirmgalvis kreisajā pusē bija teātra direktors. Pieklājīgi paspiedis mums rokas, viņš tūdaļ uzrunāja skatītājus. īsos vārdos viņš izteica savu prieku par to, ka viņam ir laime apsveikt izcilo miera cīnītāju, cienījamo profesoru Birmingu, «kura vārds vien jau izraisa jaunatnes sirdīs milzīgu pacilātību». Vārdu «pacilātība» viņš izrunāja mazliet patētiski, taču pilnīgi neliekuļoti.

Pēc viņa klātesošos «Jaunatnes padomes» vārdā sirsnīgi apsveica kāda jauna meitene. Paziņojusi sapulcei, ka debatēs pieteikušies vairāk nekā divdesmit cilvēku, viņa lūdza, lai runātāji stingri ievēro jautājuma būtību, jo jāatstāj laiks Livensa kunga galavārdam. Pēc tam viņa atklāja diskusiju, kas veltīta dramaturga Livensa lugai un mākslas un miera problēmas savstarpējiem sakariem.

Lielu rosību izraisīja jau pats pirmais runātājs. Tas bija kāds slaids, kalsnējs jauneklis, kurš runāja tieši no galerijas. Laikam gan viņš tur atradās pašā pēdējā rindā, un skatītājiem, kas sēdēja parterā, vajadzēja bez mitas staipīt kaklus, lai kaut nedaudz dabūtu viņu redzēt. Droši vien tādēļ, ka pats runātājs sēdēja kaut kur zem griestiem, viņa skaļā balss izskanēja sevišķi dobji un visa runa iznāca īpaši svinīga. Arī man neizdevās jaunekli saskatīt, kamēr tas nebija panācies uz priekšu. Atspiedies ar rokām pret augšējā balkona barjeru kā kapteinis pret kaujas kuģa pieturi, viņš runāja skaļi un pārliecināti, ar bravūru, aiz kuras, acīm redzot, tika slēpts satraukums.

— Jauns, apdāvināts dzejnieks, — Livenss pačukstēja.

Aizbildinājies, ka viņš nebūt nevēloties nodarīt pāri citiem aktieriem un kaut kā mazināt viņu snieguma vērtību, dzejnieks nosauca Liānu par lieliskāko aktrisi, kādu viņam gadījies redzēt, bet pēc tam stājās pie jautājuma par mākslas un politikas savstarpējām attiecībām.

Vai tās viena otru neizslēdz? — viņš vaicāja auditorijai. Tad, palūdzis viņu atvainot, par cik, domājams, daudzi klātesošie nebūšot ar viņu vienis prātis, dzejnieks paziņoja, ka pēc viņa domām īstu mākslu varot radīt tikai lielas ciešanas, bet, ja tā, kāds liktenis tad sagaidot mākslu sabiedrībā, kas iznīcinās cilvēku ciešanas? Viņš pats, protams, esot kara pretinieks, «kādēļ arī piedaloties šajā disputā, taču viņš šauboties, vai tikai cilvēku gribasspēks nekļūšot vājāks, ja tiem ceļā vairs nebūšot draudīgo šķēršļu, un vai prieks būšot pilnīgs un neierobežots bez sava pretspēka — dvēseles ciešanām?

Jaunā dzejnieka vārdi izraisīja zālē dobju, sašutuma pilnu kurnēšanu. Tikko viņš bija beidzis, atskanēja rezervēti aplausi. Man šķita, it kā te izpaustos jauniešu patiesā vēlēšanās sākumā mierīgi un pēc iespējas ob- jektīvāk uzklausīt visus runātājus. Tā kā runātājs bija

skāris arī Lianas māksliniecisko sniegumu, tad priekšsēdētāja lūdza, lai aktrise atbild uz jautājumiem.

Liana uzkāpa tribīnē mazliet samulsusi. Viņa sāka runāt pusbalsī, nevis tā, kā parasti uz skatuves. Es vēroju, ka viņa cenšas ne ar ko neizcelties pārējo vidū: stājā nemanīja ne mazākās pozas vai mākslotības. Liana patiesi bija aizkustināta un atturīgi pateicās jaunajam dzejniekam par tik atzinīgu atsauksmi. Iepriekš atvainojusies, ka uz jautājumu atbildēs pēc sava ieskata tā, kā pati to izprot, Liana izteica bažas, ka diez vai viņas atbilde būšot īsti izsmeļoša.

— Esmu aktrise, un mans radošā darba cēliens teātrī ir jau krietni garš … Nezinu, vai mani sapratīs, taču kalpošanu mākslai, savu aktrises aicinājumu es nespēju iedomāties, nejūtot blakus drauga plecu, nejūtot vienprātību cilvēku starpā. Lai ticami izpildītu jebkuru lomu, aktierim ir nepieciešams pilnībā iedziļināties tēlā, sava varoņa psiholoģijā un iekšējā pasaulē, tam pilnībā jāiedzīvojas svešos likteņos. Esmu dziļi pārliecināta, ka skatītājs, atnācis teātrī un guvis no izrādes patiesu māksliniecisku baudījumu, nevilšus sāk simpatizēt lugas pozitīvajiem varoņiem un to pretiniekus uzskatīt par saviem ienaidniekiem. Mākslā solidaritāte ir visu svētumu svētums, tās dzīvinošā augsne. Aktieris un skatītājs vienādā mērā saplūst ar lugas varoņiem, jo šo varoņu likteņi, lai cik ļoti tie atšķirtos no paša aktiera vai skatītāja likteņa, tomēr ir īstā dzīve, bet visdažādāko cilvēku dzīves parādībās ir kaut kas radniecisks. Māksla — tā ir viena no lieliskākajām sabiedriskās solidaritātes izpausmes formām!

«Jā, patiesi jāatzīst, ka mans teledubultnieks tik īsā laika sprīdī jau guvis lieliskus panākumus!» — es nodomāju, klausīdamies Lianas vārdos. Un tomēr biju spiests atzīties, ka, lai arī Liana agrāk netika izteikusi noteiktus progresīvus uzskatus, pret savu aktrises aicinājumu viņa arvien bija izturējusies ļoti nopietni tieši tādēļ, ka notikumus uz skatuves patiesi uzskatīja par reālu dzīvi. Uz skatuves viņa katrreiz izgāja ar tādu sajūtu, it kā tur izšķirtos pasaules likteņi, tai skaitā arī viņas pašas liktenis.

Un tomēr, izdzirdis tagad no Lianas mutes

kolektīvisma un sabiedriskas solidaritātes ideju cildinājumu, jutos neveikli. Es iedomājos, ka viņa mazliet pārspīlē, runādama par to, kā viņa saliedējas ar varones tēlu, un par to, ka ir nepieciešams pilnīgi saplūst ar to. Tā nevarēja būt. Personībai jāsaglabā savas individuālās īpatnības, savi raksturīgie vaibsti, jāaizstāv sava vieta dzīvē.

Kad aplausi apklusa, Liana turpināja:

— Kas attiecas uz man uzdotā jautājuma otro pusi, tad, man šķiet, kalpošana mākslai patiešām ir nesaraujami saistīta ar ciešanām. Māksliniekam, kurš tiecas apgūt materiālu, katra mākslas darba reālo pamatu, un piešķirt tam kaut kādā veidā jaunu jēgu, ir jāpatērē daudz

pūļu. Materiāls slepus pretojas, izkustināt to no sākuma stāvokļa un piešķirt tam noteiktas formas ir ārkārtīgi grūts uzdevums.

Taču dabiski rodas jautājums: vai jaunā, harmoniskā sabiedrība liek māksliniekiem ceļā šķēršļus? Nē. Tieši otrādi. Jaunās sabiedriskās iekārtas apstākļos mākslinieka radošajām tieksmēm vai, ja vēlaties, radošajām mokām ir pavērts plašs ceļš. Tomēr esmu pārliecināta, — Lianas balsī ieskanējās valdzinošs iekšējās pārliecības spēks, — ka mākslinieciskā radīšana nav tikai dvēseles mokas vien, bet arī to šaubu pārvarēšana, kas tirda mākslinieku jaunrades procesa laikā. Jo vai tad cilvēkam nekļūst vieglāk, ja viņš var atklāt savu sirdi citiem? Prieks aug augumā, bet sāpes pierimst, līdzko mēs tajos dalāmies ar tuviem cilvēkiem. Patiesībā māksla jau ļoti sen, kopš pašiem tās pirmsākumiem, arvien ir centusies, lai cilvēku jūtas un pārdzīvojumi aizkustinātu sabiedrību, savaldzinātu to. — Šos vārdus teikdama, Liana pārlaida skatienu zālei.

Kaut arī pēdējās dienās es vairs ne par ko nebrīnījos, pārsteigums, kādu es izjutu, apslāpēja nemiera pilnās domas, un es pūlējos paturēt prātā Lianas negaidīti izteiktos uzskatus. Skatītāji, elpu aizturējuši, klausījās aktrises vārdos, viņus pilnīgi savā varā bija pārņēmusi tās kvēlā idejiskā pārliecība, degsme un bezgalīgā ticība savu uzskatu patiesīgumam.

— Tomēr nedrīkstam aizmirst, — Lianas balss ieskanējās ar jaunu spēku, — ka ir vēl citas mokas un ciešanas, manuprāt, nesalīdzināmi briesmīgākas un necilvēciskākas: līdz pat šim laikam taču vēl pastāv šķēršļi, kas neļauj brīvi izteikt mūsu jūtas, noskaņo

jumu un domas! … Vai gan var aizmirst cilvēkus, kas bez laika gājuši bojā drausmīgi nežēlīgos, asiņainos karos, kuri plosījušies visā cilvēces pastāvēšanas laikā? Kas mums devis tiesības aizmirst talantus, kuriem bijis lemts iznīkt vēl dīglī nabadzības un beztie- siskuma dēļ! Tādām ciešanām un mokām nedrīkst būt vietas cilvēku sabiedrībā!

Liana uz mirkli apklusa.

— Iedomājieties tikai, — viņa turpināja dziļi izjustā balsī, — kādas perspektīvas pavērsies mākslai tādā sabiedrībā, kur būs pilnīgi novērsts viss, kas ļauj izpausties zemiskiem, cilvēka necienīgiem instinktiem! Jaunā, harmoniskā cilvēku apvienībā viss kalpos citādāku jūtu, citu emociju un citādas gaumes ieaudzināšanai. Cilvēkos iesakņosies paši cēlākie morāles principi.

Liana apsēdās. Uz mirkli zālē iestājās saspringts klusums. Likās, kāds būtu iemetis naudas gabalu dziļā akā un tas strauji kristu lejup…

Es atkal iegrimu domas… Redz, ar kadu entuziasmu Liana aizstāv mana dubultnieka uzskatus, tā paša Birminga uzskatus, kurš patiesībā viņu pametis! Beidzot es sarūgtināts izvilku no kabatas piezīmju grāmatiņu,

izrāvu no tās lapu un steigā uzrakstīju pāris vārdu: «Liana, mums

steidzīgi jāparunājas. Nemūžam nespēšu no tevis šķirties, bez tevis es nevarētu dzīvot.» Salocījis zīmīti un lieliem burtiem uzrakstījis «Lianai Dianai», es piebīdīju papīriņu blakus sēdošajam direktoram, likdams saprast, ka lūdzu padot to tālāk. Students būdams, es tāpat lekciju laikā sarakstījos ar Lusiju.

5

Gaidīdams Lianas atbildi, es ik brīdi pametu acis uz savu kaimiņu. Pēkšņi dzirdēju kādu pieminam manu vārdu. Tai brīdī, šķiet, es būtu atdevis visu, lai tikai varētu palikt neviena nepamanīts, kā skatītājs kaut kur pašā pēdējā partera rindā! Ak vai, nebija lemts, ka šī vēlēšanās piepildās. Man bija vien jārunā …

Iegrimis smagās pārdomās, es uzreiz nevarēju saprast, par ko īsti runā garais, melnīgsnējais vīrietis, kura zemais, skaļais bass skanēja šurp no partera dziļumiem. «Interesanti tomēr, par ko īsti viņš runā?» es nemiera pilns nodomāju. «Kas zina, vai nenāksies atbildēt uz jautājumiem, ko nebūšu pat ļāgā dzirdējis.» Par laimi viss beidzās labi: runātājs savu domu formulēja pietiekami skaidri.

— Izmantodams gadījumu, — viņš paziņoja, — vispirms gribu apliecināt savu cieņu augsti godātajam profesoram Birmingam. Man un maniem biedriem gribētos zināt, kas tiek darīts, lai ātrāk atbrīvotu Nilu Kersenu un universitātes studentus, kas ietupināti aiz restēm? Mēs te spriedelējam par mākslu, par aktiera augsto aicinājumu, bet mūsu draugi pa to laiku nīkst cietumā. Skaidrs, ka mūsu iespējas ir stipri ierobežotas, taču tādēļ vēl jo vairāk vajag izmantot tās pilnīgi. Taisni tāpēc esmu ieradies šeit. Bez tam mēs nezinām, kādā veidā vajadzētu cīnīties, kādas metodes lietot? Es lasīju uzsaukumu, ko parakstījuši izcili progresīvi kultūras darbinieki, kuri aicina humānisma vārdā būt iecietīgiem un saprasties savā starpā. Tas ir lielisks dokuments! Bet ko lai dara tie, kam iespējas ir daudz ierobežotākas? Tā mēs savā uzņēmumā, kur no mums izspiež pēdējos spēkus, sarīkojām pusstundu ilgu brīdinājuma streiku. Tiesa gan, daži strādnieki nebija ar mieru streikot. Baidījās, ka tikai viņu vietās neieliek strādāt reproducētus cilvēkus. Lielākā daļa tomēr izturējās apzinīgi. Viņi gluži pareizi sprieda, ka tādā brīdī nedrīkst domāt tikai par sevi vien …

Strādnieku pārstāvja īso uzstāšanos zāle uzņēma ar piekrišanas saucieniem un draudzīgiem aplausiem. Līdzko tie beidzās, priekšsēdētāja paziņoja, ka vārds tiek dots profesoram Birmingam.

Es piecēlos. Tik tiešām, man nepavisam nav vēlēšanās ar atpakaļejošu datumu iztēlot sevi par varoni, atklāti sakot, tobrīd es sevi nolādēju, ka tik neapdomīgi biju ieradies teātrī! Tomēr atkāpties jau bija par vēlu — vajadzēja maksāt nodevas par paša neapdomību.

Pirms sāku runāt, es pa paradumam uzmanīgi pārlaidu acis auditorijai. Mans skatiens pievērsās Dotijai Skotai. Viņa sēdēja ložā, ar

visu augumu tiekdamās uz priekšu, viņas starojošās acis, kas cerību pilnas vērās manī, mirdzēja kā zvaigznes. «Nu, nu, vecais, dari nu, ko spēj, tikai nešauj pār strīpu!» — es uzmundrināju pats sevi.

Man šķita, klausītāji jutās mazliet vīlušies. Acīm redzot, tie bija gaidījuši dziļāku notikumu analīzi, pamatīgākus izskaidrojumus un norādījumus. Taču es, šķiet, sev neko nevaru pārmest. Godīgi atzīstoties, sākumā man gan iešāvās prātā: «Tā, nu es reiz pielikšu punktu, izstāstīšu visu un skaidri paziņošu, ka ir divi Birmingi, turklāt tas, kuru viņi uzskata par savu idejisko vadoni un domu pavēlnieku, nebūt neesmu es, bet mans teledubultnieks, un es viņa uzskatus neatbalstu.» Taču no šīs domas tūliņ atteicos. Varbūt es baidījos, ka šāds nobeigums varētu radīt publikā galīgu vilšanos, varbūt man gluži vienkārši pietrūka drosmes…

Kritiskā brīdī cilvēka smadzenes strādā drudžainā ātrumā, un tās pāris sekundes, kamēr es šaubījos, ko darīt, mocoši garas izlikās vienīgi man.

Es laikam pats sevi tiesāju pārāk bargi, jo pretēji tam, ko biju gaidījis, manus vārdus klātesošie uzņēma ar vētrainiem piekrišanas saucieniem. Baidos gan, ka pateicība par šiem panākumiem pienākas manam teledubultnie- kam. Publikas iztēle papildināja manus vārdus ar tām idejām, kuras viņš bija paguvis paust jau agrāk dažādās sapulcēs un mītiņos un par kurām es pats biju lasījis vienīgi avīzēs.

Tomēr atgriezīsimies pie manas runas. Sākumā biju apņēmies runāt vienīgi par Nila Kersena likteni un nemaz nepieskarties principiāliem ideoloģijas jautājumiem. Taču man tas neizdevās.

— Nilu Kersenu labi pazīstu kā apdāvinātu un pēc dabas klusu, jaunu zinātnieku, — tā es iesāku. Un, pateicis vēl pāris vārdus par viņa krietnumu un pozitīvajām īpašībām, turpināju: — Jau vairākkārt esmu uzsvēris, ka augstāk par visu vērtēju personības brīvību un uzskatu, ka ikvienam ir neatņemamas tiesības uz savu personisko pārliecību…

Es uz mirkli sastomījos, attapies, ka pats esmu negribot pārkāpis atļautās robežas. Mēģinādams kaut kā izķepuroties, turpināju spriedelēt, tādējādi tikai galīgi sarežģīdams jau tāpat nelādzīgo situāciju.

— … Tādēļ tagad man gribētos runāt ne tik daudz par Nila Kersena pārliecību, kā par citu, jo man šķiet, ka vienas personas brīvību nedrīkst aizstāvēt tā, ka aiz restēm nonāk kāds cits.

Šī frāze man nelikās pietiekami pārliecinoša, tādēļ es steidzos piebilst:

— Cietumā vajadzētu sēdēt slepkavām un laupītājiem!

Šos vārdus klausītāji laikam uztvēra pēc sava prāta, jo nodārdēja aplausu vētra.

Es turpināju:

— Cietumā vajadzētu ieslodzīt tos, kas tiecas sasniegt labklājību, gūt panākumus uz citu rēķina. Atkārtoju, es neticu, ka viena cilvēka personisko brīvību var nodrošināt, ierobežojot to citiem.

Pateicis šos vārdus, es devos uz savu vietu, visai zālei skanot vētrainās ovācijās, un apsēdos pie prezidija galda, ar mutautu slaucīdams nosvīdušo pieri. Un tikai pamanījis tālu zālē melnīgsnējo strādnieku, kurš runāja pirms manis, atcerējos, ka tā arī paliku neatbildējis uz viņa jautājumu par turpmākajām cīņas metodēm. Taču jutu, ka galvā nav nekādu domu un ka mani pārņēmis vājums, kā pēc tikko pārciestas novārdzinošas slimības, vēlējos vienīgi to, lai man blakus sēdētu Liana.

Teātra direktors droši vien jutās neveikli, jo es ik bridi pametu uz viņa pusi nepacietīgu skatienu, it kā viņš pats varētu uzrakstīt atbildi Lianas vietā. Vainas apziņā raudzīdamies uz mani un pat it kā sagumis, viņš ar visu savu ārieni tiecās pateikt: «Nu, ko lai dara?» Kā gan viņš atplauka un, gaidīdams atzinību, daudznozīmīgi pavērās manī, — sak, neesmu vis pūlējies velti! — piebīdīdams man aploksni no galda viņa gala. Uz prāva formāta aploksnes (atceros — es pat pabrīnījos, kur Liana to dabūjusi, neaizejot prom no skatuves) lieliem drukātiem burtiem bija uzrakstīts: «Profesoram Birmingam, personiski. Pilnīgi konfidenciāli!»

Gaidītās Lianas zīmītes vietā aploksnē atradās divi no vakara avīzēm izgriezti raksti.

Ļ MICLAN'S TRIBUNE
DIVI BIRMINGI! KURS ĪSTAIS? ŠODIENAS MĪKLA!

Šodien ap astoņiem vakarā aculiecinieki redzējuši vienu un to pašu cilvēku vienlaikus divos dažādos pilsētas rajonos. Sis cilvēks bija profesors Birmings!

Kā kļuvis zināms, profesors Birmings izgājis no mājām ap pulksten septiņiem vakarā. Nacionālajā parkā viņam ceļā gadījusies demonstrantu kolona. Atsaukdamies uz laika trūkumu, profesors atteicies piedalīties disputā teātra «Orma» telpās, kurp devās studenti. Tā vietā viņš devās uz Jaunatnes klubu Rouzlaina laukumā, kur uzstājās ar runu, aicinādams jauniešus no dažādiem politiskiem grupējumiem «rīkoties vienoti». Mūsu korespondents nofotografējis profesoru Birmingu brīdī, kad tas, laipni smaidīdams, draudzīgi spieda roku kluba sekretāram. Tas notika bez ceturkšņa astoņos vakarā.

Un, lūk, otrs uzņēmums, kas izdarīts tajā pašā dienā: tas pats profesors Birmings, tikai nu jau pie teātra «Orma» ieejas. Smaidīdams viņš sveic pūli, kas pie teātra sapulcējies nepavisam ne aiz mīlestības pret mākslu.

Ari tas noticis bez ceturkšņa astoņos.

Tu, lasītāj, droši vien šai laikā ēdi vakariņas vai varbūt skatījies televīzijas pārraidi, nemaz nenojauzdams, ka tavs televizors ir kļuvis par trauksmes zvanu, kas vēstī lielas briesmas! Lai tad šis zvans ne tikai ceļ trauksmi, bet arī aicina bez vilcināšanās rīkoties.

Vai gan visdziļāko nožēlu nav pelnījis fakts, ka izcils zinātnieks, kurš pats pie sevis izmēģinājis jaunās ierīces spēku, kļuvis par sava atklājuma upuri? Un ja nu viņa radītais teledubultnieks pilnībā iemantojis zinātnieka prātu un pieredzi, vai tad var galvot, lasītāj, ka rīt viņš nesāk daudzos eksemplāros reproducēt tevi vai mani? Nevienam taču nav zināms, kur viņš nobēdzinājis savas noslēpumainās biotelekameras!

Piesargies, lasītāj, jebkurā brīdī tu vari kļūt par mākslīgo cilvēku upuri! Ar savu viltīgo propagandu tie tevi tiecas sakūdīt pret sevi pašu! Nepieļauj to!

MICLAN'S FUTURE
VAI NEBŪTU LAIKS ATSAUKT PILNĪGI NEPAMATOTOS APGALVOJUMUS PAR PROFESORA BIRMINGA SAJUKŠANU PRATA? VALDĪBA NONĀKUSI GRŪTĪBĀS!

Kā kļuvis zināms, Denijs Birmings spīdoši atspēkojis versiju, kas neatlaidīgi izplatās valstī, ka viņš būtu it kā sajucis prātā. Mēs uzskatām, ka viņš reproducējis pats sevi un radījis savu teledubultnieku, lai pierādītu, ka viņa izgudrojums nebūt nav slimas fantāzijas auglis, nedz arī liecina par tieksmi izsmiet Bodienas pretkara kongresu. Diez vai vēl kāds šaubās, ka Birminga izgudrojums ir nevis tukša izdoma, bet visreālākā īstenība. Tieši tā zinātnieks cenšas pievērst mūsu uzmanību patiesajām briesmām, kas draud visai cilvēcei, ja teledubultniekus sāks izmantot militārām vajadzībām. Nu jau kļuvis skaidrs: valdības taktika cietusi pilnīgu krahu; Birmings nav sajucis prātā. Valdībai vairs neizdosies izvairīties no atbildes: vai tā ir gatava dot garantiju, ka šo izcilo mūsdienu zinātnes atklājumu neizmantos militāriem mērķiem?

Pār vienu no avīžu virsrakstiem bija steigšus plašā rokrakstā uzrakstīts: «Profesor, jums draud briesmas! Dotija».

Tā, nu manas bažas bija piepildījušās. Es, protams, zināju, ka mēs varam vienā laikā parādīties dažādās vietās. Taču es cerēju, ka galu galā visi notikumi pavērsīsies par labu man un visiem kļūs skaidri redzams, ka īstais Birmings esmu es. Bet nu reportieri apgalvo, ka tieši es, nevis mans teledubultnieks, esot devies uz Jaunatnes klubu Kreti prospektā! Mēs bijām sajaukti, iespējams, ka tas noticis nejauši, tomēr visdrīzāk gan ar iepriekšēju nodomu! …

«Valdība nonākusi grūtībās …» Līdz šim varas iestādes centās izgudrojumu noklusēt, bet tagad pēkšņi sacēlušas trauksmi! Laikam gan tās vispār nebija domājušas arestēt «reproducēto Birmingu», kamēr es pastāvīgi sēdēju mājās? Tad, lūk, kā! Tām interesēja noskaidrot, kā viņš izturēsies brīvībā! Tādēļ viss tika vilkts garumā. Tagad man kļuva skaidrs, ko tās bija gribējušas panākt. Jau agrāk, kad mani izsauca pie ministra, jutu, ka man neuzticas. Uz mani aizdomīgi noskatījās, kad lietoju izteicienus, kas atgādināja tele- dubultnieka vārdus… Tātad, ja mans dubultnieks ir tik dumpīgi noskaņots, viņi arī mani uzskata par neuzticamu! Man ienāca prātā izveicīgā gaišzaļā

sporta mašīna .,.

Bet es biju tik naivs un uzskatīju, ka rīkojos patstāvīgi, kad uz savu galvu atstāju mājas un nolēmu atšķetināt šo samezgloto kamolu! Pārbaudot izrādās, ka īstenībā esmu rīkojies kāda cita interesēs. «Apsveicam, dārgo profesor, jūs esat radījis brīnišķīgu konstrukciju,.lieliski vadāmu ierīci! …»

Es vai slāpu nost aiz niknuma. Tad redz, ko pastrādājis mans dārgais dubultnieks! Vai gan viņš nav visu manu likstu un nelaimju vaininieks?! Tieši viņa neremdināmās aktivitātes dēļ mūs vēl arvien jauc vienu ar otru. No Nacionālā parka uz Jaunatnes klubu taču nebūt nebraucu es. Es devos šurp, uz teātri, bet tas otrs Birmings tikmēr vazāja aiz deguna detektīvus un reportierus! Protams, viņš jau ne ar ko neriskē, par visu norēķināties vajadzēs man!

Atvainojies par piepešo aiziešanu un pusbalsī atvadījies no Livensa, es paspiedu roku teātra direktoram un steidzos uz dienesta izeju.

6

Par katru cenu jāpārcērt šis Gor- dija mezgls. Bet ar ko lai iesāk? Varbūt aizbraukt uz ministra dzīvokli? Tiesa gan, bija jau vēls: pulkstenis nosita vienpadsmit. Taču vai gan tas varēja būt par šķērsli tik ārkārtējos apstākļos?

Un tomēr vispirms vajadzētu parunāt ar Liānu. Diez vai uz skatuves izdosies atrast tam piemērotu mirkli. Ko lai iesāk? «Pagaidīšu viņu ģērbtuvē» — es nolēmu. Galva dūca kā sakustināts bišu strops, domas šaudījās šurp un turp. Es visiem spēkiem centos atrast izeju no strupceļa …

Ģērbtuvē kā parasti rosījās Lianas kostīmu pārzine krustmāte Firra. Es izklaidīgi sasveicinājos ar viņu un pūlējos kaut kā atbildēt uz viņas tukšajiem jautājumiem. Taisni jābrīnās, kā es vēl spēju kaut ko saprast. Pēkšņi kostīmu pārzine pavēstīja:

— Ak, vecā Firra, ko jūs redzat savā priekšā, patiesībā nemaz nav šeit.

— Ko? … Kā tad tā? Krustmāt Firra …

Es jutos līdz sirds dziļumiem satriekts.

Viņa to pamanīja un sapņaini piebilda:

— Jā, jā, īstā Firra ir uz skatuves…

Es atviegloti nopūtos. Nu kā tad, krustmāte Firra taču kopš jaunības dienām sapņojusi kļūt par aktrisi. Droši vien viņa runāja tieši par to.

— Man ļoti žēl, krustmāmiņ Firra. Kas tad jūs kavēja kļūt par aktrisi?

Mana sarunu biedrene ironiski pavīpsnāja.

— Vai jūs, profesora kungs, esat kādreiz dzirdējis par tādām lietām kā mācību maksa? Teātra skolā …

Taču es vairs neklausījos viņas tērgāšanā un diezgan nepieklājīgi pārtraucu to:

— Krustmāt Firra, jūs laikam lasāt avīzes? — Uz galdiņa gulēja vesela kaudze jaunāko laikrakstu.

— Tikai ar acenēm. Kur gan esmu tās iegrūdusi?

Acīm redzot, disputs tuvojās beigām. Drīz drīz foajē un vestibilā saplūdīs ļaudis un agri vai vēlu uzzinās to, ko pagaidām zina tikai nedaudzi, tai skaitā arī Dotija Skota. Un ja tuvinieki un draugi aiz pieklājības klusēja, tad viss šis pūlis diez vai izrādīsies tik delikāts. Nāksies atbildēt uz tūkstošiem āķīgu jautājumu, pierādīt, ka tieši es esmu īstais Birmings, nevis kāds cits! Nu nē, to es nevēlos! Nav nekā pretīgāka par taisnošanos …

Bet prese! Pat viskaislīgākie lasītāji, kas parasti izēdas avīzei cauri no pirmās līdz pēdējai lappusei, diez vai spēs saprast, kādā stāvoklī atrodas cilvēks, kurš to, ko «vjņš» darījis, uzzina no avīzēm. Taču šoreiz tas vēl nav viss… Krustmāte Firra turpināja kaut ko runāt, taču es viņā neklausījos. Drudžainā steigā pārlaidu acis avīžu slejām, lai noskaidrotu, ko vēl esmu «pastrādājis» un kā rīkoties tālāk.

Slabenden
AB| BIRMINGI IZRĀDĀS NEĪSTI! P. PLUTENA HIPOTĒZE — KOLEKTĪVAIS BIRMINGS

Satrauktie cilvēki visur cits citam jautā vienu un to pašu: kurš no abiem Birmingiem ir īstais — tas, kurš redzēts Jaunatnes klubā, vai tas, kurš ieradās «Orma» teātrī? Mēs griezāmies pie pazīstamā psihologa P. Plutena ar lūgumu pastāstīt, vai ir iespējams izdarīt kādus secinājumus, ņemot vērā tās ziņas, kādas ir pieejamas par profesora Birminga dzīvi, izturēšanos, domāšanas veidu. Uz mūsu korespondenta jautājumu psihologs atbildēja sekojošo:

— Pēc manām domām nevienu no viņiem nevar uzskatīt par īstu, jo abi ir publiski paziņojuši savus kolek- tīvistu uzskatus. Man radušās aizdomas par ko citu. Mēs visi zinām, ka profesoram Birmingam arvien piemitusi zināma tieksme pēc vientulības. Tāpēc es domāju, kaut arī man, protams, nav precīzu ziņu, ka profesors Birmings sen vairs neatrodas Miklanā.

— Tātad jūs pieņemat, ka viņš vada savas telepār- raides no kādas citas teritorijas?

— Fakti ļoti pārliecinoši pierādījuši, ka cilvēku patiesi ir iespējams reproducēt. Diezin vai citādi mēs būtu varējuši vienā laikā dažādās vietās redzēt divus Birmingus.

— Kā jūs domājat, vai profesors Birmings patiešām ir pārdevis savu izgudrojumu kādai citai valstij?

— Es aplūkoju parādības no psiholoģijas viedokļa. Pretizlūkošanas dienests jums droši vien varētu sniegt daudz sensacionālākas ziņas. Taču, cik es pazīstu Denij u Birmingu, viņš visdrīzāk būs apmeties kādā neapdzīvotā salā okeāna vidū. Tur, jūras dzelmju drošā aizsegā, zinātnieks iekārtojis savas speciālās laboratorijas un studijas, no turienes viņš droši vien ari vada televīzijas pārraides.

— Kādā nolūkā tad Birmings to dara?

— Ja jums interesē psiholoģiskie motīvi, tad tie, acīm redzot, ir tādi, ka profesors Birmings, mocīdamies nošķirtībā, tādā veidā kliedē savu vientulību. Ja ir pierādīts, ka eksistē divi Birmingi, tad, dabiski, var ari pieļaut, ka to skaits ir vēl lielāks — un, protams, vairāki teledubultnieki profesoram varēja noderēt par biedriem. Nav tomēr izslēgts, ka vēlāk tie negaidot ieguva pārāk lielu patstāvību un pilnīgi atšķīrās nost. Taču šai jautājumā es neesmu kompetents. Pieņemu, ka ilgas pēc dzimtenes pamudināja dažus teiedubultniekus atgriezties

Miklanā.

— Kā jūs izskaidrojat teledubultnieku kolektīvisma tendences?

— Pēc manām domām telecilvēku sociālpolitiskos uzskatus nedrīkst izskaidrot tikai ar viņu mehānisko būtību vien. Es uzskatu, ka šīs, kā jūs sakāt, kolektīvisma tendences nosaka gluži vienkārši tas, ka pēc vienas shēmas reproducēti vairāki teledubultnieki. Tai pašā laikā īstais profesors Birmings ir izcila, vienreizīga personība ar spilgti izteiktu individualitāti. Tieši tādēļ starp viņu un viņa teledubultniekiem neizbēgami bija jāizceļas pretrunām.

9Zapper
DUMPĪGO TELECILVĒKU NODEVĪBA!

Miklanas tautai draud briesmas: profesors Birmings pazudis, taču viņš atstājis valstī savus teiedubultniekus.

Kurš var apgalvot, Ka tie nav pārgājuši mūsu varbūtējo ienaidnieku pusē un tagad neizmanto mākslīgā ceļā iepotētās zināšanas pret Miklanas sabiedrību? Izvirzās vēl cita visai satraucoša versija: iespējams, ka daži teledubultnieki darbojas komunistiskās zemes Ferlenas teritorijā. Mākslīgi radītie cilvēki izveduši ārpus valsts robežām mūsu dzimtenes izcilā dēla dižo izgudrojumu!

BIOTELEPRODUCĒŠANAS NOSLĒPUMS KOLEKTĪVISTU ROKAS!

Sīkumus Ferlenas prese nepublicē. Taču pazīstamā Ferlenas mākslas zinātnieka Bjurija Blonska izteicieni ļauj izdarīt zināmus secinājumus. Viņš jau septembra sākumā rakstīja: «Salapa neoplastiskās gleznas pelnījušas visplašāko atzinību, tās iezīmē jaunu virzienu Ferlenas tēlotājā mākslā.» Bet dažas nedēļas vēlāk, kad Salapa gleznu izstāde bija galīgi nokritizēta, Blon- skis apgalvoja gluži pretējo: «Salapa triepumi nav nekas cits kā kaitīgs mēģinājums iedzīvināt mūsu mākslā jau sen novecojušu, izvirtušu stilu. Viņa māksliniecisk paņēmiena lētums ir skaidri saskatāms — tā nav māksla, bet tīrās aplamības!»

Skaidrs, ka šādu pretrunīgu novērtējumu nevarēja dot viena un tā pati persona. Tas nozīmē, ka ir vismaz divi cilvēki ar uzvārdu Blonskis, bet, ja ņem vērā vēl citus augstāk minētā kritiķa dotos vērtējumus, tad var secināt, ka šādu cilvēku ir daudz vairāk. Diez vai drīkstam vairs šaubīties par to, ka Blonskis ir ticis daudzkārtīgi reproducēts! Vēl ļaunāk — Ferlenas valdība guvusi iespēju vismaz desmitkārt palielināt savu bruņoto spēku skaitlisko sastāvu! …

Cik ilgi gan mēs vilcināsimies palielināt savus militāros spēkus?

MICLAN'S FUTURE
VISPASAULES KOSMISKAS KOMITEJAS PRIEKŠSĒDĒTAJA GENADĪJA GORONOVA PAZIŅOJUMS

Nesen izlasīju kādu zinātnisku rakstu, kura autors izsaka bažas par zemeslodes pārapdzīvotību. Pēc viņa aprēķiniem piecpadsmit gadu laikā mūsu planētas iedzīvotāju skaits dubultosies, un šim faktam būs neparedzētas sekas, kas apdraudēs visu cilvēci. Autors tālāk apgalvo, ka pat intensīva lauksaimniecības produktu ražošana, izmantojot modernās mašīnas un vislabāko agrotehniku, nespēs pilnīgi apmierināt vairāk nekā 6 miljardu cilvēku prasības pēc pārtikas pat tad, ja rēķinās ar visiem mūsdienu ķīmijas sasniegumiem. Pēc maniem ieskatiem raksta autors šo problēmu iztirzā pārāk šaurā skatījumā. Ja to aplūko no cita viedokļa, tad cilvēces likteņi parādās gluži savādākā gaismā. Ar to es domāju neierobežotās iespējas, kas slēpjas Visuma izmantošanā. Ir labi zināms, ka uz dažām Saules sistēmas planētām, piemēram, uz Venēras un Marsa, iespējams dzīvot cilvēkiem. Zinātnes un tehnikas straujā attīstība, bez šaubām, paver reālas perspektīvas arī citu, pagaidām vēl nesasniedzamu un neatklātu, Saules sistēmas un tālāk arī Galaktikas planētu apgūšanai. Kā redzat, aplūkojot jautājumu šādā aspektā, bažas sagādā pavisam kas cits: izrādīsies, ka cilvēku ir pārāk maz, lai sekmīgi atrisinātu gigantiskos uzdevumus, kādi izvirzīsies cilvēcei! Tādēļ arī es un mani kolēģi zinātniskajā darbā ar tādu entuziasmu apsveicam profesora Birminga vēsturisko atklājumu. Es uzsveru — vēstu- nsko, šī vārda burtiskajā nozīmē. Ko šis atklājums dos? Ar reproducēto cilvēku palīdzību mēs varēsim iekarot kosmosu un apgūt jaunas planētas. Iedomājieties, ka mums ir izdevies nogādāt vairākas kosmiskās stacijas uz kādas planētas, teiksim, uz Marsa, apgādājot tās ar materiāliem un visu nepieciešamo, lai varētu uzbūvēt Birminga sistēmas telestudijas un bioiekārtas. Ja pēc Birminga metodes reproducētu divdesmit vai trīsdesmit cilvēku, rastos iespēja kolonizēt milzīgas Marsa platības un pārvērst tās auglīgos laukos, bet visu šo noslēpumaino un līdz šim neaizsniegto planētu padarīt par Zemes filiāli! Patiesi, ja cilvēki iemācīsies pēc savas vēlēšanās reproducēt paši sevi neierobežotā skaitā, tad cilvēce teorētiski būs spējīga pakļaut sev nepārredzamos kosmosa plašumus, pat vēl aiz Saules sistēmas robežām! Mēs dzīvojam brīnišķīgajā izcilu zinātnisku atklājumu un kosmosa iekarošanas laikmetā! Nešaubos, ka mums ļoti drīz būs prieks sagaidīt profesoru Birmingu savā vidū. Tuvākajā Vispasaules kosmiskās komitejas zinātniskajā sesijā mēs ceram

profesoru sirsnīgi apsveikt ar izcilo atklājumu, kas aizsāks jaunu ēru cilvēces vēsturē.

CHRONICLE TELEDUBULTNIEKI — ĀRZEMJU AĢENTU KARA MINISTRIJA PASTIPRINA PRETGAISA AIZSARDZTBU1

Daudzi pēdējā laikā konstatēti fakti apstiprina versiju, ka profesora Birminga teiedubultniekus un viņu piekritējus mūsu zemē iesūta no Ferlenas. Šīs valsts stratoplāni izmet Miklanas teritorijā aģentus televīzijas iekārtu veidā, un pēc tam Ferlenas slepenajās telestudijās tiek ieslēgta aparatūra, kas translē biotelepār- raides. Lai darītu galu ārzemju aģentu kaitnieciskajai darbībai un nodrošinātu iedzīvotājiem mieru, kara ministrija devusi pavēli aviācijas izlūkdienesta iznīcinātāju eskadriļām, atombumbvedējiem, raķešu nesējām lidmašīnām, kā arī pretraķešu aizsardzības baterijām pastiprināt modrību un aizsargāt mūsu dzimtenes gaisa plašumu neaizskaramību. Sakarā ar pēkšņa uzbrukuma draudiem izsludināta steidzīga kara gaisa spēku rezerves virsnieku mobilizācija.

MIKLANIESI, ESIET MODRU

PARĀDĪJUSIES CILVĒKU LAUPĪTĀJI!

KUR ATRODAS PROFESORS BIRMINGS?

Mūsu zemē iekļuvuši ārzemju aģenti! Un, kas visbīstamākais, — tie līdzinās mūsu brāļiem, dēliem, draugiem, kaimiņiem, mūsu durvju sargiem vai sētniekiem kā ūdens lāse ūdens lāsei… Kā gan tas bijis iespējams? Ļoti vienkārši: Ferlenas izlūkdienests nolaupa mūsu tautas brāļus un pakļauj tos īpašai ideoloģiskai apstrādei, lai pēc tam ar retranslācijas metodi iesūtītu mūsu zemē viņu teiedubultniekus! Pēc šādas nežēlīgas psiholoģiskas apstrādes mākslīgie cilvēki kļūst spējīgi lietot visādus līdzekļus un bez sirdsapziņas pārmetumiem visrafinētākā veidā kūda cilvēkus un veic neģēlīgu graujošu darbību. Ka augstāk minētais ir taisnība, to neapgāžami pierāda ārkārtējais gadījums Hanstonā.

ĻAUNPRĀTĪGS UZBRUKUMS HANSTONĀ!

Pagājušajā ceturtdienā Hanstona iegrima necaurredzamā oktobra tumsā. Kas gan nenotiek nakts tumsas aizsegā! Pilsētas ziemeļu daļā, kas izvietojusies augstienē, iedzīvotājus naktī pēkšņi pamodināja izmisīgi kliedzieni un vaimanas. Tie skanēja no Tillija Runa krodziņa puses. Saimnieces izmisīgajām vaimanām un viņas vīra skaļajiem lāstiem pa vidu jaucās sieviešu raudas. Kaimiņi atsteigušies ieraudzīja neparastu ainu. Pie otrā stāva loga bija pieslietas kāpnes, uz kuru

augšējā kāpiena stāvēja cilvēks garā lietusmētelī, turēdams uz rokām kādu meiteni. Viņš kategoriski atteicās kāpt lejā. Pārbiedētā meiča — tā izrādījās gaišmatainā Gi- zena — aiz bailēm bija gandrīz vai zaudējusi samaņu un bezspēcīgi noliekusi galvu uz laupītāja pleca. No Tillija Runa negantajām lamām kaimiņi ar lielām pūlēm izdibināja, ka viņa meitu mēģinājuši nolaupīt. Patiešām, netālu stāvēja diezgan vecmodīgs vaļējais auto, kurā pēc zinātāju domām bija ierīkots spēcīgs reaktīvais motors. «Tik un tā jūsu meita būs mana!» — nekaunīgi apgalvojis laupītājs. Meitene šausmās bija zaudējusi valodu. ..

Sašutušajiem kaimiņiem tomēr izdevās nolaist lejup kāpnes un notvert gangsteri, kurš sāka apgalvot, ka esot atbraucis uz Hanstonu no tālienes un īstenībā strādājot par montētāju uz elektrolīnijas. Kvartāla iedzīvotāji, kas šo cilvēku nekad agrāk nebija redzējuši, tomēr ir pārliecināti, ka nepazīstamais laupītājs lietusmētelī nav nekas cits kā ārzemju aģents, kas mēģinājis labi audzināto meiteni ar varu nogādāt slepenā komunistu telestudijā. Šī mīklainā notikuma izmeklēšana uzdota drošības orgāniem.

Viss notikušais dod mums pamatu domāt, ka arī profesoru Birmingu nolaupījuši Ferlenas aģenti, bet no rūpīgi konspirētajām studijām, kas izvietotas komunistiskās impērijas milzīgajā teritorijā, tie reproducējuši uz musu zemi profesora teiedubultniekus!

Jā … Diez vai Lianai nāks par labu, ja pēc visa tā viņu redzēs manā sabiedrībā! Jau tāpat viņai bijis pietiekami daudz nepatikšanu. Nekavējoties jātiek pie ministra. Galvenais — nepamanītam nokļūt līdz mašīnai, tur varēs aizvilkt priekšā aizkariņus. Ātrāk, kamēr nav beidzies disputs! Jā, bet kā lai pierāda ministram, ka tieši es esmu īstais Birmings? Beidzamos vārdus es, acīm redzot, izkliedzu, jo krustmāte Firra izbailēs pavērās manī platām acīm.

Rokā ir! Personas apliecība! Manam tele- dubultniekam taču nav nekādu dokumentu! Un es sāku drudžainā ātrumā rakņāties pa kabatām.

Nolādēts! Man nebija klāt nekādu dokumentu. Tie bija palikuši žaketē, ko novilku, pirms braucu uz pilsētu.

Ātrāk mājup! Kavēties vairs nedrīkst!

7

Kamēr nokļuvu mājās, nervu saspīlējums pieauga līdz galējai robežai. Nervi saspringti kā stīgas, kas ik brīdi var pārtrūkt. Un detonators tomēr iedarbojās: nogranda sprādziens. Nebiju vēl paguvis atvērt sava kabineta durvis, kad jau piepeši izdzirdu «viņa» balsi.

Savu paša balsi. Viss pēdējo dienu sasprindzinājums mirklī izzuda. Baigās priekšnojautas pagaisa bez pēdām. Kaut kur izkūpēja nomāktība, pat nogurums nebija vairs tik ļoti jūtams … Mani pārņēma tāda noskaņa, it kā būtu pagājusi secen neizbēgama nelaime, un nu var brīvi atvilkt elpu.

— Varbūt cigareti? — teledubultnieks pieklājīgi piedāvāja.

Mēs stāvējām, nenolaizdami viens no otra ciešos, saspringtos skatienus.

— Nē, pateicos, — es atturīgi atbildēju.

— Kā vēlaties, — viņš noteica tikpat pieklājīgi, aizsizdams etviju.

Sākumā nesaskatīju savā dubultniekā nekādu dīvainību, ne mazāko pazīmju, ka viņā kaut kas būtu mākslīgs, lai gan, jāatzīstas, ka nopētīju tik vērīgi kā vēl nevienu savā mūžā.

— Jūs nepaņēmāt pats sev cigareti, — es piezīmēju, kaut agrāk diez vai būtu to ievērojis.

— Arī es nesmēķēju, — viņš gluži mierīgi paskaidroja.

«Ahā!» es ar ļaunu prieku nodomāju. «Tā jau ir pirmā loģiskā kļūda: nēsā līdzi etviju, bet nesmēķē!» Taču tūdaļ attapos: «Pie velna! Aparāts nespēj izdarīt loģisku kļūdu!»

Teledubultnieks nenovērsa no manis pētījošo skatienu. Viņš raudzījās manī ar tādu pašu ziņkāri kā es viņā.

— Etviju nēsāju līdzi tāpat vien, ja tā ir klāt, tad vieglāk sarunāties, — mans dubultnieks apgalvoja.

«Lūk, kāpēc etvija saistīja manu uzmanību: vizīte pie ministra … Etvija, ko atrada zem galdauta…»

— Nu, godātais, kādā notikumā tad jūs esat paredzējis mani tagad iejaukt? — es naidīgi pablenzu uz teledubultnieka pusi. Viņš acīm redzami nobālēja.

— Iespējams, ka jums, profesor, tas viss šķiet vienīgi uzjautrinošs notikums, taču man tā ir traģēdija. Jā, jā, traģēdija, kas man draud ar nāvi!

— Ar nāvi?

— Jūsu izgudrojums pārspējis visu gaidīto. Iedarbojoties biostrāvām, manas, ja tā varētu teikt, substances viela, kas sastāv no pārjutekliskām molekulām, spēj reproducēt visas emocijas, kādas piemīt cilvēkam. Tā ka no neizbēgamā nav iespējams izvairīties.

Tātad viņš tomēr atzīst, ka ir tikai zinātnieka radošas domas materializēts iemiesojums? Kādēļ tad viņš uzdevās par pašu izgudrotāju? Vai tiešām tādēļ, lai glābtos? Bet kāda tad ir viņa dzīve?

— Atklāti sakot, kāpēc mēs nevarētu apsēsties? — ar rūgtumu ierosināja mans dubultnieks.

Mēs apsēdāmies.

— Pēc manām domām mums būtu laiks … dažā ziņā izskaidroties, — es iesāku, viņu uzmundrinādams. Nezinu kādēļ man kļuva nabadziņa ļoti žēl. Kur pazudis mans niknums? Biju spējīgs dusmoties uz kuru katru, tikai ne uz viņu …

— Mans laiks drīz beidzas, — telecilvēks brīdināja.

Acīm redzot, viņš baidījās, ka es varētu viņu atvienot. Taču

visbrīnišķīgākais bija tas, ka ilgi gaidītā iespēja nu man vairs nelikās tik vilinoša. Domās es pūlējos sevi attaisnot: «Vispirms viņš pamatīgi jāizjautā, jānoskaidro, kas viņam zināms par «atdzīvo- šanās» sākotnējo momentu, un vispār viss jāuzzina. Interesanti, kādas «cilvēciskas jūtas», pēc viņa uzskatiem, ir bijušas visas viņa darbības dzinējspēks?»

— Jūs vēlaties iet projām? — es vaicāju.

«Reproducētā Birminga» acīs pavīdēja neslēpta interese, kamēr bālajai sejai tāpat kā līdz šim bija uzspiests dziļa domīguma un atsvešināšanās zīmogs.

— Vai tad jūs mani laidīsiet?

Es atbildēju izvairīgi:

— Līdz šim jūs man atļauju neesat prasījis.

Pēkšņi viņš piecēlās. Es izbijies pielēcu kājās līdz ar viņu.

— Redziet nu! Jūs velti bažījaties — es nespēju aiziet.

Sabāzis rokas kabatās un noliecis galvu, viņš skraidīja pa istabu uz priekšu un atpakaļ. Un es piepeši pavisam skaidri iztēlojos, ar kādu dedzību viņš runāja no Bodienas kongresa tribīnes!

Teledubultnieks turpināja:

— Ceru, ka jūs esat uzminējis, kādēļ es vēl arvien esmu brīvībā? Jūs taču par mani ziņojāt ministram. Valdības aģentiem izdevās tūdaļ nokļūt man uz pēdām. Viņi dienu un nakti bez mitas sekoja man, taču arestēt tomēr neuzdrošinājās.

— Kāpēc?

— Vai tad jūs domājat, ka ir tik vienkārši arestēt profesoru Birmingu? Ievērojamo zinātnieku, divkārtējo Nobeļa prēmijas laureātu, pasaules zinātnes lepnumu un nācijas mīluli? Pieņemsim, ka mani notvertu, bet jūs paliktu brīvībā. Tūdaļ būtu gluži skaidrs, ka eksistē divi Birmingi. Pēc tam, kad es Bo- dienā, visiem dzirdot, paziņoju, ka biotele- reprodukcijas ceļā ir iespējams radīt mākslīgu cilvēku, valdība nonāca grūtībās. Sākumā mēģināja izsludināt profesoru Birmingu par ārprātīgu. Valdošās aprindas par katru cenu gribēja noslēpt sabiedrībai jūsu izgudrojumu, atspēkot manu paziņojumu par to. Ja noskaidrotos, ka ir divi Birmingi, tad būtu pierādīts, ka teledubultnieks nav izdoma, bet reāls fakts. Un turklāt noskaidrotos, ka eksistē tieši divi Birmingi! … Vai nu jums skaidrs? Jūs, īsto Birmingu, viņi baidījās arestēt un tādēļ gaidīja, kamēr jums pietrūks pacietības un jūs iziesiet no mājām …

— Būtībā mani turēja mājas arestā.

•— Tieši tā! Par ko tad jūs apvainojat mani?

— Es neapvainoju, vienkārši gribu visu līdz galam noskaidrot. ..

— Ko tad jūs esat izdomājis?

— Visur to vien runā, ka neviens no mums neesot īsts. Ja jau esot viens mākslīgais cilvēks, tad to varot būt arī vairāk.

— Tur jau ir tā nelaime! Padomājiet tikai — jūsu paziņojums par izgudrojumu kā bumerangs vērsās pret jums pašiem! Varas iestādes par katru cenu grib novērst sabiedrības uzmanību no plāniem, kas pieņemti jau sen: izraisīt agresīvu karu, karu, kura ugunīs ies bojā miljoniem cilvēku dzīvību. Jūsu izgudrojums nāca īstajā laikā: tagad valdošās

* aprindas pūlas visus pārliecināt, ka starptautisko miera kustību vadot roboti! Cilvēki automāti, saprotat? Tautu grib iebaidīt ar šiem šausmoņiem!

Mirkli klusējis, viņš jau mierīgāk turpināja:

— Tagad viņi kliedz uz visiem stūriem, ka reproducētie cilvēki, turklāt vēl pavairoti neierobežotos daudzumos, ir pilnīgi iespējami! Taču tie slēpjot sevī nāves briesmas, tādēļ pret viņiem esot nepieciešams aizsargāties. Bet aizsargāties — tas nozīmē bruņoties!

— Iznāk, ka vienu un to pašu faktu var aplūkot dažādi, viss atkarīgs no tā, kāds izskaidrojums ir izdevīgāks, — es ironiski piezīmēju.

— Fakti, profesor, ir stūrgalvīgi, bet lētticīgus cilvēciņus gan vēl šobaltdien izdodas apmānīt. Starp citu, vai jūs nebūsiet pārsteigts, ja te pēkšņi parādīsies policijas aģenti? Viņi var ierasties kuru katru brīdi… Policijai tas pašlaik būtu ļoti izdevīgi: ir iespējams nošaut divus zaķus uzreiz — notvert abus Birmingus!

Man atkal pazibēja doma — vai nebūtu jāatvieno dubultnieks?

— Mans laiks tuvojas beigām, — viņš klusi teica. — Bet pagaidām esmu jūsu rīcībā!

— Piedodiet, ko nozīmē «tuvojas beigām»?

— Tieši to, ko es teicu.

— Nerunājiet mīklās!

— Labi, papūlēšos izskaidrot. Cilvēks dzīvo tik ilgi, kamēr atrod tam kādu jēgu …

— Tātad jūs neredzat dzīvei jēgu?

Dubultnieks tikko manāmi pamāja ar

galvu. «Ko tas nozīmē,» es apmulsu, «piekrišanu vai noraidījumu?»

— Cilvēkam katrā ziņā ir vajadzīgs kāds mērķis, viņam noteikti jādzīvo darbībā. Bet man nekas cits vairs neatliek kā nomirt. Un es miršu.

Šie pēdējie vārdi mani satrieca. Viņš neteica «pazudīšu» vai «noiešu no skatuves», — nē, viņš gluži skaidri sacīja: «Es miršu.»

— Klausieties, kādēļ jums jāmirst? Iekārtu jebkurā laikā var ieslēgt no jauna…

Reproducētais Birmings apsēdās.

— Jūs, profesor, vēl arvien negribat saprast, ka iekārtas jums vairs nav.

Es pat aizmiedzu acis.

— Notikusi absorbcija, tas ir, pilnīga uz- sūkšana, — viņš turpināja, nepievērsdams man uzmanības. — Biostrāvu iedarbības rezultātā viela, kas sastāv no pār jutekliskām molekulām, pieņēmusi cilvēka formu.

— Kādā veidā?

— To jūs zināt labāk, — teledubultnieks mierīgi atbildēja.

— Vai jūs gribat teikt, ka kopš tā kritiskā momenta jūs esat pilnvērtīga dzīva būtne? Citiem vārdiem sakot — cilvēks?

— Jūs neesat uzmanīgs. Es taču gluži skaidri teicu: biostrāvu iedarbības rezultātā pār jutekliskā viela pieņēma cilvēka formu. Viss pārējais radās nedaudz vēlāk. Lai jums būtu saprotama mana doma, es minēšu piemēru: kā jūs domājat, vai var uzskatīt par pilnvērtīgu cilvēku tikko piedzimušu mazuli, kura dzīvības procesu norisi sākumā nosaka vienīgi instinkti.

— Bez šaubām.

— Bet es taču nācu pasaulē jau kā pieaudzis cilvēks. Tādēļ es arī saku, ka mazbērna vecumā esmu bijis tikai dažas minūtes.

— Kā tad jūs varējāt secināt, ka… ar vārdu sakot, ka jūs neesat īsts, bet mākslīgi radīts Birmings?

— Es to nekad neesmu apgalvojis.

Mēs paskatījāmies viens otram acīs.

— Neesat apgalvojis?

— Nekad!

— Bet nupat taču jūs pavisam nepārprotami paziņojāt, ka, biostrāvām iedarbojoties, iekārta … tātad jūs esat tikai…

—- Jūs jaucat divas pavisam dažādas lietas. īstais Birmings esmu es.

Aiz niknuma es pielēcu kājās:

— Jūs laikam mani uzskatāt par manis paša izgatavoto aparātu!

— Profesor, nomierinieties …

Sasprindzinājis visus spēkus, es apvaldīju

dusmas.

— Klājiet vaļā …

— Pilnībā par dzīvu cilvēku es kļuvu tajā brīdī, kad jūs bijāt jūs pats, tas ir — īstais, nekādu nosacījumu nesaistītais Birmings. Šīs jūsu īstās rakstura īpašības es tad arī esmu mantojis.

Viņš apklusa un tikai lēni bungāja pa galdu, it kā negribēdams izpaust kādu slepenu domu.

— Beklahema klubā es jūsu vietā nolasīju lekciju tieši tā, — viņš beidzot teica, — kā lasītu arī jūs pats, ja vien būtu kaut nedaudz drosmīgāks. Tas gan laikam nav īstais vārds. Pareizāk sakot, ja jūs nebūtu tik ļoti noguris.

— Pagaidiet, pagaidiet, jūs taču tikko paziņojāt, ka savu raksturu esot pārņēmis no manis. Bet tobrīd, kad jūs «nācāt pasaulē», es patiešām biju ļoti noguris. Kā tad varēja gadīties, ka mans nogurums nepārgāja uz jums?

— Saprotu, profesor. Bet jūs taču bijāt noguris no savas pēdējā laika dzīves, kamēr es biju apņēmies sākt visu no jauna. Mūsu dzīves saista tikai viens vienīgs posms, proti, tas impulss, kuram pateicoties, jūs man devāt dzīvību. Saprotiet taču beidzot, ka es neesmu nekas cits kā vien akumulētās enerģijas sabiezējums. Arī mana jaunība izrādījās bezgala īsa. Kaut arī es domāju tāpat kā jūs, taču pasauli redzēju gaišās, varavīksnes krāsās, un tas lika manai sirdij satraukumā gaidīt kaut ko vēl neizjustu…

— Vai tas nozīmē, ka jūsu personā es redzu savu jaunību?

— Ja jaunības degsmi un ticību papildinātu ar bagātu dzīves pieredzi, tad varētu uzskatīt, ka manī tās abas sintezējušās. Jūs jautāsiet, ko es saprotu ar dzīves pieredzi? Manuprāt, tā ir tāda iespaidu un zināšanu summa, kas cilvēkam dod iespēju ticēt, ka dzīve patiesībā ir pārāk īsa un cilvēks gluži vienkārši nepagūst novecot.

Viņš atkal apklusa. Laikam vajadzēja kaut ko atbildēt, taču es vienkārši nezināju, kā lai iesāk runāt. Gluži apmulsis, es noteicu:

— Tagad gan es laikam labprāt uzsmēķētu kādu cigareti.

— Laipni lūdzu, — viņš tikpat pieklājīgi kā pirmīt pasniedza etviju.

Es aizsmēķēju. Teledubultnieks kāri noskatījās uz kūpošo cigareti.

«Akumulētas enerģijas sabiezējums…»

Mēs abi turpinājām klusēt.

8

Pirmais sāka runāt teledubultnieks.

— Mans neapzinātais stāvoklis turpinājās tikai pāris minūtes …

— Sakiet, kad jums radās doma, ka eksistē vēl viens Birmings? — Tagad es biju piesardzīgāks un rūpīgi izvēlējos vārdus.

— Es to zināju ne sliktāk par jums jau no paša savas apzinīgās eksistēšanas sākuma, — viņš mierīgi atbildēja. — Jūs taču nešaubījāties par tā eksistenci?

— Bet tad taču jums vajadzētu justies aizvainotam, ka jūs uzskata par ierīci…

— Nepavisam. Tieši otrādi, es to uztvēru kā kaut ko ārkārtīgi interesantu. Galu galā, — viņš kļuva rosīgāks, — cilvēks taču ir visbrīnišķīgākais un vispilnīgākais mehānisms, kādu vien radījusi daba. Un jums ar īpašas, ārkārtīgi oriģinālas metodes palīdzību ir izdevies nokopēt dabas radījumu. Taču es atkārtoju: nokopēt.

— Atļaušos piezīmēt, ka es arī agrāk izdarīju ar jums mēģinājuma seansus …

— Zinu.

— Kā jūs to uzzinājāt?

— No jūsu pierakstiem, aprēķiniem… un no jūsu pašu atmiņas.

— No manas atmiņas?

— Protams! Es taču jau reiz teicu: es esmu — jūs.

— Hm …

— Es saprotu jūsu noskaņojumu, profesor. Tik bieži jau cilvēkam negadās atklāti parunāties ar savu paša «es». Vai jūs ko gribējāt teikt?

— Kad notika reproducēšanas eksperimenti, tas ir …

— Pabeidziet savu domu.

— … aparāts arvien kopēja tikai to, ko es darīju telekameru priekšā. Lai kā es pūlējos, man neizdevās atrisināt problēmu, kā likt tam darboties pašam. Viss šķita ideāli noregulēts: biokameras darbojās lieliski, noraidīdamas centrālās nervu sistēmas biostrāvas. Uztveres aparāts ieguva jūsu ķermeņa kontūras, ārējo izskatu, taču spēju patstāvīgi just un domāt neieguva. Aparāts tikai mehāniski kopēja, tiesa gan, ārkārtīgi precīzi, tomēr tas arī bija viss.

— Tā ir, profesor, nevajag pārāk zemu novērtēt ari šo ārkārtīgi svarīgo, es pat teiktu, fenomenālo sasniegumu. Lai gan, taisnību sakot, ja domā par to, kādas sekas var būt jūsu lieliskajam atklājumam, tad kļūst baigi.

— Vilks ar ārā, lai cik es lauzu galvu, taču līdz šim nevaru aptvert, kas aparāta darbības pēdējā stadijā izraisīja tik negaidītas pārmaiņas!

— Baidos, ka neko lielu nevarēšu jums palīdzēt, jo es taču, gluži dabiski, neatceros pašu manas tapšanas mirkli. Nav ko slēpt, arī es esmu domājis par šo mīklu. Saprotu, profesor, cik ļoti esmu kaitējis visas problēmas atrisinājumam, paņemdams līdzi visus jūsu pierakstus un aprēķinus. Nenosodiet mani pārāk bargi, jo zinātkāre taču jaunībai ir raksturīga …

— Jāatzīstas atklāti, — es viņu pārtraucu, — ka arī pats degu ziņkārē. Un kā dzinēj suns sekoju katram jūsu solim, katrai rīcībai.

Teledubultnieks sadrūma.

— Tā vēl nebūtu liela nelaime, bet kad dzinēj sunim seko bruņoti policisti…

Man mute kļuva sausa.

— Jūsu ziņkārību es saprotu, — viņš turpināja. — Jūsos pamodās pastiprināta interese par savu paša dzīvi. Un šo interesi izraisīju es. Jā, es pats sev devu tādu uzdevumu un esmu izpildījis to.

— Kur tad jūs saskatāt dzīves jēgu?

Viņš uzmeta man asu skatienu.

— Jūs atkal runājat savu? Bet es uzskatīju, ka jums šis periods jau aiz muguras. Sakiet, profesor, kur jūs ņēmāt tādu skepticismu?

Jūsu priekšā sēž būtne, kurai par savu eksistenci jāpateicas jums! Saprotiet, vienīgi jums! Un vai daudz ko neliecina jau tas vien, ka šī būtne spriež ar jums par dzīves jēgu? Vai tiešām arī ar to vēl jums ir par maz?

Viņš piecēlās un piegāja pie loga. Es klusēdams gaidīju. Bridi domājis, dubultnieks lēnām pagriezās pret mani.

— Jums būtu laiks saprast, ka mūsu eksistences jēga ir pati dzīve. Bet par pilnvērtīgu, līksmu, cilvēka cienīgu dzīvi ir jācīnās. Cilvēkiem vajadzētu karot nevis citam ar citu, bet cīnīties par cilvēku labklājību visas cilvēces augstāko ideālu vārdā. Tā ir dzīves jēga.

Atbalstījis galvu pret durem, viņš apsēdas un ar visu augumu sasvērās uz priekšu, it kā gribētu izkustināt kādu smagumu. Pēc tam viņš atkal piecēlās un izslējās visā augumā.

— Piedodiet, es mazliet aizrāvos. Tomēr, ja atļaujat, es turpināšu. Mēs drīz beigsim. Jums nav skaidrs, kā es ieguvu patstāvību. Vai atceraties, kā eksperimentējot jūs. allaž koncentrējāt visu uzmanību vienam konkrētam uzdevumam? Šādā nolūkā jūs lasījāt speciālo literatūru, prātojāt, kā atrisināt zinātnisko problēmu, un konsultējāt savus

līdzstrādniekus. Un tikai tajā brīdī, kad es «kļuvu dzīvs», jūs uz mirkli nebijāt tik ļoti nodevies vienam mērķim vien. Jūsu prāts un griba nebija koncentrējušies kādai noteiktai problēmai, jūs prātojāt par dzīves jēgu vispār un par savas dzīves jēgu it īpaši. Vārdu sakot, jūsu domas lidoja tālumā.

— Vai jūs ar nolūku uzsverat «lidoja tālumā»?

— Jā.

— Tātad tieši tā ir izskaidrojams, ka jūs pats kaut kur «lidinājāties»?

— Tā ir.

Teledubultnieka sejai pārlaidās ēna, bet tikko manāmais smaids šķita skumīgs.

— Vai nu jūs nomierinājāties, profesor? Esat beidzot sapratis manas izcelšanās jēgu?

— Ne gluži.

— Tai brīdī jūs atminējāties senu dienu notikumus, atcerējāties visu pārdzīvoto … Tieši šādā stāvoklī jūs sākāt pārraidīt man savu smadzeņu biostrāvas. Vai atceraties telerekordieri?

— Protams.

— Pirms sākāt programmēt savu lekciju, jūs ieslēdzāt telerekordieri. Vai tā bija?

— Gluži pareizi. Gribēju fiksēt attēlu.

— Redziet nu! Tas izdevās,.jūs paši par to pārliecinājāties. Un tātad otrs faktors, kas noteica neparasto efektu un kas dod atslēgu atminējumam, — ir telerekordieris. Kad jūs ieslēdzāt programmatisko

ierīci, man vajadzēja pazust no ekrāna. Vai tā bija?

— Jā, jā … viss skaidrs!

— Taču tas nenotika, jo telerekordiera lentē fiksētais attēls tika pakļauts pārraidāmo biostrāvu iedarbībai.

Es nodzēsu cigareti. No tabakas dūmiem mutē bija rūgtena garša, nebiju radis smēķēt, tādēļ uznāca nelabums. Tieši tāpat kā toreiz, kad es kā desmitgadīgs puišelis biju sadomājis, tēvam nezinot, pieliekamajā uzsmēķēt, taču mani notvēra nozieguma vietā. Vēl šodien atceros viņa vārdus: «N-nu, jaunais cilvēk, — viņš sacīja, — cigarete negaršo? Tad varbūt pamēģināsim Havannas cigāru? …»

— Šķiet, es tagad saprotu, kāpēc jūs nolēmāt sākt nevienlīdzīgo cīņu, taču… — es sastomījos.

— Turpiniet, — teledubultnieks aicināja.

— Neapvainojieties, taču kolektīvisma ideja … Neatceros, ka man jaunībā būtu bijuši tamlīdzīgi uzskati.

— Kolektīvisma vai arī komunisma ideja ir tādas sabiedriskās iekārtas ideāls, kas dibinās uz tiesībās vienlīdzīgu sabiedrības locekļu solidaritāti un vienprātību.

— Bet vienprātība, tas ir, pilnīga uzskatu identitāte… vai tā cilvēkus nepadarīs par automātiem? Ceru, jūs saprotat, ko gribu teikt? Lūdzu, nedomājiet, ka runāju par jums: man nepavisam negribētos jūs aizvainot.

— Nekas. Mēs taču jau noskaidrojām, ka būtībā esmu tikai jūsu radošā enerģija akumulētā veidā, tātad esmu spējīgs aplūkot arī šo problēmu no zinātnes viedokļa. Jūs, profesor, protams, esat kaut kas mazāks un reizē arī lielāks par mani… Jūs vēl neesat nonācis līdz racionāli organizētas sabiedrības idejas izpratnei, taču jau apzināties, ka dažos noteiktos jautājumos nav pieļaujami dažādi uzskati un izskaidrojumi.

— Piedodiet, bet kā gan var runāt par harmonisku saskaņu cilvēku starpā, ja katram indivīdam ir citādākas vēlēšanās un tieksmes? Vai tad šīs dažbrīd tieši pretējās individuālās intereses galu galā nenonāks līdz neizbēgamai sadursmei? Kas gan sagaida atsevišķu indivīdu tādā sabiedrībā, kur cilvēku atšķirīgās vēlēšanās un tieksmes būs nonivelētas?

Teledubultnieks uz mirkli nolaida acis, it kā cenzdamies noslēpt no manis savu pētījošo skatienu.

— Cilvēkam savas vēlēšanās pa lielākai daļai tieši tādēļ neizdodas piepildīt, — viņš iebilda, — ka ļaudis, kā jūs pareizi aizrādījāt, bieži vien stājas cits citam ceļā. Ikdienas dzīves drūzmā viņi ar elkoņiem lauž sev ceļu uz gardo pīrāgu, pūlēdamies nolauzt pēc iespējas lielāku gabalu. Ko visu gan cilvēks nav spējīgs izdarīt, pašlabuma skubināts! Tas neapstādamies sabradās savu tuvāko un, ja vajadzīgs, pat pilnīgi iznīcinās to. Katrs tiecas pēc labākas dzīves. Vai

tad tas ir nedabiski?

— Protams, nē.

— Bet ja cilvēks sapratīs, ka ir tikai viens ceļš uz patiesi laimīgu dzīvi — apvienošanās un solidaritāte? Ja tas apzināsies, ka bez personiskās brīvības nav un nevar būt pilnvērtīgas dzīves? Saprotiet, pilnvērtīgas!

— Jā, — es domīgi noteicu un, brīdi klusējis, piebildu: — Un tomēr es uzskatu, ka jūsu viedoklis ir mazliet ideālistisks.

— Ko jūs ar to domājat?

— Jūs neņemat vērā tādu ļoti svarīgu faktoru kā cilvēka daba.

— Vai patiešām manai atmiņai piemistu kāds trūkums?

Un viņš pusbalsī pateica dažus vārdus. Pirmajā mirklī man šķita, it kā būtu pārklausījies. Taču viņš gluži skaidri atkārtoja: «N-nu, jaunais cilvēk, cigarete negaršo? Tad varbūt pamēģināsim Havannas cigāru?»

Es nesapratu, ko lai atbild, un tikai noteicu:

— Tātad jūs… meklējat ideālas cilvēku savstarpējās attiecības …

Teledubultnieks mani pārtrauca:

— Bet vai tad jūs neesat ideālists? Vai jums tiešām nav nekādu ideālu? Vientulība arī ir sava veida ideāls. Cilvēks noslēdzas pats sevī un mēģina dzīvot saskaņā ar saviem ideāliem atrautībā no apkārtnes. Viņš dzīvo vientuļi, izvairīdamies no sabiedriskās dzīves un ikdienas burzmas. Vai varbūt jūs patiesi ticat, ka nepavisam nelīdzināties man? Starp mums gan tiešām ir būtiska atšķirība: jūsu ideālisms ir nepamatots. Jo vairāk cilvēks noslēdzas sevī, jo bezpalīdzīgāks tas kļūst, ir lielākā mērā atkarīgs no citiem un tam vairāk vajadzīgs citu atbalsts. Vientulība un ilgas pēc cilvēkiem — tās ir esamības divas pretējās puses. Tikai vientulība ir visai riskants ceļš, kam var būt liktenīgas sekas. Tā nesniedz apmierinājumu.

Pēkšņi viņš plati iepleta acis, it kā negaidot atcerējies kaut ko ļoti svarīgu.

— Man uznāca nepārvarama vēlēšanās izdarīt kaut ko tādu, ko vēl nekad neesmu darījis, — viņš negaidot sacīja.

— Piemēram, ko?

— Pats īsti nezinu. Varbūt izdzert kausu veca, laba vīna. Vai varbūt nosnausties kādu stundiņu atzveltnes krēslā. Vai arī pastaigāties kopā ar kādu, ieelpot svaigu gaisu … Varbūt izsmēķēt kādu cigareti. Vārdu sakot, mācas virsū visādas neapzinātas vēlēšanās … Cik ātri paskrējis laiks! Atmiņā taču tas viss saglabājies vienīgi man …

Viņš brīdi klusēja.

— Kā šodien atceros tabakas aromātu un pieliekamā patīkamo vēsumu, dzīvokļa mājīguma izjūtu…

Mani no jauna pārņēma neveiklības sajūta, kādu biju izjutis teātrī, runājot ar Dotij u par Nilu. Tomēr šoreiz tā nebija tik asi jūtama. Sirds bija nemiera pilna. Nāca prātā teledubultnieka vārdi: «Jūs, profesor, esat

kaut kas mazāks un reizē arī lielāks par mani.»

Viņš piecēlās un paraudzījās pulkstenī kā cilvēks, kas cieši apņēmies saņemt sevi rokās.

Jutu, ka vajadzētu viņam kaut ko pateikt.

— Jums vēl daudz kas priekšā … gan paspēsiet atgūt visu ko …

— Jūs tā domājat? — viņš skeptiski vaicāja.

«Velns un elle! Izturas kā uz nāvi notiesātais,» es noskaitos. «It kā es būtu bende, kam jāizpilda spriedums!»

— Paklausieties, vai tikai jūs nedomājat, ka es jūs atvienošu… gluži vienkārši izslēgšu dzīvu cilvēku?

Viņa sejai pārslīdēja tikko pamanāms rūgts smaids.

— Jūs, profesor, esat aizmirsis, ka tas vairs nav iespējams.

— Sasodīts, kāpēc tad jūs krītat izmisumā? Kas jums par nelādzīgu paradumu činkstēt?

Nu viņa smīns kļuva atklāti ironisks.

— Kā jums radušās tādas domas? Tas man nenāk ne prātā. Vienkārši esmu noguris. Ak kungs, vai tad jūs tiešām neesat sapratis, par ko es visu laiku runāju? Enerģija izbeidzas.

Drīz būs izsīkuši visi mani resursi. Vai, pēc jūsu domām, es tiešām ar to niecīgo biostrāvu krājumiņu, kas man vēl atlicis, varu nodzīvot tikpat ilgi kā jūs? Tikai pašas dabas radīts cilvēks spēj nepārtraukti ražot biostrāvas. Pirmoreiz nonācu izmisumā banketa laikā. Iedomājieties, es taču nevaru ēst, kaut arī ēdiena garšu mutē jūtu! Vēlāk pieradu un atrunājos, ka nejūtos labi. Kad visa pilsēta iegrima miegā, arī man acis vērās ciet, jo mani pārņēma agrāko laiku atmiņas par saldo miegu un patīkamajiem sapņiem …

Tad tur tā nelaime! Manas neskaidrās bažas bija pilnīgi attaisnojušās: izrādījās, ka «reproducētais Birmings» nav bioloģiska, bet gan enerģētiska būtne! Jā, īstenība reizēm apgāž visu mūsu abstrakto zinātnisko izdomu.

— Viss man ir iespiedies atmiņā, vienīgi noguruma sajūta man nebija pazīstama, —• viņš turpināja. — Ko lai dara, nu esmu iepazinis arī to.

— Birming, — es viņu pirmoreiz nosaucu uzvārdā.

Bija dīvaini izrunāt pašam savu uzvārdu, taču man neatlika citas iespējas. Viņš mani tomēr saprata bez vārdiem.

— Jums, profesor, jāatceras, ka es nemiršu tā, kā parasti mirst cilvēki. Mana centrālā nervu sistēma nepazīst nāvi. Ja gribētu izteikties skaidrāk — jūs turpināsiet to, ar ko es beigšu …

— Vai esat par to pārliecināts?

— Protams. Jo jūs — tas taču esmu es. Visa jūsu pēdējo dienu izturēšanās lieku reizi apliecina, cik patiess ir enerģijas nezūdamības likums. Man izdevies jūs pārliecināt, ar to nu ari mana misija beigusies. Bet, kas attiecas uz mani pašu… Kādu laiku pēc «nāves» es atkal atgūšu agrāko veidu: pārvērtīšos par aparātu. Ja šāda metamorfoza izraisa jūsos šausmas, tad atcerieties, ka ari miris ķermenis atstāj nepatīkamu iespaidu. Tā nav nejaušība, ka Lunaparka apmeklētājiem skelets iedveš šausmas. Tā tas mēdz būt, profesor. Nāve mūs baida jau ar savu ārieni vien. Mans «skelets» tomēr nedaudz atšķirsies no parastajiem. Tieši tas noderēs par jūsu alibi izšķirošo, lietišķo pierādījumu … Jums jāpaliek brīvībā …

Viņš apklusa.

Gribēju viņam pateikt, ka vēl viss nav zaudēts, kad pēkšņi lejā atskanēja troksnis.

Dubultnieks daudznozīmīgi paskatījās: «Viņi jau klāt.»

Istabā ienāca policijas inspektors ar sirmām ūsām. Pienācis pie manis, viņš stingri paziņoja:

— Jus esat arestets.

— Uz kāda pamata?

— Tāda ir pavēle.

— Es esmu Denijs Birmings.

— Jūs gribat teikt — reproducētais Denijs Birmings.

— Nē, īstais… — Es sastomījos. Inspektoram tas nepalika nepamanīts. Viņš piemiedza acis:

— Tātad?

— Atkārtoju — es esmu īstais Denijs Birmings.

— Kur tad ir jūsu dubultnieks?

Te nu es ievēroju, ka tas bija bez pēdām pazudis, iekritis kā akā!

Policijas inspektoram nenāca ne prātā, ka noticis kaut kas neparasts …

9

Pirms turpinām publicēt profesora Birminga memuārus, uzskatām, ka ir vietā — galvenokārt ārzemju lasītāju dēļ— pievienot papildu nodaļu, kas sastāvēs no Miklanas presē publicētajiem rakstiem un dažiem dokumentiem. Šī nodaļa var dot uzskatāmu priekšstatu par mākslīgi sakurināto kara psihozi.

BIOROBOTI KONGRESA PILS PRIEKŠA

Šodien ap pusdienas laiku galvaspilsētas iedzīvotāji kļuva par kāda neparasta notikuma lieciniekiem. Kongresa ēkas priekšā sapulcējās milzīgs pūlis, kas pieprasīja nekavējoties atbrīvot profesoru Birmingu. Lai maskētos, demonstranti, protams, apgalvoja, ka viņi cīnās par īstā Birminga brīvību. Bet vai tad nav skaidrs, ka slavenais zinātnieks, pārliecināts patiesās brīvības piekritējs, nekad nebūtu atbalstījis nemiera cēlējus? Valstiski domājošām Miklanas aprindām vēl lieku reizi bija iespējams pārliecināties par biorobotu necienīgo izturēšanos. Sadumpojušies pret savu radītāju un nelikumīgi piesavinājušies viņa izgudrojumu, Pseidobirmingi, domājams ar biotelekameru palīdzību novērojuši viņa arestēšanu, pēc tam pavairojuši savus piekritējus un aizsūtījuši tos uz Kongresa pili!

(MICLAN'S TRIBUNE, 1968. g. 8. oktobrī)
NEUZTICĪBAS VOTUMS VALDĪBAI!

Jau pašā pirmajā dienā, apspriežot budžeta asignējumus, kongresa sēdē norisinājās vētrainas scēnas. Šorīt premjerministrs izklāstīja valdības jauno bruņošanās programmu, kurā viņš cīnās par to, ka ir nepieciešams ievērojami palielināt asignējumus militāriem mērķiem:

«Kopš kāda laika mums ir skaidri zināms, ka ferle- nieši atklājuši noslēpumu, kā pavairot cilvēkus ar biotelereproducēšanas metodi. Šis fakts liek mums būt uzmanīgiem un spiež Miklanas valdību strauji palielināt bruņošanās izdevumus. Šodien vairs nepietiek ar to vien, ka mums ir ierīces raķešu uztveršanai un super- raķete, kas ar savu graujošo spēku pārspēj visus līdz šim pazīstamos šī briesmīgā ieroča tipus un ir apgādāta ar ārkārtīgi spēcīgu kodoltermisku uzgali! Es atkārtoju, ka visa tā ir par maz! Ja komunistiem paliks dzīvs kaut viens vienīgs cilvēks, viņš varēs sevi reproducēt neierobežotā skaitā, lietojot izgudrojumu, kas ir nozagts mūsu tautas brālim!»

Tiesa gan, premjeram bija jāatzīst, ka līdz šim Miklanas pretizlūkošanas dienests nevarot droši apgalvot, ka Ferlenā ir bioteleiekārta. Tomēr var uzskatīt, ka komunistiem tāda ir. Tieši tādēļ, viņš uzsvēra, ir radusies neatliekama vajadzība tik ļoti palielināt asignējumus militārām vajadzībām.

Valdības galva aicināja kongresu apstiprināt jaunā budžeta projektu ar visiem labojumiem.

Debašu laikā tomēr radās neparedzēti sarežģījumi. Kad bija uzstājušies labējie kongresmeņi, tika dots vārds deputātam Harusonam, tam pašam Harusonam, kurš, kā lasītāji droši vien atcerēsies, pierādīja kongresmeņa Nederes mākslīgo izcelšanos. Harusons radikāļu vārdā ne vien pilnīgi noraidīja jaunā budžeta projektu, bet, vēl ļaunāk, iesniedza rezolūcijas projektu par neuzticības votumu valdībai! Kā īsts pērkona grāviens no skaidrām debesīm kongresmeņiem nāca negaidītie paskaidrojumi par motīviem, kas Harusonu pamudinājuši uzstāties ar šādu paziņojumu.

— Viņa runa bija tik interesanta, ka sniedzam tās pilnu tekstu.

«Mēs prasām, lai Džemeri valdība atkāpjas. Pēc premjera apgalvojuma ferlenieši it kā esot ieguvuši profesora Birminga atklājumu. Tajā pašā laikā viņš ir spiests atzīt, ka mūsu informācijas dienestam nav ziņu, kas lautu secināt, ka ferlenieši patiešām nolaupījuši profesoru. Bet, ja Birmings atrodas Miklanas robežās, tad

nav izslēgts, ka zinātnisko eksperimentu procesā viņš varēja reproducēt ne tikai sevi vien, bet arī citus cilvēkus. Ja var ticēt avīzei «Miclan's Tribune», demonstranti, kas bija sapulcējušies šeit, Kongresa pils priekšā, lai protestētu pret zinātnieka nelikumīgo arestu, it kā esot mākslīgi reproducētas būtnes. Padomājiet vien, kungi: desmitiem tūkstošu biorobotu! Ja pieņemam, ka šī versija ir patiesa, tad kādēļ gan nevarētu pieņemt ari šādu versiju: arestētais Birminga teledubultnieks, kurš, kā apgalvo, esot pilnīgi mantojis sava radītāja zināšanas un pieredzi, ir nodevis šī izgudrojuma noslēpumus valdībai. Kurš var galvot, ka starp daudzajiem pazīstamā zinātnieka teledubultniekiem, par kuriem klīst visdažādākās baumas, neatradīsies kāds pieļāvīgāks, mazāk principiāls par saviem brāļiem? Un ja tā, tad pilnīgi ticams, ka valdība ir izmantojusi bioteleviziālo cilvēku reproducēšanas metodi! Kas var garantēt, ka pats premjerministrs nepieder pie šīs kohortas?» (Replikas no vietām, protesta saucieni no labā spārna.) Nenogaidījis, kamēr apklust satrauktās balsis un nodibinās kārtība, Harusons turpināja:

«Es runāju pilnīgi loģiski. Vai tad nav skaidri redzams, ka ne tikai premjerministrs vien lauza galvu par to, kā vēl palielināt militāros izdevumus? Kas zina, ar kuru Džemeri šoreiz kongresam nākas sastapties — ar īsto vai ar mākslīgi radīto valdības galvu? (Atkal briesmīgs troksnis un protesta saucieni labajā spārnā.)

Mūsu valsts Konstitucionālajā hartā nav teikts, vai mākslīgi radīts cilvēks var ieņemt vadošu amatu!»

Diemžēl, lai sīki aprakstītu skandālu, kāds izcēlās kongresa sēdē, būtu jāziedo pārāk daudz vietas, tādēļ ierobežosimies vienīgi ar īsu debašu turpinājuma izklāstu.

Izmantodams savas tiesības runāt ārpus kārtas, priekšsēdētājs Minstons ņēmās aizstāvēt valdības galvu:

«Pat ja pieļautu, ka šis tik absurdais pieņēmums ir patiess, vai tad valstij nenāktu par labu, ja tai būtu vairāki premjerministri? Iedomājieties vien, valdības galvam rastos iespēja apspriest visus sarežģītos jautājumus ar saviem teledubultniekiem! Kā mēdz teikt, — daudz galvu, daudz padomu! Visa šī muļķīgā versija, protams, ir vienkārši no gaisa grābta, taču, ja tā arī atbilstu īstenībai, vai tad tas nebūtu spīdošs apliecinājums tam, kāds neizsmeļams dzīvinošs spēks piemīt mūsu demokrātijai?»

Pēc karstiem strīdiem kongress ar lielu balsu vairākumu noraidīja Harusona ierosināto rezolūcijas projektu par neuzticības votuma izteikšanu valdībai. Lai kaut kā nomierinātu sabiedrības satrauktās domas, kongress nodibināja speciālu komisiju, kam tika piešķirtas plašas pilnvaras. Tai deva ārkārtīgi atbildīgu uzdevumu: stingri izpētīt valsts aparātu un noskaidrot, vai tajā nav iekļuvuši bioroboti — dedzīgi kolektīvisma ideju piekritēji.

Apgalvo, ka arestētais Birminga teledubultnieks uz komisiju netikšot izsaukts. Sāds lēmums pieņemts it kā tādēļ, ka divu Birmingu parādīšanās vienā laikā dažādās vietās mulsinot plašus sabiedrības slāņus un mikla- nieši ar savām acīm pārliecinoties, ka bioroboti eksistē.

(SLABENDEN, 1968. gada 10. oktobrī.) KATRAM, KURS IERAUDZĪS PROFESORA BIRMINGA TEL.EDU BULTNIEKU, PAR TO JĀZIŅO POLICIJAI!

Nezin vai kāds vairs tagad šaubās par to, ka roboti, kas radīti ar profesora Birminga biokameru palīdzību un ko virza mehāniski instinkti, ir uzbrukuši slavenajam mūsu tautas dēlam un, iespējams, to nogalinājuši.

Viņiem izdevies apgūt ģeniālā zinātnieka metodi un savtīgos nolūkos pavairot savu piekritēju rindas ar reproducēšanu.

Biorobotu skaits precīzi nav zināms. Lai iegūtu ticamas ziņas, notiek ļoti rūpīga izmeklēšana.

Griežamies pie iedzīvotājiem ar aicinājumu: katram, kurš pamanīs profesora Birminga teledubultnieku, par to nekavējoties jāziņo policijai.

Atcerieties, ka teledubultnieki ļoti apdraud Miklanas sabiedrisko drošību un var izraisīt valstī katastrofu!

Dž. Islejs,

iekšlietu ministrs (personiskais paraksts)

(Uzsaukums, kas bija izlīmēts ielās.)

PA BIOROBOTU PĒDĀM

Ziemeļu ostas pārvaldes priekšnieks H. Vosdems paziņojis mūsu korespondentam:

«Pēdējā laikā uz ostas ēku sienām sistemātiski parādās lozungi, kuru dēļ mums rodas ļoti daudz nepatikšanu. Nav šaubu, ka visa šī kūdīšana (piemēram: «Uzpūstais kara budžets gulsies uz darbaļaužu pleciem!» vai arī «Tvaikoņu komandas, atsakieties pārvadāt ieročus!») notiek ar nodomu panākt, lai matroži un dokeri

sadumpotos. Mūsu pārvalde daudzkārt mēģinājusi ļaundari atklāt. Šonakt beidzot izdevās tikt tam uz pēdām. Ap pusnakti kāds nepazīstams mētelī ģērbies vīrietis ar spaini un krāsotāju otu rokās devās uz krodziņu «Jūras lācis». Nepazīstamais, kurš iebēga krodziņā, izrādījās neviens cits kā izdaudzinātais profesors Birmings.»

Sniedzam fragmentus no šai sakarā nopratinātā aģenta izteikumiem:

— Kā jums izdevās sazīmēt profesoru Birmingu?

— Pēc fotogrāfijas policijas izmeklēšanas cirkulārā.

— Kādēļ jūs viņu neaizturējāt?

— Birmingu mēs pamanījām pie pašām krodziņa durvīm un tūdaļ metāmies viņam pakaļ, taču viņš pa to laiku bija iejucis dokeru pūlī.

— Kādēļ tad jūs viņu tur nearestējāt?

— Dokeru bija daudz vairāk nekā mūsējo, turklāt tie bija diezgan agresīvi noskaņoti.

— Ko viņi darīja?

— Dzēra, dziedāja.

— Vai neievērojāt, ko īsti viņi dzēra?

— Kā tad ne, džinu un alu.

— Un Birmings turēja viņiem līdzi?

— Jā.

— Vai arī viņš dziedāja?

— Jā, kādu nebēdnīgu dziesmiņu par matrožu draudzeni.

— Tātad viņš vainojams ne vien musinošu uzrakstu triepšanā, bet arī tikumības graušanā?

— Tieši tā.

— Vai spainis un ota bija viņam klāt?

— Spainis bija nolikts uz grīdas, bet ota pieslieta pie galda.

•— Ko jūs uzsākāt?

— Vispirms paziņojām posteņa sargam, taču tas atrunājās, ka slikti jūtoties. Tad aizskrējām uz ostas pārvaldnieka kunga dzīvokli, un viņš mūsu klātbūtnē piezvanīja policijas priekšniekam.

Nakti ostas teritorijā pamanītā Birminga teledubult- nieka

meklēšana turpinās.

Kā vēstī ziņojums, ko saņēmusi Iekšlietu ministrija, pa mācību gaisa trauksmes laiku galvaspilsētā ticis pamanīts Birminga teledubultnieks. Lūk, ko mēs uzzinājām no zobu suku firmas komivojažiera O. Guntsena: «Gāju pašlaik pa Tulpju skvēru, kad piepeši sāka gaudot gaisa trauksmes sirēna. Atcerējies, ka pēc priekšraksta katram pilsētas iedzīvotājam, lai kur tas atrastos, triju minūšu laikā jāslēpjas pretgaisa patvertnē, steidzos uz tuvāko metropolitēna staciju. Pārbiedētais pūlis bija aizsprostojis eskalatoru. Te nu es ievēroju kādu solīda izskata vīrieti, kurš, neskatoties uz drūzmu, pūlējās izlauzties pretējā virzienā. Tikko mēs nonācām blakus, es viņu tūdaļ pazinu: tas bija profesors Birmings. Man sejā gan laikam izpaudās ārkārtēja izbrīna, jo viņš negaidot griezās pie manis ar steidzīgu jautājumu: «Piedodiet, vai jūs nevarētu parādīt, kur te ir tuvākā pasta nodaļa?»

Acīm redzot, viņš arī citiem bija uzmācies ar tādiem pašiem muļķīgiem jautājumiem, jo ievēroju, ka, neraugoties uz neiedomājamo spiešanos, daudzi noskatījās viņam pakaļ un neizpratnē nogrozīja galvu. Es, protams, būtu nekavējoties ziņojis policijai, taču neuzdrošinājos pārkāpt priekšrakstu par gaisa trauksmi. Tā kā esmu ģimenes cilvēks, uzskatīju, ka man nav tiesības izdot soda naudu, kādu paredzēts iekasēt par instrukcijas pārkāpšanu.»

(RAPPER, 1968. gada 9. oktobrī.)

MĒMAIS GAIŠREĢIS PASLUDINA: «MĒS VISI ESAM MĀKSLĪGI CILVĒKI!»

Mindenhauzā atgadījies visai interesants notikums, kas tūdaļ pievērsis sev vispārības uzmanību: labi pazīstamais Kingstons, ko dēvē par Mēmo Gaišreģi, piepeši sācis runāt. Hari lūgšanu namā viņš dievkalpojuma laikā sācis mežonīgi sisties pret grīdu, ar kājām izdarīdams pavisam neiedomājamas kustības; ar savām konvulsijām un krampjiem viņš gandrīz novedis ekstāzē dievlūdzēju pūli. Taču ticības brāļi jutušies gluži satricināti, kad «mēmais» pēkšņi sācis runāt:

«Tas kungs noņēmis man uzlikto pārbaudījumu. Nu varu teikt jums spredikļi, jo biju izredzēts skatīt patiesību. Radītājs svētīja mani un lika mana prāta gaismas starus mest jūsu sirdīs. Visuvarenā priekšā mēs visi esam līdzīgi, un man nav tiesību noklusēt jums dieva vārdu, kas glābs jūsu dvēseles. Tad uzklausiet: mēs visi esam mākslīgie cilvēki! Vai gan tas nebija radītājs, kurš laida mūs pasaulē, kad viņš debesīs stājās pie kameru objektīviem un pavairoja pats sevi, radīdams mūs? Pasaulīgajā dzīvē uz grēcīgās zemes mēs savā lepnībā bijām gatavi iedomāties, ka pasaule griežas ap mums, ka mēs esam Visuma ass un pasaules centrs. Kādas apgrēcīgas iedomas! Radītājs devis mums savu garu, un mums mūžīgi mūžam jāpilda tas, ko viņš mums vēlējis darīt. Tādēļ savaldiet savu iekāri, grēcīgās domas un miesas! Veltīgi ir visi pūliņi un vārdi! Mums nav jātiecas saprast citam citu, bet gan viņu! Uzklausiet tā kunga balsi, neceliet elles kņadu, neaizvainojiet viņa ausis. Atcerieties: mēs esam tie radījumi, bet ne tie radītāji! Viņš vienīgais spēj sniegt mums paradīzes priekus viņā saulē, kur mums būs ļauts savienoties ar viņu, ja būsim viņa uzticīgie kalpi. Un nu uzspiedīsim zīmogu savām lūpām! Āmen!»

Jaunuzradies gaišreģis tikko paguva pabeigt savu atklāsmi, kad dievlūdzēji sāka dejot. Skanēja vaidi un apspiestas elsas. Dejas ātrums pamazām pieauga — arvien straujāk un straujāk, un, lūk, jau visi vīrieši un sievietes, krampjaini locīdamies un raustīdamies, sāka skraidīt pa lūgšanu namu, vārtīties pa grīdu. Izskatījās, it kā plosītos ārprātīgie vai raganas svinētu savus svētkus…»

(CHRONICLE, 1968. gada 15. oktobrī.)
VAI BIRMINGS - DIEVS?
VAI TELECILVEKU RADĪJIS DIEVS?

(Fragments no Miklanas baznīcas galvas kardināla Spella vēstījuma, kas izsūtīts visām draudzēm.)

«Mūsu baznīca ar īsti kristietisku dedzību nolād ķecerus, kas apgalvo: dievs esot nonācis zemes virsū, lai nodibinātu kārtību mūsu dzīvē. Dziļā godbijībā pret Denija Birminga mocekļa nāvi Miklanas baznīca apliecina cieņu zinātnieka pīšļiem par tiem patiešām pasaules mēroga sasniegumiem zinātnē, ar kuriem pēc visaugstākā žēlastības viņš darījis mūs bagātākus visā savas dzīves laikā, taču mēs ar krustu gaiņājam prom to velnu, kas mūs kārdina un mūs paskubina, lai godinām Birmingu kā dievu, jo viņš esot radījis cilvēku! Mēs svinīgi pasludinām: Deniju Birmingu nekādā gadījumā nevar pielīdzināt dievam, jo viņa radītie cilvēki nav dzimuši paradīzē, no viņu ribām nav radīta neviena Ieva un čūskas nav tos kārdinājušas ar aizliegto augli, tāpat tie nav ari krituši grēkā.

P. S. Miklanas baznīca neliedz savu svētību tiem,

kas, izceļoties svētajam karam, gribēs brīvprātīgi iestāties armijā, jo šādā rīcībā baznīca saskata cildenu tiekšanos pēc grēku izpirkšanas.»

SPECIĀLĀ KONGRESA KOMISIJA STĀJUSIES PIE DARBA

Valdības komisija, kas sastāv no izciliem elektronu smadzeņu psiholoģijas speciālistiem, kā arī kongresa deputātiem, vakar sāka pārbaudīt valdības aparātu. Komisija darbojas kongresu pils Marmora zālē, un pirmais tās priekšā stājās Valsts 3. zinātniski eksperimentālās bāzes vadītājs 2. Monsens. Viņa nopratināšanas protokols pilnībā vēl nav publicēts, taču daži izvilkumi iekļuvuši presē:

— Kā jūs sauc?

— 2oahs Monsens.

— Kopš kura laika?

— Kopš esmu nācis pasaulē.

— Vai esat pārliecināts, ka jūs esat īstais Zoahs Monsens?

— Nešaubos par to.

— Kādēļ jūs par to esat tik ļoti pārliecināts?

— Nesaprotu.

— Kādas tiesības jums ir tik pašpārliecināti uzdoties par īsto Zoahu Monsenu? Vai tas nav izskaidrojams ar to, ka tādu kā jūs ir ļoti daudz?

— Piedodiet, es nesaprotu.

— Es gribu tikai teikt, ka no jums ir noņemtas daudzas kopijas, tādēļ ari jūs esat tik pārliecināti par sevi. Jūsu ir daudz, tādēļ jūs vairs ne no kā nebaidāties.

— Kurš nebaidās?

— Jūs.

— Kādi «mēs»?

— Jūs visi.

— No manis vēl neviens nav ņēmis kopiju.

— Kā jūs to zināt?

—Līdz šim neesmu dzirdējis, ka būtu vairāki Zoahi Monseni.

— Kas jums zināms par Birminga eksperimentiem?

— Esmu dzirdējis, ka eksperimenti notiek, taču par to rezultātiem man nav ne jausmas.

— Vai ar to jūs atzīstat, ka eksistē vairāki Monseni?

— Kā tad tā?

— Viens Monsens zināja par eksperimentiem, bet otrs caur pirkstiem skatījās uz šo eksperimentu varbūtējām sekām?

— Neesmu vienīgais, kas bija par tiem informēts.

— Kurš tad vēl?

— Atbildīgi ministrijas darbinieki…

—Vai jūs ar to vēlaties teikt, ka ministrijas darbinieki ir mākslīgi cilvēki?

— Es to nepavisam negribu apgalvot.

— Tātad to apgalvo kāds cits?

— Kurš tad īsti?

— Kāds cits Monsens?

— Nesaprotu, uz ko jūs tēmējat…

— Toties tas otrs droši vien saprot.

— Kurš otrs?

— Otrs Monsens.

Nopratināšana turpinājās vairāk nekā divas stundas. Kad tika aplauzts šis laikraksta numurs, komisijas sēde vēl turpinājās.

(CHRONICLE, J968, g. 17. oktobrī.)

— Tātad, vai jūs atzīstat sevi par teledubultnieku?

Senāta militārās komisijas priekšsēdētājs ar pašapmierinātu izteiksmi sejā jautājumus uzdeva loti tiešus, bridi pa brīdim ar troksni atgrūzdams sēdekli un izstiepdams savas nesamērīgi garās kājas.

— Jūs ļoti labi zināt, ka esmu Denijs Birmings.

— Denijs Birmings nav spējīgs izdarīt noziegumu. Jums neizdosies man iestāstīt visādas pasakas.

— Jūs esat rupjš un nekaunīgs!

— Dumpinieks! — sarāvies kā no sitiena, viņš izgrūda.

— Vai tiešām?

— Tas bijāt jūs, kas nogalināja Deniju Birmingu! — viņš

ļauni nošņāca.

— Klausieties, jūs man esat apnicis.

Stīvi raudzīdamies galdā, viņš izgrūda:

— Slepkavību ar iepriekšēju nodomu soda pēc visbargākajiem likumiem.

— Bet, ja varam ticēt avīzēm, tad abi Birmingi ir neīsti.

Senāta pārstāvis atkal runāja laipni:

— Ja jūs būtu karavīrs …

— Bet es esmu zinātnieks, — es viņu pārtraucu.

— … jūs spētu atšķirt stratēģiju no taktikas.

To teikdams, viņš uzmeta man pētījošu skatienu, it kā gribētu izbaudīt to iespaidu, kādu atstāja viņa vārdi.

Es nepagodināju viņu ar atbildi.

— Tātad, — viņš pēc nelielas pauzes turpināja, acīm redzami apmulsis, — pieņemsim, ka jūs esat īstais Birmings. Diez vai jūs tādā gadījumā atbalstīsiet kolektīvistiskos uzskatus, kādus sludina biorobots …

— Biorobots, — es viņu pārtraucu, — ir visai nosacīts jēdziens, kas jālieto ļoti piesardzīgi.

— Papūlieties nepārtraukt!

«Pret mani vēl neviens nebija izturējies tik nekautrīgi, bet ko es varēju darīt — šoreiz biju arestanta lomā.»

— Tātad es gribēju teikt, — senāta pārstāvis laikam attapās, ka ir izrunājies tā, kā nevajadzēja, — ja jūs esat īstais Birmings, tad jau jūs to no sabiedrības neslēpsiet!

— Pats par sevi saprotams!

Mazliet pieliecis galvu, viņš dziļdomīgi noraudzījās savu kurpju purngalos.

— īstais Birmings pazīstams kā personības brīvības aizstāvis.

— Gluži pareizi. Es cienu personības tiesības aizstāvēt savas intereses. Bet cilvēkiem taču ir arī kopīgas intereses.

— Jūsu vārdi lieku reizi apstiprina manas aizdomas — jūs neesat īstais Birmings.

— Redziet nu, viens pats jūsu teikums sašķobīja manu pārliecību.

— Sašķobīja?… — garais «izmeklētājs» ieurbās manī ar skatienu.

— Protams. Man tagad jāatrisina sarežģīta dilemma: vai cilvēks, kas atzīst personības brīvību, var atzīt tiesības turēt kādu aizdomās?

— Jūsu joki ir nevietā.

— Tā gan, arī tas dod jums tiesības uzskatīt, ka es neesmu īsts.

— Un tomēr jums ir iespēja glābties pat tad, ja jūs patiešām nebūtu tas, par ko uzdodaties.

Atzīstos, šie vārdi lika man mazliet padomāt, kaut gan, šķiet, es nojautu, uz kuru pusi viņš velk.

— Kā, jūs būtu ar mieru palaist brīvībā mehānisku konstrukciju? — es iejautājos, cerēdams, ka man izdosies iedzīt viņu strupceļā un izdabūt tiešu atbildi. Taču jau tūdaļ dabūju pārliecināties, ka šo slīpēto zelli ar kailām rokām uzveikt nevar.

— Ahā, tātad jūs atzīstaties, ka esat mehāniska konstrukcija? — viņš ātri noprasīja.

— To es neesmu teicis. Jūs esat tas, kurš tā spriež. Es tikai turpinu jūsu domu.

Spēji parāvis kājas zem krēsla, viņš nikni uzsita ar plaukstu pa kaulaino ceļgalu, it kā par kaut ko izšķīries.

— Labi, lai paliek tā, tomēr jūs varat izglābties, ja jums patiesi ir tādas pašas zināšanas kā profesoram Birmingam.

— Jums nav iemesla par to šaubīties.

— Ir gan, un turklāt diezgan pārliecinošs. Ja jūs varētu turpināt savu darbu, es gribēju teikt — profesora Birminga zinātniskos eksperimentus, tā būtu pavisam cita lieta.

Tā, nu ir skaidrs, ko no manis grib. Un tomēr iespēja turpināt pārtraukto darbu, kaut arī iegūta šādā veidā, bija tik kārdinoša, ka es nevilšus atžirgu. Pamanīdams manu interesi, senāta pārstāvis nekavējās to izmantot.

— Tad tā, sagatavojiet jūsu izgudrojuma visu tehnisko datu sīku aprakstu un bez tam

publicējiet presē attiecīgu paziņojumu. Pēc tam varat vākties uz visām četrām debess pusēm.

— Tas nozīmē publiski atzīt, ka mans teledubultnieks man vairs nepakļaujas, pilnīgi norobežoties no viņa un paziņot, ka esmu tas pats agrākais Birmings, vairāk par visu cienu personības brīvību un savus uzskatus neesmu mainījis. Vai tā?

— Tieši tā. Taču tas vēl nav viss. Savā paziņojumā jums vajadzēs izdarīt noteiktus secinājumus. Jums būs jāapliecina, ka sabiedrība, kas organizēta uz kolektīvisma principiem, apdraud indivīdu, un jāaicina cilvēki aizstāvēties personības brīvības vārdā.

— Citiem vārdiem sakot, man jāpiekrīt, ka telecilvēki tiks izmantoti kara vajadzībām?

— Gluži pareizi. Ja jau īstiem vīriešiem, kas radušies no miesas un asinīm, ir jāaizstāv dzimtene, kādēļ tad šiem mehānismiem jābūt izņēmumam? Mēs taču nedomājam no viņiem izveidot priviliģētu kastu!

— Ak, vai tad par to ir runa! Kāds briesmīgs noziegums! …

— Pilnīgi solidarizējos ar jums. Karš tiešām ir briesmīgs. Tādēļ

jau mēs cīnāmies par mieru.

— Par mieru?!!

— Protams. Vai tas jūs pārsteidz?

— Zināmā mērā — jā.

— Iedomājieties šādu situāciju: vairs nav pieprasījuma pēc kara materiāliem, demobilizē simtiem tūkstošiem kareivju, kara rūpniecībā strauji samazinās strādnieku skaits, pārmērīgi pieaug bezdarbs. Vai tādos apstākļos ir iespējams ilgstošs miers? Tas novedīs vienīgi pie masveida streikiem un pieaugs neapmierinātība…

— Ak par tādu mieru jūs spriedelējat?

— Tieši par tādu. Es ar to domāju mierīgus apstākļus valsts iekšienē. Vai tad pastāv vēl kāds cits miers?

— Domāju, ka pastāv gan. Un tas ir daudz labāks par jūsu attēloto. Tas ir miers vārda īstajā nozīmē.

— Piedodiet, kā tas saprotams?

— Lūk, tā. Pienāks laiks, kad cilvēki mieru neuzskatīs vis par īslaicīgu pagaidu stāvokli starp kariem, bet ar vislielāko nopietnību gatavosies mierīgai līdzās pastāvēšanai. Kopīgiem spēkiem viņi spēs piepildīt dzīvē cildenus sapņus, grandiozus plānus, kurus realizējot ar degsmi strādās daudzas paaudzes.

— Vai jūs ticat plānošanai?

— Bet vai tad jūs neizstrādājat nekādus plānus?

— Par tiem te nav runa, jūs taču stāstāt par plānveidīgu saimniecību!

— Neesmu ekonomists. Un tas šeit nav svarīgākais.

— Prasu vēlreiz, vai jūs apņematies sniegt tādu paziņojumu?

— Un ar to pašu atzīt, ka miera saglabāšanai nepieciešams priekšnoteikums ir karš?

— Varat to formulēt citādi. Pēc manām domām, vienkārši jāpaziņo, ka mieru nepieciešams saglabāt ar visiem līdzekļiem, kādi vien ir mūsu rīcībā.

— Tā, tā, saprotu.

Manam sarunu biedram izlauzās atvieglojuma nopūta.

— Šai paziņojumā jūs, protams, nosodīsiet brīvības un īstā miera ienaidniekus.

— Ko īsti?

— Visus, kas atbalsta profesora Birminga teledubultnieku.

— Ak tā! Vai tiešām tie ir miera ienaidnieki?

— Katra kaitnieciska darbība apdraud mieru. Miers — tā ir kārtība un rāms gars, — viņš pamācīja.

— Tātad man jāuzstājas pret tiem, kas, riskēdami, ka tiks vajāti un represēti, nostājušies profesora Birminga pusē!

— Kāpēc jūs par profesoru Birmingu runājat trešajā personā?

Jūs taču parakstīsiet šo paziņojumu, un jums jāizturas tā, it kā jūs patiešām būtu Birmings! Nedrīkst radīt ne mazākās šaubas. Cilvēkiem jānotic, ka jūs esat īstais zinātnieks!

Mani sāka dīdīt nelabais. Galvā iešāvās doma: «Vai viņš arī sajēdz, ko runā?» Ar izsmieklu paraudzījos senāta pārstāvī.

— Vai domājat, ka tas būs viegli?

— Kādas grūtības gan te varētu rasties? Cilvēkiem taču nav ne jausmas, ka ir iespējama tik … pilnīga konstrukcija.

— Pateicos par komplimentu. Ir patīkami dzirdēt tik glaimojošu atsauksmi! Iedomājieties, cilvēkam jāpriecājas, ka viņu uzskata par īstu! «Vai tas ir tīrs zelts? — Jā, ser, te ir raudze, pārliecinieties, lūdzu!»

Viņš uz mirkli apjuka.

— Jūs ar to domājat mūsu darījuma mer- kantilisko raksturu?

— Atjaujiet jautāt, par ko īsti jūs mani turat?

— Cik laika jums vajadzēs tehnisko datu apstrādei? — viņš vaicāja, nomierinājies un atkal izstiepis savas garās kājas.

— Daudz.

— Labi, kā vēlaties. Neaizmirstiet sagatavot paziņojumu presei. Pieminiet arī Nilu Kersenu.

— Starp citu, ko inkriminē Kersenam?

— Neko sevišķu.

— Nu, tomēr?

— Jums jāpastāsta visiem par Kersena lomu biotelevīzijas ceļā reproducētā Birminga radīšanā.

— Ak tā gan, bet kāda loma tad viņam šai pasākumā bija?

— Izšķirošā! Viņš ir kreiso organizāciju biedrs, visu laiku uzturējis sakarus ar arodbiedrībām un Jaunatnes savienību.

— Un kas par to?

— Var viegli pierādīt, ka viņš slepeni ievadījis aparātā pats savu smadzeņu biostrāvas. Nav nekāds brīnums, ka Telebir- mings domāja tāpat kā Kersens.

— Ak dievs, kāda bezjēdzība!

— Kāpēc?

— Tāpēc, ka šādā gadījumā telecilvēks būtu zinājis nevis to, ko zinu es, bet to, ko zina Nils Kersens! Kur tad paliek mana vispusīgā pieredze, plašās zināšanas, kas uzkrājušās daudzajos zinātnisko pētījumu gados, vārdu sakot, tas viss, ko izmantoja arī teledubultnieks? Turklāt Kersens neko nesaprata no bioelektronikas, tā nav viņa nozare. Blēņas! Jūsu versijai nenoticēs pat muļķa bērns!

•— Tas ir mazāk svarīgi. Mums galvenais ir, lai jūs ticami un viegli saprotamā veidā izskaidrotu cilvēkiem, kā profesors Birmings no visu cienīta zinātnieka kļuva par sociāli bīstamu aģitatoru! Secinājumam jābūt nepārprotamam: profesors kļuvis par kolektīvistu

ļaunprātīgas sazvērestības upuri. Kā tad paliek: vai jūs rakstīsiet šādu paziņojumu?

— Nē! — es asi atteicu.

Pēkšņi mani sagrāba nepārvaramas ilgas būt brīvībā. Cietuma kameras sienas manā iztēlē pašķīrās, smagās, apkaltās durvis atvērās, logā iemirdzējās saules stars . . .

— Jums vēl ir laiks pārdomāt.

— Labi, es to izmantošu, — es atbildēju.

— Tur, brīvībā, spoži spīd saule, — un

viņš pastiepa roku pret cietuma logu, kura krita tikko jaušama gaisma.

— Redzu.

— Visdārgākā uz pasaules …

— Par ko jūs runājat?

— Par saules gaismu. Jūs naivi uzskatat,

ka tā tiek dota par velti!

*

Te profesora Birminga dienasgrāmata apraujas …

Ференц Кашшаи ТЕЛЕЧНЛОВЕК Фантастическая хроника Издательство «Мир» Москва 1965 Издательство «Лиесма» Художник И Звагузио На латышском языке

Redaktore M. Danneberga. Māksi, redaktors V Veide. Tehn. redaktore Z. IvanJne. Korektore D. Ergle. Nodota salikšanai 1966. g. 30. jūlija. Parakstīta iespiešanai 1966. g. 30. decembrī. Papīra formāts 60X 90'/jj. 7,4S fiz. iespiedi.: 7.45 uzsk. Iespiedi.: 7.68 izdevn. I. Metiens 30 000 cks. Maksā 39 kap. Izdevniecība «Liesma» Rīgā, Padomju bulv. 24. Izdevn. Nr. 20468-D35. Iespiesta Latvijas PSR Ministru Padomes Preses komitejas Poligrāfiskās rūpniecības pārvaldes 2. tipogrāfijā «Sovetskaja Latvija» Rīgā, Dzirnavu ielā 57. Pašūt. Nr 2419. AlUng)